

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Veřejné a sociální politiky

Diplomová práce

2023

Bc. Kateřina Srníková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Veřejné a sociální politiky

**Stejnopohlavní manželství v kontextu Advocacy
Coalition Framework**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kateřina Srníková

Studijní program: Veřejná a sociální politika

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Olga Angelovská, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 4. 2023

Kateřina Smíková

Bibliografický záznam

SRNÍKOVÁ, Kateřina. *Stejnopohlavní manželství v kontextu Advocacy Coalition Framework*. Praha, 2023. 95 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Sociologických studií, Katedra Veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ing. Olga Angelovská, Ph.D.

Rozsah práce: 165 379 znaků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na současnou situaci týkající se soužití stejnopohlavních párů v ČR. Práce se zabývá návrhem na změnu zákona č. 89/2012 Sb., kdy je bližší pozornost věnována stenografickému zápisu 100. schůze Poslanecké Sněmovny Parlamentu ČR. Na celou problematiku je nahlíženo prostřednictvím teorie Advocacy Coalition Framework (ACF), využíván byl především koncept advokačních koalic. Hlavním cílem diplomové práce je analýza procesu projednávání návrhu na změnu zákona zaměřeného na legalizování stejnopohlavních manželství v ČR. Práce vysvětluje, jak aktéři vnímají danou problematiku, jakým způsobem ovlivňují proces tvorby politiky a rozhodování. Použití konceptu advokačních koalic přispívá k objasnění vzniku a vývoje koalic ve veřejné politice a k následnému zjištění, jak mezi sebou aktéři vzájemně spolupracují při prosazování svých zájmů. Zdrojem dat pro práci byly především informace ze stenografického zápisu, z jiných politických dokumentů jako sněmovních tisků či zákonů, dále také výstupy zúčastněných aktérů na sociálních sítích. Data byla doplněna informacemi z provedených polo-strukturovaných rozhovorů. V práci jsou nejprve objasněna teoretická východiska, jež souvisí s problematikou stejnopohlavního manželství. Tyto informace jsou následně využity v analytické části práce. Analýza je zaměřena nejprve na identifikování zúčastněných aktérů, následně je specifikována na roli poslanců, jež se aktivně účastnili procesu projednávání změny zákona č. 89/2012 Sb. v dané problematice. Výsledky ukazují, že teorie ACF může být užitečným nástrojem pro analýzu politického procesu. Z výzkumu se ukázalo, že se aktéři v rámci advokační koalice shodují na názorech ohledně základních otázek a problémů týkající se stejnopohlavního manželství, již méně se však shodnou na vedlejších aspektech. Také vyšlo najevo, že se aktéři raději vzdají svých sekundárních aspektů, než aby přiznali nedostatky v rámci jejich hlavních přesvědčení.

Abstract

This diploma thesis focuses on the current situation regarding the coexistence of same-sex couples in the Czech Republic. The thesis deals with a proposal to amend Act No. 89/2012 Coll., with closer attention paid to the stenographic record of the 100th meeting of the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic. The entire issue is viewed through the Advocacy Coalition Framework (ACF) theory, primarily utilizing the concept of advocacy coalitions. The main goal of the thesis is to analyze the process of discussing the proposal to amend the law aimed at legalizing same-sex marriages in the Czech Republic. The work

explains how actors perceive the issue, how they influence the policy-making and decision-making process. The use of the concept of advocacy coalitions contributes to clarifying the formation and development of coalitions in public policy and to subsequently identifying how actors collaborate in promoting their interests. The source of data for the thesis was primarily information from the stenographic record, from other political documents such as parliamentary presses or laws, and also the outputs of involved actors on social networks. The data was supplemented with information from conducted semi-structured interviews. The theoretical background related to the issue of same-sex marriage is first clarified in the work. This information is subsequently utilized in the analytical part of the thesis. The analysis is focused first on identifying the involved actors, and then specified on the role of the members of parliament who actively participated in the process of discussing the amendment of Act No. 89/2012 Coll. regarding the given issue. The results show that the ACF theory can be a useful tool for analyzing the political process. The research has shown that actors within the advocacy coalition agree on the fundamental issues and problems related to same-sex marriage, but they are less likely to agree on secondary aspects. It has also been revealed that actors prefer to give up their secondary aspects rather than admit shortcomings in their core beliefs.

Klíčová slova

Stejnopohlavní páry, manželství, LGBT, Advocacy Coalition Framework, teorie advokačních koalic, proces tvorby politik, zákon

Keywords

Same sex couples, marriage, LGBT, Advocacy Coalition Framework, Advocacy coalition theory, policy process, law

Title

Same-sex marriage in the context of the Advocacy Coalition Framework

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mě podporovali při psaní této diplomové práce. Zejména bych chtěla poděkovat mé vedoucí práce Mgr. Ing. Olze Angelovské, Ph.D. za vstřícný a motivující přístup, za cenné rady a za čas, který mně a mé práci během akademického roku 2022/2023 věnovala.

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Soužití stejnopohlavních páru ve vztahu k současné moderní společnosti	2
2.1	<i>Postupný vývoj svazku manželského</i>	2
2.2	<i>Prosazování práv homosexuálů</i>	4
2.3	<i>Formy soužití homosexuálních párů</i>	6
3.	Advocacy Coalition Framework	8
3.1	<i>Využití teoretické rámce ACF</i>	8
3.2	<i>Koncepty ACF</i>	9
3.3	<i>Struktura systému přesvědčení</i>	11
3.4	<i>Veřejně politické subsystemy ACF</i>	12
3.5	<i>Analýza zúčastněných aktérů</i>	13
4.	Registrované partnerství v České republice	15
4.1	<i>Zákon č. 115/2006 Sb., zákonem o registrovaném partnerství</i>	16
4.2	<i>Současná situace v České republice</i>	18
5.	Metodologie	20
5.1	<i>Cíle práce</i>	20
5.2	<i>Výzkumné otázky a hypotézy</i>	21
5.3	<i>Metody sběru dat</i>	22
5.3.1	Rešerše literatury	22
5.3.2	Primární data výzkumu	24
5.3.3	Rozhovory	25
5.4	<i>Metody analýzy dat</i>	27
5.4.1	Obsahová analýza	27
5.4.2	Mediální analýza	29
5.5	<i>Etika výzkumu</i>	31
5.6	<i>Limity výzkumu</i>	32
6.	Výzkumná část	33
6.1	<i>Projednávání legislativy návrhu na změnu zákona č. 89/2012 Sb.</i>	34
6.2	<i>Analýza zúčastněných aktérů a jejich policy core beliefs</i>	36
6.2.1	Veřejnost	38
6.2.2	Odborníci	40
6.2.3	Zájmové skupiny a nevládní organizace	42
6.2.4	Političtí aktéři	44
6.2.5	Média	46
6.3	<i>Policy core beliefs poslanců a následný vznik koalic</i>	47
6.4	<i>Secondary beliefs aktérů ve vzniklých koalicích</i>	51
6.5	<i>Mediální analýza</i>	55
6.6	<i>Změna postojů aktérů v průběhu nastolování agendy</i>	59

6.7	<i>Rozhovory</i>	61
7.	Diskuse	62
8.	Závěr	65
9.	Summary	66
10.	Použitá literatura	68
10.1	<i>Literatura a elektronické zdroje</i>	68
10.2	<i>Mediální výstupy</i>	73
10.3	<i>Zákony, sněmovní tisky, stenoprotokoly a ostatní dokumenty</i>	75
11.	Seznam použitých zkratk	76
12.	Seznam tabulek a grafů	76
13.	Seznam příloh	76
13.1	<i>Příloha 1: Informovaný souhlas</i>	76
13.2	<i>Příloha 2: Scénáře rozhovorů</i>	77
14.	Teze diplomové práce	81

1. Úvod

Téma uzákonění stejnopohlavních manželství je v současné době velmi aktuální napříč celou českou společností. Již několikrát byla snaha debatovat při jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen “PS PČR“) o uzákonění stejnopohlavních manželství v České republice (dále jen “ČR“), projednávání však bylo opětovaně přerušeno, či odročeno. K nejnovějšímu, nejrozsáhlejšímu a také zároveň nejdelšímu projednávání došlo teprve před rokem, konkrétně 29. 4. 2021, kdy návrh zákona prošel v PS PČR 1. čtením (Sněmovní tisk 201). Na téma soužití stejnopohlavních párů se také v současné době úzce zaměřuje řada organizací a iniciativ, na jejichž popud vznikají různé veřejné akce. Téma rezonuje taktéž v diskusích mnoha televizních pořadů, či debat. S tímto tématem se však setkáme také u běžných lidí v každodenním životě, kdy vyjadřují svou podporu, či naopak nesouhlas, a to například na sociálních sítích, či účasti na všelijakých veřejných akcích.

Má diplomová práce se zabývá současnou situací v ČR týkající se soužití stejnopohlavních párů, kdy je zvláštní pozornost věnována návrhu zákona *Sněmovní tisk 201, Novela z. – občanský zákoník*, a to hlavně stenografickému zápisu 100. schůze PS PČR ze dne 29. 4. 2021. Při psaní diplomové práce se detailněji věnuji především výše zmíněnému stenografickému zápisu, ale také informacím a datům, které byly publikovány dříve, či později, avšak se samotným tématem úzce souvisí. Na tuto problematiku nahlížím pomocí teorie Advocacy Coalition Framework (dále jen “ACF“), která mi pomohla k dosažení stanovených cílů. Jelikož má diplomová práce zkoumá především jeden konkrétní návrh zákona pomocí teoretického rámce ACF, je relevantní v první řadě k oboru veřejné politiky. Samotné zvolení teoretického rámce ACF by mělo přinést nové, dosud nepopsané poznatky týkající se procesu tvorby politiky manželství pro všechny. Poslední, avšak neméně důležité je zmínit, že téma mě osobně, jakožto autorku této práce, velice zajímá. Toto jsou hlavní motivy, proč se téma mé diplomové práce ubírá právě tímto směrem.

Struktura mé diplomové práce je rozdělena na pět hlavních částí. Nejprve se jedná o teoretickou část práce, kde jsou detailněji popsány a vysvětleny pojmy, jež jsou pro celou diplomovou práci klíčové. Jako první jsem se zaměřila na přiblížení situace týkající se soužití stejnopohlavních párů. V této části jsou zmíněny také trendy ve vývoji manželství a následně identifikovány formy manželství, jež postupem modernizace společnosti vznikají. V druhé části diplomové práce je definován a detailněji popsán využitý teoretický rámec ACF a řada konceptů s ním souvisejících. Třetí částí je věnována současné situaci ohledně registrovaného partnerství (dále jen “RP“) v ČR. Následující, čtvrtá část práce je věnována metodologii. Zde

jsou popsány cíle diplomové práce, jednotlivé výzkumné otázky, hypotézy a použité metody sběru a analýzy dat. V této části je zmíněna také etika výzkumu a jeho limity. Poslední, analytická část práce je zaměřena na samotnou analýzu sesbíraných dat. Práce je zakončena zhodnocením, závěrem a kompletním shrnutím celé práce.

Cílem této práce je prostřednictvím teorie advokačních koalic detailně popsat a vysvětlit proces tvorby politiky stejnopohlavních manželství v ČR. V první řadě mě bude zajímat, jak aktéři ve vzniklých koalicích vnímají události týkající se daného tématu, a jaké hodnoty mezi sebou navzájem sdílejí. Práce se bude nejprve soustředit na rozpoznání jednotlivých klíčových aktérů, kteří se angažují v dané problematice. U těchto aktérů budou následně definována základní přesvědčení. V další části se zaměřím na již konkrétní aktéry, kteří se účastnili procesu projednávání návrhu zákona v PS PČR. Pomocí základních přesvědčení těchto aktérů budu poté identifikovat vzniklé advokační koalice. Následně budou popsána vedlejší přesvědčení aktérů v rámci koalic. Posledním cílem práce je zjistit, jak se měnily hodnoty a postoje zkoumaných aktérů v průběhu nastolování agendy. Ke sběru dat pro tuto diplomovou práci byla využita nejprve rešerše literatury, nadále data získaná ze sociálních sítí zainteresovaných aktérů, ze stenoáznamů, důvodových zpráv a jiných dokumentů. Pro získání detailnějších informací týkajících se dané problematiky byly provedeny čtyři rozhovory s aktéry, kteří působí v oblasti dané problematiky. Následně byla sesbíraná data analyzována dle potřeby (viz kapitola 5.4).

2. Soužití stejnopohlavních párů ve vztahu k současné moderní společnosti

Tato část diplomové práce se zabývá bližším popsáním a vysvětlením teoretického pozadí týkajícího se vývoje a formování svazku manželského, jež prostupuje skrze celou práci. Je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola (2.1) se soustředí na definování institutu manželství a jeho následný vývoj v ČR. Druhá podkapitola (2.2) identifikuje časové období, kdy se společnost postupně otevírala tématům jako je homosexualita, potažmo stejnopohlavní manželství. Ve třetí podkapitole (2.3) je přiblížen právní rámec týkající se soužití stejnopohlavních párů ve světě.

2.1 Postupný vývoj svazku manželského

Manželství představuje velmi tradiční a dlouhotrvající institut, jež je klíčový pro fungování jakékoliv společnosti. Formulování a utváření svazku manželského sahá až do dávné minulosti. Již v řadě starověkých civilizací bylo lidem manželství dobře známé. V průběhu

historie zažil vývoj manželství nespočet zvrátů. Manželství bylo postupně determinováno řadou událostí a skutečností, do jeho utváření se také promítala vláda řady knížat, panovníků, či působení jiných vlivných osobností (Niederle, 1934). Celkový popis historického vývoje manželství se všemi zásadními momenty, jež jej nějakým způsobem formovaly, od úplných počátků by mohlo být samostatným tématem nové diplomové práce. Pro účely mé diplomové práce se budu soustředit na vnímání pojmu manželství v současné době v ČR. Manželství, o kterém mluvíme dnes – tedy o svazku dvou lidí, jež mezi sebou sdílejí vzájemnou lásku a chtějí se účastnit společného soužití – existuje teprve chvíli. K takovému pohledu na svazek manželský přispěla především průmyslová revoluce, urbanizace a rozkvět střední třídy (Barvínková, 2017). Dále mě bude pro účely této diplomové práce zajímat také období, kdy se česká společnost začala ve větší míře zajímat o soužití stejnopohlavních párů. Zaměřím se na to, jaké situace k tomu vedly a v jakém bodě se nyní nacházíme.

Možnost uzavřít manželství je lidské právo, jež je v současné době přímo zakotveno v řadě právních dokumentů. Jako první zmíním například Všeobecnou deklaraci lidských práv, kde stojí, že: *Muži a ženy, jakmile dosáhli plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodu příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu*“ (Čl.16 Všeobecné deklarace lidských práv, 1948). Podobné prohlášení nalezneme také v Evropské úmluvě o lidských právech. Zde je v jednom z článků deklarováno, že: *„Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony*“ (Čl. 12 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod). Manželství je také definováno v občanském zákoníku, a to jako: *„trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*“ (Zákon č. 89/2012 Sb.). Našli bychom několik dalších pramenů, jež prostřednictvím svých slov deklarují v podstatě to samé, a to právo muže a ženy uzavřít manželský sňatek. Manželství je chápáno jako tradiční forma soužití, jež je považována za předpoklad, ne podmínku, pro založení rodiny. Vedle manželství, základní formy soužití, vznikají postupem času alternativní formy soužití, alespoň část z nich bude definována v následující kapitole (2.3).

Společnost se však postupem času vyvíjí a s ní i samotné manželství a názory a postoje na něj jako takové. V současné době žijeme v postmoderní společnosti. Tento typ společnosti je charakterizován řadou znaků, v této práci se zaměřím pouze na ty, jež nějakým způsobem ovlivnily vývoj institutu manželství. Velmi typickým znakem postmoderní společnosti je pluralita. Právě na základě plurality se společnost stává velmi tolerantní, je zde snaha

neutlačovat jednu kulturu na úkor té druhé, a naopak ji tolerovat (Rybář, 2013). Dalšími charakteristickými znaky nynější společnosti je solidarita, morálnost, či označení společnosti jako „otevřená“. „Otevřenou společnost“ lze identifikovat jako demokratickou, svobodnou a rovnou, jejíž fungování je založeno na výše zmíněných znacích jako je pluralita, solidarita a tolerance. Právě pluralita a vyšší míra tolerance přispěly ke vzniku dalšího typického znaku, kterým je určitá míra anarchismu (Lyotard, 1984). Veškeré tyto, a mnohé další, změny ve společnosti přispěly k postupnému vývoji institutu manželského, ale také ke změně pohledu na tento institut.

Rimmerman a Wilcox (2007) ve své knize identifikovali čtyři klíčové prvky, jež potvrzují vývoj institutu manželství postupem času. Zaprvé, manželství se stává základním právem. Dříve nebylo manželství institucí, jež byla otevřená všem, např. otrokům byla tato instituce zneprístupněna. Nyní se v řadě států setkáváme se skutečností, kdy heterosexuální jedinci mají právo uzavřít manželství, homosexuálové však nikoliv, což je často kritizováno a považováno za diskriminaci. Zadruhé, volba partnera, potažmo volba uzavřít manželství, se stává základním právem. Nebylo tomu tak vždy. Výběr partnerů byl historicky spojen s náboženstvím, etnickým původem a třídou daných lidí. Nyní má každý člověk právo uzavřít sňatek s partnerem, kterého si sám vybral. Zatřetí, plození potomků se odděluje od institutu manželství. Odpůrci stejnopohlavních manželství tvrdí, že manželství je právní institucí existující kvůli hodnotám, jež jsou spojeny se zachováním a rozmnožováním lidské rasy. Společenské hodnoty týkající se vztahu mezi manželstvím a plozením potomků se v posledních desetiletích razantně změnila a postupem času se od sebe podstatně vzdalují. Začtvrté, genderové role jsou méně diferenciované. O generaci dříve byly genderové role jasné a jednoznačně rozlišené, to samé platilo o genderových rolích v manželství. Přibližně od 60. let 20. století se genderové role více prolínají. Manželství se stalo mnohem více rovnostářské, než bývalo.

2.2 Prosazování práv homosexuálů

Výše zmíněný vývoj společnosti otevřel dveře tématům, jež byla v dřívějších dobách spíše tabu. Jedním z těchto témat je právě homosexualita a otázka RP, či stejnopohlavního manželství. Procesem uznávání práv homosexuálů se zabývá ve své knize Waaldijk (2002). Ten popisuje, že i přes to, že v každém z evropských států probíhá proces přijímání homosexuality odlišně a jinou rychlostí, lze zaznamenat společné trendy. Waaldijk definoval tři společné trendy evropských zemí. Prvním je možnost uplatnění vzorce stálého pokroku

v daných zemích. Druhým trendem je vykazování standardní posloupnosti, kdy každý z kroků je umožněn až po ukončení kroku předchozího. Za poslední trend lze považovat tzv. zákon malé změny (Waaldijk, 2002). Procesem postupné snahy o ukončení diskriminace homosexuálů se například zabývá ve své knize *Blowing the Lid S. Feather*. Kniha velmi detailně popisuje snahu, dle autora, utlačované menšiny homosexuálů o sociální a revoluční změnu, která by vedla k uznání a narovnání práv homosexuálů ve všech sférách společnosti (Feather, 2016). Postoj politických aktérů k homosexualitě a samotná politika, jenž se homosexuality týká, se v posledních několika desetiletích stala podstatně liberálnější. Také veřejné mínění občanů je vnímáno jako mnohem chápavější a otevřenější k homosexualitě. Homosexualita se tak stále více normalizuje (Rimmerman a Wilcox, 2007). Během velmi krátkého časovém období se politika manželství stejného pohlaví stala centrem hnutí za homosexuální práva a hlavním tématem většiny politických a právních debat. Jako příklad lze uvést USA, kde řada výzkumů tvrdí, že tento problém v určité míře ovlivnil výsledek jejich prezidentských voleb v roce 2004 (Franke, 2006). V procesu prosazování práv stejnopohlavních párů jsou identifikovány tři vývojové fáze (Waaldijk, 2002):

- 1) Fáze dekriminlizace
- 2) Fáze antidiskriminační politiky
- 3) Fáze legislativního uznání partnerských vztahů mezi páry stejného pohlaví. Tato fáze se týká také právní úpravy rodičovství.

Postupné změny ve společnosti, které jsou zmíněny v předchozí kapitole (2.1), přinášely naději těm, kteří usilovali o uzákonění stejnopohlavního manželství. Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století dochází v prvních státech k uzákonění institutu stejnopohlavního manželství, v některých státech k zakotvení institutu RP. Postoje k této problematice jsou však ve světě velmi různorodé. A nejen u nás v ČR, vzbuzuje debata týkající se soužití homosexuálních párů značné emoce a dělí společnost na vyznavače tradičních hodnot a na zastánce moderní, novodobé společnosti (Fialová, 2005). Každý samostatně fungující stát se na základě své vyspělosti, kultury, převládajícího náboženství, historického vývoje či politického uskupení řídí určitými hodnotami a problematice stejnopohlavního manželství přikládá odlišnou důležitost. Z tohoto důvodu je právní úprava stejnopohlavních manželství problematikou, na kterou nelze nalézt napříč jednotlivými státy shodný názor. Nastavení právního rámce pro soužití stejnopohlavních párů je čistě v rukou jednotlivých, nezávislých států. Dle Waaldijka (2002), jež se touto problematikou detailněji zabýval, představuje v současné době právní uznání soužití stejnopohlavních párů poslední ze třech výše

definovaných fází. Charakteristika různých současných právních úprav soužití stejnopohlavních párů je obsahem následující podkapitoly (2.3).

2.3 Formy soužití homosexuálních párů

V následujících odstavcích jsou popsány současné modely právní úpravy týkající se soužití homosexuálních párů. Soužití homosexuálních párů je nejčastěji rozdělováno do následujících tří skupin:¹

- Nizozemský model – manželství osob stejného pohlaví
- Severský model – registrované partnerství
- Model nesezdaného soužití

Dle Waaldijka (2002) nesmíme opominout, že uzákonění určitého modelu nemusí být konečným výsledkem, avšak pouze dočasnou fází, jež bude v daném státě nadále vyvíjena.

Jako první se setkáme se státy, jež uzákonily stejnopohlavní manželství. Stejnopohlavním manželstvím se rozumí „*manželství mezi dvěma lidmi stejného pohlaví*“ (WPR, 2022). Častokrát se hovoří o tzv. **nizozemském modelu manželství**. Tento model označuje možnost osob stejného pohlaví vstoupit do svazku manželského, z něhož vyplývají ve většině států stejná práva a povinnosti, jako u manželství mezi dvěma lidmi opačného pohlaví. U tohoto modelu lze hovořit o odstranění diskriminace a celkovém zrovnoprávnění homosexuálních a heterosexuálních jedinců (Waaldijk, 2002). Jednotlivé státy však nesdílejí shodná práva a povinnosti vyplývající z uzavření stejnopohlavního manželství. Ve většině z těchto zemí je přesto povolena po uzavření manželství i adopce dětí homosexuálními páry (Hartingerová, 2021). Jak již z názvu modelu vyplývá, vůbec jako první na světě uzákonilo stejnopohlavní manželství Nizozemsko v roce 2001. Dle dostupných dat z roku 2021, povoluje na celém světě stejnopohlavní manželství 30 států, z nichž je 16 v Evropě, jedná se například o severské státy, Belgie, Velkou Británii, Francii, Španělsko, Německo, Rakousko a další. Ve většině případů jde o země západního světa, najdou se zde však i výjimky, jako je třeba Brazílie či Jihoafrická republika.

Zadruhé existují země, ve kterých mohou homosexuální páry dle zákona uzavřít RP. RP je definováno jako: „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví, které vzniklo způsobem stanoveným dle zákona o registrovaném partnerství*“ (Zákon č. 115/2006 Sb). Jedná se o tzv.

¹ Některé státy uplatňují na základě svých právních nařízení více než jeden model soužití homosexuálních párů.

severský model registrovaného partnerství. Jde o nejstarší model, který je pojmenován právě po severských zemích, které jej uzákonily jako první na světě. Průkopníkem se stalo v roce 1989 Dánsko, poté Norsko a Švédsko. V současné době již všechny tyto státy zavedly první model, tedy nizozemský model manželství. „*Registrované partnerství by se dalo označit za jakýsi mezičlánek mezi neexistující regulací a úplným zrovnoprávněním rodin tradičních a rodin skládajících se z osob stejného pohlaví*“ (Pichlerová, 2015, s. 15). Již z definice RP je jasné patrné, že mezi manželstvím a RP existuje řada zásadních rozdílů. Tyto rozdíly mají pro registrované partnery negativní dopad v rozsahu práv a povinností. Obecně se setkáváme se symbolickými rozdíly, praktickými rozdíly, majetkovými rozdíly, ale především s rozdíly ve vztahu k dětem, které jsou obecně mezi partnery považovány za ty nejzávažnější (důvodová zpráva, 2022). Práva a povinnosti partnerů jsou v každém státě uzákonující RP individuální. Mezi státy, jež umožňují stejnopohlavním párům uzavřít RP, se řadí ČR, dále také Itálie, Řecko či Chorvatsko.

Jako poslední lze definovat model tzv. **neregistrovaného soužití**, či **nesezdaného soužití**. „*Neregistrované soužití neboli nesezdané soužití představuje neformalizovanou formu svazku ... Tato forma soužití se vztahuje na heterosexuální i homosexuální páry*“ (Pichlerová, 2015, s. 15). Osobám žijícím v neregistrovaném soužití není změněn civilní status. Jedná se prakticky o společné žití dvou osob, bez ohledu na pohlaví, v jedné domácnosti (Radvanová, 2015). Tento model, po srovnání s dvěma předchozími, přiznává z právního hlediska partnerům pouze některá, avšak velmi omezená, dílčí práva a povinnosti. Mezi státy, jež využívají tento model se řadí například Polsko, to dosud neuzákonilo jakoukoliv jinou formu právního soužití stejnopohlavních párů. V Polsku tak jediná možnost pro stejnopohlavní páry je právě neregistrované soužití, to partnerům přiznává alespoň nějaká omezená práva a povinnosti (Pudzianowska, 2017).

Jako poslední je třeba zmínit, že na světě neustále existují země, které omezují projevy homosexuality, či homosexualitu trestají. V těchto státech se tak lze setkat s omezováním a zakazováním propagace homosexuality jako takové, v určitých státech jsou projevy homosexuality dokonce přísně trestány, někde trestem smrti, či i doživotím. Jak bylo zmíněno již výše, v posledních letech dochází celosvětově k rozvolňování restriktivních zákonů týkajících homosexuality, ale i přes to lze nalézt státy, které homosexualitu ve své zemi zcela odmítají a následně trestají. Jedná se například o většinu afrických států, o země Arabského poloostrova, či o Rusko, Írán a Afghánistán (Nunez, 2016).

3. Advocacy Coalition Framework

Jak bylo již výše zmíněno, v práci bude využit teoretický rámec ACF používaný pro analýzu procesu tvorby politik, jenž bude představen v následujících podkapitolách. V první podkapitole (3.1) jsem se nejprve zaměřila na teoretické pozadí a samotné definování rámce, rovněž zde byly popsány tři základní pilíře ACF. Poté jsem se soustředila na koncepty ACF (3.2), především tedy na koncept advokačních koalic, který je v mé diplomové práci využit. Poté byla identifikována struktura systému přesvědčení (3.3), tedy *deep core beliefs*, *policy core beliefs* and *secondary beliefs*. V poslední podkapitole (3.4) jsem se zaměřila na veřejně politické subsystémy ACF.

3.1 Využití teoretické rámce ACF

ACF je teoretický rámec veřejněpolitického procesu, který byl vyvinut Paulem Sabatierem a Hankem Jenkins-Smithem v roce 1988. Především v 90. letech byl rámec ACF řadou autorů neustále přezkoumáván a upravován, a to především na základě dostupných případových studií a publikací. Například jen mezi lety 1998 a 1999 bylo vydáno více než 54 případových studií, a ještě více publikací týkajících se teorie ACF.² Právě tento mohutný rozsah aplikací ACF ve velkém množství studií a publikací zapříčinil také jeho zpochybnění v řadě směrů. V reakci na to byl tak teoretický rámec ACF revidován. Rámec ACF je využíván výzkumníky z celého světa v mnoho publikacích, jež se soustředí na naprosto různorodá témata, na odlišné politické otázky a řídicí systémy jako je např. veřejná politika, sportovní politika, politika životního prostředí, domácí násilí, drogová politika, či jaderná politika. Využívají jej výzkumníci, kteří uplatňují jak kvantitativní, tak kvalitativní metody, anebo oba přístupy v tzv. smíšeném výzkumu (Sabatier a Weible, 2007). ACF se tak postupem času stal jedním z nejpoužívanějších teoretických rámců procesu tvorby politiky.

Dle Cairneyho (2019) se ACF zabývá politickými akcemi v rámci systému tvorby politik. Lidé se začleňují do politiky z důvodu, že chtějí proměnit svá přesvědčení v reálnou politiku. Následně vytvářejí koalice společně s dalšími aktéry, s nimiž sdílejí stejná přesvědčení. Často vzniká soutěž jednotlivých koalic mezi sebou. Vše se odehrává v rámci subsystému věnovanému konkrétní otázce, či problematice veřejné politiky (Cairney, 2019).

² Mezi klíčové autory, jež v dané době zabývali případovými studiemi a publikacemi týkajícími se ACF, se řadí především P. A. Sabatier, dále ale také řada dalších autorů jako například B. A. Ellison, M. Zafonte, N. Zachariadis a další.

Právě tento rámec nám pomáhá objasnit a pochopit změnu politik, ale také nastavení a změnu hodnot a přesvědčení konkrétních, zúčastněných aktérů v dané problematice (Sabatier a Weible, 2007). Z tohoto důvodu byl rámec ACF pro moji diplomovou práci zvolen, neboť budu zkoumat právě přesvědčení jednotlivých zúčastněných aktérů, jež se týkají tematiky soužití stejnopohlavních párů.

Dle Sabatiera a Weibla (2007) je teoretický rámec ACF složen ze tří základních stavebních kamenů. Jako první se jedná o tzv. makro úroveň, kde se odehrává většina tvorby politiky mezi aktéry v rámci daného politického subsystému. I přes to je chování těchto aktérů ovlivněno širším politickým a socioekonomickým systémem. Jako druhá je zde tzv. meso úroveň, zde je snaha přerozdělit velké množství aktérů v jednotlivých subsystémech do advokačních koalic, a to na základě přesvědčení a hodnot, které jednotliví aktéři zastávají. Jako poslední byla identifikována tzv. mikro úroveň. V tomto případě se jedná o model jednotlivce, kde je silně čerpáno ze sociální psychologie.

3.2 Koncepty ACF

Rámec ACF poskytuje popis a vysvětlení prostřednictvím tří konceptů, těmi jsou koncept změny politiky, koncept učení a koncept koalic. Tyto koncepty jsou chápány autory ACF jako základní obecné kategorie, a to jak pro výzkum, tak také pro vývoj teorie. Ke každému z konceptů se vážou příslušné vysvětlující otázky a následně testované hypotézy (Jenkins-Smith a kol., 2017).

Prvním definovaným konceptem je **koncept politické změny**. Díky tomuto konceptu jsme schopni dosáhnout jednoho z hlavních cílů ACF, a to pochopení změny a stability politiky. Kvůli tomuto konceptu máme také detailnější informace o povaze a příčinách, jež politické změny v rámci politických subsystémů způsobují (Jenkins-Smith a kol., 2017). Sabatier a Jenkins-Smith (1999) také u tohoto konceptu rozlišují mezi hlavními změnami politiky, které se týkají změn v klíčových přesvědčeních a menšími změnami politiky, jež jsou spíše v rámci sekundárních přesvědčeních.

Druhým konceptem je **koncept politicky orientovaného učení**. Tento koncept je důležitý pro vysvětlení změn politik a hraje ústřední roli ve změně přesvědčení jednotlivých aktérů advokačních koalic prosazujících určitou politiku (Jenkins-Smith a kol., 2017). Sabatier a Weible (2007) popisují koncept politicky orientovaného učení jako stálé střídání myšlenkových

a behaviorálních záměrů, které jsou důsledkem získání nových informací, či zkušeností týkajících se dosažení určitých politických cílů.

Posledním, tedy třetím, konceptem je **koncept advokačních koalic**. Ve své diplomové práci budu pracovat právě s tímto konceptem, a proto bych mu chtěla v tomto odstavci věnovat značnou pozornost. Tento koncept jsem si zvolila, neboť je zcela adekvátní pro nalezení odpovědí na mnou zvolené výzkumné otázky. Koncept se soustřeďuje především na přesvědčení jednotlivých aktérů a následné utváření koalic a jejich formu (Jenkins-Smith a kol., 2017), což je právě to, čím se budu ve své diplomové práci zabývat. Advokační koalice jsou složeny z aktérů, jež mezi sebou vzájemně sdílejí základní přesvědčení o dané politice. Tito aktéři také uzpůsobují své akce a jednání tomu, aby ovlivnili subsystém dané veřejné politiky (Jenkins-Smith a kol., 2017). Velmi detailně se studiem tohoto konceptu zabývají ve své knize Sabatier a Weible (2007). ACF předpokládá, že se jednotliví aktéři politiky snaží převést svá přesvědčení do reálné politiky, a to, pokud možno dříve, než tak vykonají jejich protivníci. Větší šanci aktérů na úspěch zaručuje hledání si spojenců, sdílení zdrojů a společné rozvíjení a diskutování strategie. Možný úspěch tak motivuje aktéry, aby se spojili a spolupracovali společně se spojenci. ACF tedy tvrdí, že političtí aktéři budou hledat spojence mezi lidmi, jež mají obdobné základní přesvědčení jako oni. Aktéři veřejné politiky hledají nejčastěji spojence mezi zákonodárci, úředníky, vedoucími představiteli zájmových skupin, soudci, výzkumníky, či lidmi z různých úrovní vlády. A právě vytvoření advokační koalice zahrnuje spolupráci daných aktérů angažujících se v dané problematice ve snaze dosáhnout stanovených politických cílů. Autoři jako je Weible, Sabatier a McQueen (2009) ve své publikaci zaměřují také na stabilitu vzniklých koalic. Popisují, že členství jednotlivých aktérů v dané koalici je v průběhu času poměrně stabilní, neboť právě základní přesvědčení spojuje a drží členy koalice pohromadě. Poměrně běžné je však také „zběhnutí“ členů dané koalice. Ke zběhnutí může dojít například kvůli vedlejším, sekundárním přesvědčením, jež daný člen nesdílí se zbytkem členů té konkrétní koalice (Weible, Sabatier a McQueen, 2009). Celkově se při studiu advokačních koalic lze zaměřovat na řadu odlišných témat, jako je například struktura koalic, stabilita systému přesvědčení jednotlivých aktérů, vznik koalic, či udržení koalic v průběhu času (Jenkins-Smith a kol., 2017). Pro studium konceptu advokačních koalic bylo autory definováno celkem pět hypotéz. Já budu ve své práci pracovat v pořadí s druhou a třetí hypotézou (Jenkins-Smith a kol., 2017). Konkrétní znění těchto dvou hypotéz je definováno v kapitole 5.2.

3.3 Struktura systému přesvědčení

ACF podporuje myšlenku, že aktéři veřejné politiky by měli jednat a rozhodovat především dle své stálé víry a přesvědčení (*beliefs*), nikoliv dle vlastního, krátkodobého zájmu. Teoretický rámec ACF tak definuje třístupňovou hierarchickou strukturu systému přesvědčení politických aktérů (Sabatier a Weible, 2007).

Na nejširší úrovni se setkáváme s *deep core beliefs*, jež pokrývají velkou většinu politických subsystémů. Tato přesvědčení v sobě zahrnují obecné normativní a ontologické předpoklady týkající se lidské přirozenosti, či základních hodnot, jako je svoboda a rovnost. *Deep core beliefs* jsou z velké části produktem socializace v dětství, proto je velmi obtížné je jakkoliv změnit (Sabatier a Weible, 2007). Jenkins-Smith a kol. (2017) zmiňují, že *deep core beliefs* nejsou specifická pro jednu danou konkrétní politiku, proto mohou být aplikována pro více různorodých subsystémů politiky. Tito autoři se také zabývali konceptualizací a měřením *deep core beliefs* a to pomocí začlenění poznatků z kulturní teorie.

Dále jsou definovány *policy core beliefs*. Tato přesvědčení se týkají základních názorů na politiku, jež se vztahují k problematice daného subsystému. Svým rozsahem a tématem jsou tedy vázána na subsystém politiky, proto je opět velmi obtížné je změnit. V rámci studia ACF bylo definováno jedenáct základních složek tvořících *policy core beliefs*. Jedná se například o postavení vlády a trhu, role veřejnosti, odborníků či úředníků ve veřejné politice, řešení politických problémů v subsystému a další. Obecně platí, že členové advokačních koalic mezi sebou *policy core beliefs* sdílejí, neboť právě na základě těchto přesvědčení se jednotlivé koalice formují. Sabatier a Weible (2007) také zmiňují fakt, že členové koalic jsou ve většině případů velmi dobře informováni o vztazích v jejich daném subsystému politiky, a proto jsou ochotni pomocí svých *deep core beliefs* rozvíjet *policy core beliefs* v daném subsystému. Je třeba zmínit, že ne vždy existuje shoda mezi *deep core beliefs* a *policy core beliefs* (Sabatier a Weible, 2007). Jenkins-Smith a kol. (2017) také popisují rozdělení *policy core beliefs* na normativní a empirické.

Poslední úroveň tvoří tzv. *secondary beliefs*. Tato přesvědčení mají nejužší rozsah, z tohoto důvodu by jejich změna měla být snazší než u předchozích dvou přesvědčení, neboť vyžaduje menší dohodu mezi jednotlivými aktéry daného subsystému. *Secondary beliefs* se zabývají podmnžinou subsystému politiky, týkají se především jednotlivých, konkrétních problémů či prostředků, jako například rozpočtu v rámci konkrétního programu, financování, realizace a implementace politických cílů, či problémů v určité konkrétní lokalitě atd. (Sabatier a Weible, 2007); (Jenkins-Smith a kol., 2017).

Já se bude v této diplomové práci soustředit především na identifikování *policy core beliefs* a *secondary beliefs* jednotlivých aktérů a koalic, neboť mě budou zajímat právě jejich postoje a názory ke konkrétnímu tématu, kterým je soužití stejnopohlavních párů v ČR.

3.4 Veřejně politické subsystémy ACF

Autoři teoretického rámce ACF se domnívají, že tvorba veřejné politiky je v dnešní moderní společnosti natolik komplikovaná, že pokud chtějí být jednotliví aktéři úspěšní a především vlivní, je potřeba, aby se specializovali. Tato specializace probíhá právě v rámci jednotlivých subsystémů politiky (Sabatier a Weible, 2007). Politický subsystém je identifikován jako: „*soubor aktérů včetně advokačních koalic, kteří se podílejí na řešení politického problému*“ (McCool, 1998, s. 138, vlastní překlad). Subsystém politiky může být taktéž definován: „*tématem politiky, územním rozsahem a aktéry přímo nebo nepřímo ovlivňujícími záležitosti subsystému politiky*“ (Jenkins-Smith a kol., 2017, s. 139, vlastní překlad). Důležité je také celkové pojetí politických subsystémů. Pohled na subsystémy by měl být rozšířen z tradiční představy železného trojúhelníku. Tato představa v sobě totiž zahrnuje pouze aktéry zájmových skupin, byrokracie a kongresových výborů, a je tak omezena pouze na jednu úroveň vlády. Při rozšíření by bylo zapojeno do subsystémů více aktérů z různých úrovní vlády, jako jsou například novináři, výzkumníci, političtí analytici a další, jež hrají taktéž velmi zásadní roli při tvorbě veřejné politiky (McCool, 1998). Při studiu ACF se již v současné době setkáváme se zobrazením aktérů politických subsystémů, kteří přesahují tradiční interpretace politického procesu.

Rámec ACF předpokládá, že aktéři veřejné politiky mají silná přesvědčení a jsou motivováni převést tato přesvědčení do reálné politiky. Subsystémy jsou tvořeny souborem relevantních aktérů, tedy osobami, které pravidelně ovlivňují záležitosti daného subsystému. Chování aktérů politiky je v rámci subsystému ovlivněno dvěma typy vnějších faktorů. Mezi první, stabilní faktory, řadíme například přírodní zdroje, základní sociální, kulturní, fyzickou či ústavní strukturu. Tyto faktory jsou poměrně stálé, mění se jen zřídka, a proto jsou velmi ojediněle impulsem pro změnu chování nebo politiky v daném subsystému politiky. Druhým typem jsou dynamické faktory, mezi ty řadíme například socioekonomické podmínky, veřejné mínění, změny ve vládní koalici, či politická rozhodnutí v rámci jiných subsystémů. Právě tyto faktory velmi zásadně ovlivňují chování členů politických subsystémů a následně mají vliv také na politickou změnu ve společnosti (Sabatier a Weible, 2007).

ACF se zajímá především o změnu politiky v průběhu desetiletí, či déle, proto jsou v rámci studia ACF rozlišovány dva typy politických subsystémů dle úrovně vyspělosti, a to vyspělé a rodící se politické subsystémy. Vyspělé politické subsystémy jsou charakterizovány dvěma hlavními body. Zaprvé, skupinou aktérů, jež se prezentuje jako polo-autonomní komunita, která má již určité odborné znalosti v dané oblasti politiky a snaží se v rámci veřejné politiky tuto oblast ovlivňovat. Zadruhé, agentury, organizace či zájmové skupiny, které mají zřízené své samostatné jednotky, jež se specializují na danou oblast veřejné politiky po delší dobu (Sabatier a Weible, 2007). Tyto vyspělé politické subsystémy se označují zavedenými a jasně stanovenými a vymezenými koalicemi. Oproti tomu pro rodící se subsystémy je typická ambivalence a nejasně stanovené politické pozice (Jenkins-Smith a kol., 2017).

Bavíme-li se o subsystémech, nesmíme opomenout stanovení jejich rozsahu. Samotné vymezení vhodného rozsahu pro subsystém je poměrně komplikované, a to z důvodu existence dalších subsystémů. Subsystémy politik jsou částečně nezávislé, ale vzájemně se překrývají s jinými subsystémy, či jsou vnořeny a zasahují do dalších již existujících subsystémů. Při studiu ACF je však definování vhodného rozsahu subsystému jedním z nejdůležitějších aspektů celého projektu. Základní pravidlo zní: „*zaměřte se na věcný a geografický rozsah institucí, které strukturují interakci*“ (Sabatier a Weible, 2007, s. 193, vlastní překlad).

3.5 Analýza zúčastněných aktérů

Při aplikaci ACF jsem se rozhodla následně ve své praktické části práce využít také *stakeholder analysis* (analýzu zúčastněných aktérů), kdy jsem vycházela z knihy Weibla (2007), ve které detailně popsal přístup teorie ACF k analýze zúčastněných aktérů. Daný přístup vysvětlil na politickém kontextu politiky chráněné mořské oblasti Kalifornie. Analýza zúčastněných aktérů je definována „*na základě identifikace příležitostí a omezení, které se promítají do pravděpodobnosti, že nějaká strategie, místo či alternativa bude úspěšná při iniciaci veřejné politiky nebo změny ve veřejné politice*“ (Weible, 2007, s. 96, vlastní překlad). Tato analýza má poměrně širokou perspektivu, soustřeďuje se na mapování aktivit více zúčastněných aktérů, jež využívá více strategií na více místech. Weible (2007, s. 96) také zmiňuje, že téměř všechny aplikace této analýzy se zabývají podobným typem otázek, kterými jsou:

1. Jací zainteresovaní aktéři by měli být zahrnuti do analýzy?
2. Jaké jsou zájmy a přesvědčení zúčastněných aktérů?
3. Jakými zdroji zúčastnění aktéři disponují?

4. Jaké strategie používají zúčastnění aktéři k dosažení svých cílů?

5. S kým tvoří zúčastnění aktéři koalice?

Weible (2007) zmiňuje, že při využívání teoretického rámce ACF je nejužitečnější jednotkou analýzy zúčastněných aktérů subsystém politiky, jež se definován o několik kapitol výše. Mezi zainteresované aktéry v daném subsystému politiky, jež mohou být zařazeni do analýzy, patří například vládní aktéři, zájmové skupiny, nevládní organizace, výzkumníci, vědci, či média. Tito jednotliví aktéři mají odlišná přesvědčení, z nichž vyplývají jejich strategie, pomocí kterých se snaží dosáhnout svých stanovených cílů ve veřejné politice. Postavení jednotlivých aktérů, jakožto samostatně fungujících jednotlivců, hraje v ACF klíčovou roli. Hlavní motivací aktérů je přeměnit svá přesvědčení v politiku, proto se rozumí, že jejich identita je velmi úzce spjata právě s jejich přesvědčeními. Aktéři tak mají tendenci ochotně přijímat informace, které jejich přesvědčení posilují a potvrzují, naopak se velmi negativně staví k nesouhlasným informacím, které jejich přesvědčení zpochybňují, či vyvrací. Aktéři jsou tak popsáni, jako velmi podezřívaví a odtažití k lidem s odlišnými přesvědčeními. Na druhé straně, s lidmi s podobnými přesvědčeními si vytvářejí bližší a užší vazby, než kdy dříve (Weible, 2007).

Dle Weibla (2007, s. 99-100) se aktéři neliší pouze na základě svých přesvědčení, ale také dle zdrojů, kterými disponují. Právě tyto zdroje využívají k dosažení svých cílů a k následnému ovlivnění veřejné politiky. Mezi jednotlivé zdroje řadíme například přístup k moci, jež umožňuje danému aktérovi provádět politická rozhodnutí. Dále také veřejný názor, kdy aktér, či koalice s vysokou podporovou veřejností může argumentovat, že zastupuje a hájí veřejné zájmy, a právě tohoto lze využít k prosazení a zavedení nové politiky. Dalším zdrojem jsou informace, které slouží především jako přesvědčovací nástroj, tedy k argumentaci s opoziční koalicí. Dále nesmíme opominout finanční zdroje. Jedná se o velmi cenný zdroj, pomocí něhož lze zajistit jiné zdroje, jako například zaplacení výzkumů, think-thanků atd. Posledním zdrojem je kompetentní a zručné vedení dané koalice.

Na základě analýzy aktérů jsem byla ve své diplomové práci schopná zachytit dynamiku zkoumaného subsystému veřejné politiky a analyzovat jednotlivé zúčastněné aktéry a jejich přesvědčení. Prostřednictvím této analýzy jsem měla následně možnost určit vzniklé koalice působící v dané problematice.

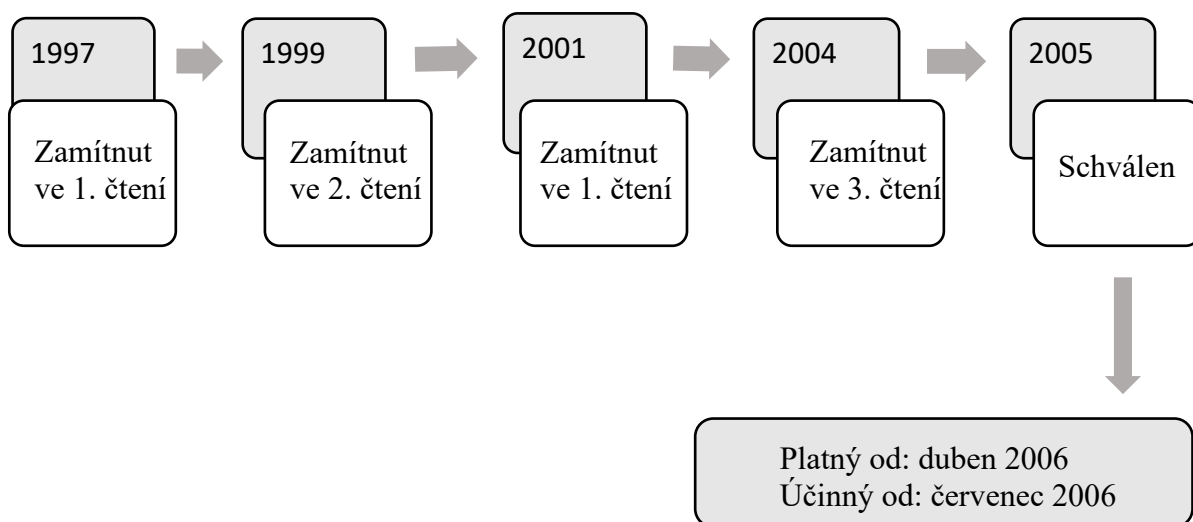
4. Registrované partnerství v České republice

Aktivní snahy o uzákonění institutu RP v ČR se datují přibližně od roku 1997. V tento rok se stalo RP hlavním tématem řad politiků a politických stran, jež se následně touto problematikou ve svých programech zabývali. Právě v tomto roce byl podán první, avšak poměrně stručný, návrh zákona o RP, ten byl však následně v PS PČR v prvním čtení zamítnut. Poté následovala snaha o opakované schvalování. Pouze lehce upravený návrh zákona byl opětovně předložen v roce 1999, stejně jako dva roky předtím byl opět PS PČR zamítnut, tentokrát v druhém čtení. Třetí návrh zákon byl předložen v roce 2001. Tentokrát se jednalo o vládní návrh zákona, jež byl oproti minulým dvou řádně upraven a vylepšen, i přes to byl opět zamítnut již v prvním čtení. Další, v pořadí již čtvrtý, návrh zákona byl předložen skupinou poslanců v roce 2004. Tento návrh se doposud jako jediný dostal až do třetího čtení, avšak přesto byl v roce 2005 zamítnut. Toto hlasování však bylo velmi těsné, návrh zákona nebyl přijat pouze o jeden hlas. Pár měsíců na to byl v ČR předložen pátý a také poslední návrh zákona o RP, jež se v konečném důsledku od předchozího návrhu téměř nelišil. Tento návrh byl již i přes to přijat. V prosinci 2005 byl schválen PS PČR, a to konkrétně 86 poslanci z 147 přítomných. Následně jej schválil v lednu 2006 Senát PČR. Po schválení Senátem byl tento návrh zákona vetován tehdejším prezidentem ČR Václavem Klausem, jenž je zjevným odpůrcem RP. Negativními postoji k RP je V. Klaus známý, jako příklad lze uvést zveřejnění karikatury, jež napadá soužití homosexuálních párů, na svém webu (Klaus, 2013).³ Rozhodnutí o vetování návrhu zákona shrnul Klaus větou: „*státem registrované partnerství osob stejného pohlaví do našeho právního řádu nepatří*“ (Klaus, 2006). V dopise, který poslal předsedovi PS PČR uvedl a vysvětlil několik svých důvodů, díky kterým daný zákon nepodepsal. Poslanci však následně v PS PČR prezidentovo rozhodnutí přehlasovali, a to minimální nadpoloviční většinou hlasů. Návrh se tak stal právoplatným zákonem č. 115/2006 Sb., zákonem o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Zákon nabyl platnosti 3. dubna 2006 a účinnosti 1. července 2006 (Sněmovní tisky)⁴. Přesně od této doby mohou v ČR dvě osoby stejného pohlaví vstoupit do RP.

Graf 1: Úspěšnost návrhů zákona o registrovaném partnerství v České republice

³ Karikatura zveřejněná V. Klausem zobrazuje malou holčičku, která se ptá svých dvou homosexuálních tatínků, který z nich je její maminka.

⁴ (Sněmovní tisk 359); (Sněmovní tisk 124); (Sněmovní tisk1075); (Sněmovní tisk650); (Sněmovní tisk 969).

(Zdroj: Sněmovní tisky; graficky zpracované autorkou)

4.1 Zákon č. 115/2006 Sb., zákonem o registrovaném partnerství

RP se tedy v současné době v ČR řídí zákonem č. 115/2006 Sb., zákonem o registrovaném partnerství. Zákon je rozdělen do dvanácti částí. První část zákona upravuje a definuje institut RP, ve zbylých částech je pouze formulována změna ustanovení souvisejících právních předpisů. První hlava v obecném ustanovení výhradně definuje samotný pojem RP a pojem partnera, jenž uzavírá RP.

V hlavě druhé je popsán vznik partnerství. Partnerství, stejně jako manželství, vzniká formou souhlasného svobodného prohlášení, že dané osoby vstupují do partnerství. Tomuto prohlášení je učiněno osobně před matričním úřadem, kde však nejsou vyžadováni svědci, jako je tomu při uzavírání manželství. Podmínky vstupu do RP jsou více méně podobné jako u manželství, tedy dovršení 18 let, svéprávnost, nebýt navzájem s partnerem v příbuzenské linii a nebýt v dané době v jiném partnerském, či manželském svazku. Výjimka oproti manželství je v bodě, který udává, že alespoň jedna z osob vstupujících do RP musí být státním občanem ČR.

Hlava třetí se zabývá neexistencí a neplatností partnerství, konkrétně se zabývá skutečnostmi, které brání vzniku RP, či které stanovují RP za neplatné.

Dále jsou v zákoně v hlavě čtvrté definovány povinnosti a práva partnerů. RP neplní tu samou funkci jako manželství, jedná se především o statusový vztah, jehož hlavním cílem je společné žití partnerů, nikoliv zakládání rodiny. Z tohoto důvodu jsou zde značné rozdíly ve

výčtu práv a povinností partnerů/partnerek. Právům a povinnostem tak není v zákoně věnována přílišná pozornost, jak je tomu u manželství. Je zde však ustanoveno, že partneri mezi sebou sdílejí stejná práva a povinnosti. Také stejně jako manželé, o záležitostech partnerského soužití rozhodují společně. Zvláštní pozornost je v zákoně věnována pouze vyživovacím povinnostem mezi partnery. Stejně jak je tomu u manželů, tak vyživovací povinnosti mezi partnery předchází vyživovací povinnosti dětí. Srovnáme-li stanovená práva a povinnosti partnerů a manželů, která jsou definována v zákoně č. 89/2012 Sb., u partnerů jsou zcela opomenuta práva a povinnosti, jež se týkají výchovy a péče o děti, uspokojení potřeb rodiny, vybavení domácnosti či rodinného závodu. Také je zde zcela vynechán oddíl týkající se majetkového práva, jeho správy, smluveného režimu, či společného jmění.

V poslední, páté hlavě je popsán zánik partnerství. Jelikož je RP stejně jako manželství statusový právní vztah, tak zanikají téměř shodným způsobem. RP zaniká třemi způsoby, buď smrtí jednoho z partnerů, prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého, nebo zrušením partnerství rozhodnutím soudu na návrh jednoho z partnerů. Lze však říct, že zánik RP je na základě nynější právní úpravy snadnější než rozvod manželství. Návrh na rozvod manželství je právně mnohem více přezkoumáván. V případě RP nejsou řešena například vzájemná majetková práva, či následná péče o děti. Značný rozdíl oproti manželství nalezneme také v názvosloví. Manželství se dle právní úpravy rozvádí, oproti tomu RP se dle zákona ruší. Celkově je zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství mnohem stručněji právně specifikován, než je tomu u zákonu upravující vstup do svazku manželského (Zákon č. 115/2006 Sb.; Zákon č. 89/2012 Sb.).

Tabulka 1: Rozdíly v jednotlivých zákonech upravující manželství a registrované partnerství

Zákon upravující manželství	Zákon o registrovaném partnerství
„manželé“	„partneri“
Sňatek – téměř kdekoliv, před starostou, místostarostou, členem zastupitelstva	Sňatek – pouze na určených úřadech, před matrikářem
Dva svědci	Beze svědků
Ani jedna z osob vstupujících do manželství nemusí být státním občanem ČR	Jedna z osob vstupujících do RP musí být státním občanem ČR

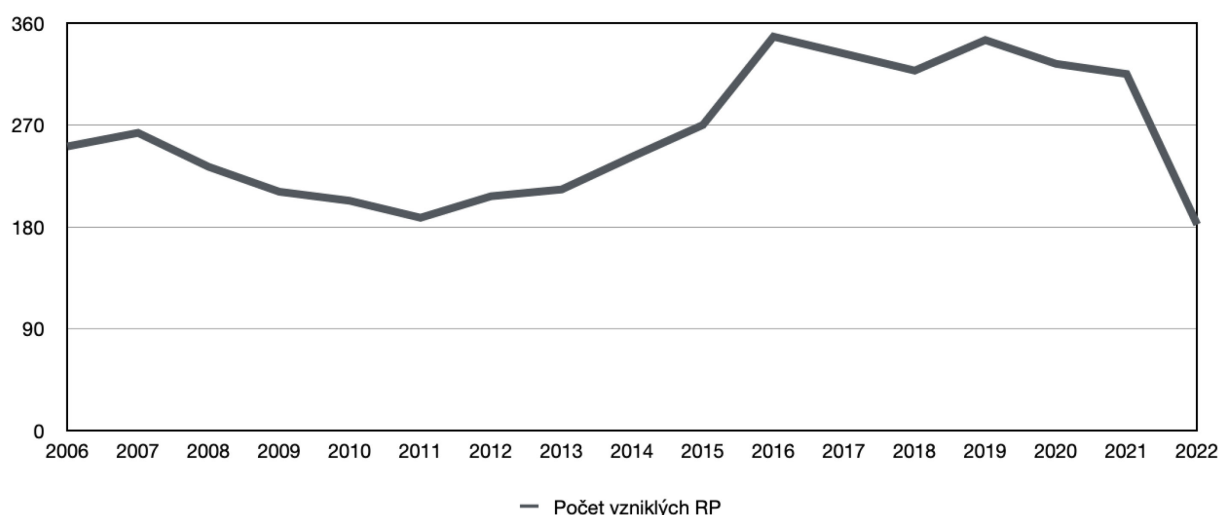
	Opomenuta práva a povinnosti týkající se výchovy a péče o děti, uspokojení potřeb rodiny, vybavení domácnosti
	Vynechána majetková práva, smluvený režim, společné jmění
Rozvod po právní stránce těžší	Zánik RP po právní stránce snadnější
Manželství se rozvádí	RP se ruší
Zákon upravující vstup do manželství je detailní	Zákon o RP je stručně právně specifikován

(Zdroj: Zákon č. 115/2006 Sb.; Zákon č. 89/2012 Sb.)

4.2 Současná situace v České republice

Od poloviny roku 2006 do poloviny roku 2022, tedy přibližně za 15 let, uzavřelo v ČR RP zhruba 4460 párů. Určitý nárůst v počtu RP je znatelný především od roku 2016, nejedná se však o žádný plynulý a významný nárůst, neboť v posledních pěti letech zůstává zájem občanů ČR o uzavírání RP stejný (ČTK, 2022).

Graf 2: Počet vzniklých registrovaných partnerství v České republice v letech 2006-2022

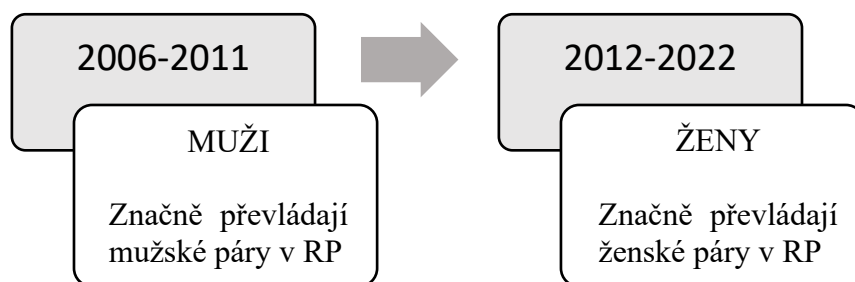

(Zdroj: ČTK, 2022; graficky zpracované autorkou)

Je třeba zdůraznit, že mnoho párů stejného pohlaví do RP nevstoupilo, avšak pobývají ve společné domácnosti, tento počet je násobně vyšší než počet těch, kteří RP oficiálně uzavřeli.

Data ukazují, že RP uzavřelo v ČR pouze jedno až pět procent z celkového počtu potenciálních homosexuálních párů. Tento fakt pouze poukazuje na neatraktivitu tohoto sňatku. Pro porovnání, v manželství žije v ČR přes polovinu dospělé populace do 65 let. Zaměříme-li se na data týkající se genderových rozdílů mezi páry vstupujícími do RP, je patrný jeden trend. Prvních šest let tvořily velkou většinu uzavřených RP mužské páry. Od roku 2011 je jasně zřetelný nárůst ženských párů v uzavírání tohoto institutu (ČTK, 2022).

Graf 3: Genderové rozdíly mezi páry vstupujícími do registrovaného partnerství

(Zdroj: ČTK, 2022; graficky zpracované autorkou)

Průměrná věková struktura vstupu do RP se během sledovaných 15 let nijak zřetelně neposunula. Oproti heterosexuálním párům je průměrný vstup do RP u párů stejného pohlaví vyšší přibližně o čtyři roky, u mužů se jedná o věk 37 let a u žen o věk 33 let (Sociologický ústav AV ČR, 2020).

Ne všichni obyvatelé ČR jsou však s aktuální situací týkající zavedení RP pro stejnopohlavní páry spokojeni.⁵ Tato nespokojenost se potvrdila také u skupiny poslanců, kteří v roce 2018 předložili PS PČR návrh zákona na zrušení RP a následné uzákonění manželství pro páry stejného pohlaví. Tento návrh zákona nyní čeká na projednání výbory a zařazení do programu PS ČR ke druhému čtení (viz kapitola 6.1). Nespokojenost je však patrná nejen u řady poslanců, ale také u široké veřejnosti, což dokazuje množství provedených průzkumů během posledních let. Podle průzkumu provedeného agenturou Median z ledna 2020 vzrostla podpora stejnopohlavních manželství mezi lidmi v ČR na 67 %. Ještě vyšší podporu, konkrétně 77 %, má v české společnosti možnost adopce biologického dítěte partnera. Podpora uzavírat stejnopohlavní sňatky je nejvyšší mezi lidmi ve věku 18-34 let, ti svou podporu utvrdili již

⁵ Jako důkaz nespokojenosti zde máme například plánovanou demonstraci za manželství pro všechny v Praze roku 2019, jejíž cílem vyzvat PS PČR k uzákonění manželství i pro páry stejného pohlaví (Queer Geography, 2019). Jako podpora zavedení manželství pro všechny je ročně pořádána řada dalších pochodů, protestů, či demonstrací. Dalším důkazem nespokojenosti je například shromáždění již celkem 165 700 podpisů pod petici za manželství pro všechny prostřednictvím organizace Jsme fér.

z předchozích let. Značný nárůst podpory lze však pozorovat u lidí ve středním věku. Data jsou porovnávána s průzkumem provedeným tou samou agenturou v roce 2018 (Median, 2020).

Iniciativa Jsme fěr provedla před volbami do PS PČR v roce 2021 průzkum, který se soustředil na preference týkající se stejnopohlavních manželství u jednotlivých kandidátů a kandidátek. Dle konečného výsledku voleb a provedeného průzkumu se ukázalo, že ze zvolených 200 poslanců a poslankyň jich 49 podporuje manželství pro všechny. 59 jednotlivců stejnopohlavní manželství nepodporuje, 5 dosud nemá jednoznačně vyhraněný názor a u zbylých 87 poslanců a poslankyň je názor na tuto problematiku doposud neznámý. Zajímavý je také fakt, že nejvíce preferenčních hlasů dostali V. Rakušan a M. Pekarová Adamová, kteří oba vyjádřili jednoznačnou podporu stejnopohlavních manželství (Pálová, 2021). Na druhou stranu například průzkum provedený v roce 2022 výzkumnou agenturou NMS Market Research ukázal, že více než jedna třetina Čechů, konkrétně 36 %, je toho názoru, že by se o stejnopohlavních manželstvích vůbec nemělo v české společnosti hovořit, natož je jakýmkoli způsobem podporovat. Pro tuto část lidí jsou tak všechna témata týkající se homosexuality považována za nevhodná, nemístná a zcela vyloučená k diskusi (NMS Market Research, 2022). Toto číslo odpovídá již zmíněnému průzkumu od společnosti Median. Dle dostupných dat je tak jasně patrné, že ve společnosti nalezneme přibližně dvě třetiny lidí, kteří nejsou se současnou situací spokojeni a podporují zavedení stejnopohlavního manželství. Zbylá jedna třetina společnosti zastává opačný názor. Postoj k uzákonění stejnopohlavních manželství, stejně jako ve většině případů jejich celkový postoj k LGBT komunitě, lze označit jako negativní a nepodporující.

5. Metodologie

5.1 Cíle práce

Hlavním výzkumným cílem této diplomové práce je podrobně popsat a následně vysvětlit proces tvorby politiky stejnopohlavních manželství v ČR optikou teorie advokačních koalic. Především mě bude zajímat, jak aktéři ve vytvořených koalicích vnímají danou problematiku a jiné aspekty s ní spojené a jaké hodnoty mezi sebou v koalicích navzájem sdílejí, a jaké naopak nikoliv. K zodpovězení veškerých zde zmíněných výzkumných cílů mi bude nápomocná stanovená teorie ACF. Nejprve se zaměřím na identifikaci konkrétních, klíčových aktérů, kteří jsou jakýmkoliv způsobem zainteresovaní v problematice stejnopohlavních manželství. U těchto aktérů budou definována základní přesvědčení (*policy core beliefs*). Následně mě v analýze budou zajímat již pouze političtí aktéři, kteří se přímo

zúčastnili procesu projednávání mnou zkoumaného návrhu zákona na uzákonění manželství pro všechny v PS PČR. Na základě jejich základních přesvědčení budu moci definovat vzniklé advokační koalice v rámci PS PČR, jež vznikly právě při procesu projednávání návrhu zákona. Poté se zaměřím na identifikování vedlejších přesvědčení (*secondary beliefs*) aktérů uvnitř vzniklých koalicích. Identifikování vedlejších přesvědčení je klíčové pro dosažení posledního stanoveného cíle práce, kterým je zjistit, jak se měnily hodnoty a postoje aktérů v průběhu nastolování agendy.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Jenkins-Smith a kol. (2017, s. 148) ve své knize definovali celkem pět hypotéz určených pro studium advokačních koalic. Při psaní své diplomové práce jsem se rozhodla využít dvě z těchto hypotéz. Zvolené hypotézy jsou dle mého názoru nejadekvátnější pro mou zkoumanou problematiku stejnopohlavního manželství, neboť se zaměřují na téma systému přesvědčení aktérů v rámci koalic, čímž se v rámci svého výzkumu v práci zabývám.⁶ Hypotéza č. 1 říká, že aktéři uvnitř advokační koalice se budou velmi shodovat na problémech na úrovni veřejně-politických přesvědčení, méně však na úrovni druhotných aspektů. Hypotéza č. 2 tvrdí, že aktéři či koalice se při řešení problému spíše vzdají druhotných aspektů, nežli by uznali nedostatky jejich veřejně-politických přesvědčení. Na základě výběru těchto dvou konkrétních hypotéz byly stanoveny jednotlivé výzkumné otázky. Pro svou diplomovou práci jsem definovala čtyři výzkumné otázky, které jsou popsány níže.

Výzkumné otázky:

- Jací aktéři působí v problematice týkající se manželství pro všechny?
- Jaké advokační koalice můžeme definovat ve spojitosti s procesem projednávání návrhu novely zákona o manželství pro všechny?⁷
- Jaká vedlejší přesvědčení (*secondary beliefs*) lze identifikovat u aktérů uvnitř koalic?
- Jak se měnily postoje aktérů v průběhu nastolování agendy?

⁶ Jenkins-Smith a kol. (2017) při definování pěti hypotéz pro studium advokačních koalic jednotlivé hypotézy ve své knize očíslovali (hypotéza č.1 – č. 5). Dle tohoto číslování byly pro mou práci zvoleny konkrétně hypotézy č. 2 a č. 3. Pro lepší orientaci v mé práci jsem se rozhodla přiřadit hypotézám jiné číslování, a tedy to číslování, které odpovídá struktuře mé diplomové práce. Jelikož využívám pouze a jenom dvě hypotézy, bylo zvoleno číslování hypotéz č. 1 a 2.

⁷ Pro schopnost definovat vzniklé advokační koalice je nutné znát hlavní přesvědčení daných aktérů. Ty budou zjišťována v rámci první výzkumné otázky.

5.3 Metody sběru dat

V této kapitole jsem se zaměřila na popsání metod sběru dat a způsobu práce se zdroji, jež byl využit v mojí diplomové práci. První podkapitola (5.3.1) je zaměřená na rešerši literatury. V druhé podkapitole (5.3.2) jsou představeny zdroje primárních dat pro výzkum mojí práce. Poslední, tedy třetí podkapitola (5.3.3), je věnována metodě sběru dat prostřednictvím rozhovorů.

5.3.1 Rešerše literatury

Rešerše literatury je psaný produkt, který představuje vyhledávání, shromažďování a následnou interpretaci informací, které jsou již o daném tématu či problému známy. Již existující literatura představuje velmi důležitý prvek ve všech výzkumech. Prostřednictvím rešerše lze také poukázat na rozpory a mezery ve stávajících znalostech (Jesson, Matheson, Lacey, 2011). Většina témat má náramně bohatou výzkumnou tradici, proto není vyžadováno provést kompletní přehled veškeré literatury v dané problematice. Klíčové je, seznámit se se stěžejními knihami a články, popřípadě autory, jež se v dané tématice pohybují a „*vědět, co se již ví*“ (Bryman, 2012, s. 98, vlastní překlad). Důležitá je také schopnost propojit vlastní výzkumné otázky a zjištění s již existující literaturou. Rešerše literatury by neměla být pouhým shrnutím, již přečteného, měla by v sobě obsahovat určitou míru kritičnosti, tedy posouzení významu práce jednotlivých autorů pro náš výzkum (Bryman, 2012). Bryman (2012, s. 98) ve své knize, jež se zabývá metodami výzkumu, definoval několik bodů, jejichž zodpovězení by mělo být hlavním cílem rešerše literatury. Jedná se o následující body:

- co je o konkrétním tématu již známo
- jaké koncepty a teorie byly aplikovány na dané téma
- jaké výzkumné metody byly na dané téma použity
- jaké existují o daném tématu kontroverze, střety názorů či neshody
- kdo se jako hlavní podílel na výzkumu na toto téma

Celkem je definováno několik způsobů, jakými lze přistupovat k rešerši literatury. V samotné praxi však mohou být hranice mezi těmito způsoby méně výrazné (Jesson, Matheson, Lacey, 2011). V této diplomové práci bude provedena tradiční rešerše. Tradiční rešerše literatury závisí především na samotném autorovi, který získanou literaturu systematicky a logicky sestavuje, a to bez předem zvolené metodologie. U tohoto přístupu je

tak autorovi udělena větší svoboda a volnost než například u systematické rešerše. Systematická rešerše, která vzniká na základě již stanoveného postupu, je definována především svou uspořádaností, transparentností a vyšší mírou objektivit (Jesson, Matheson, Lacey, 2011).

Tématem stejnopohlavních manželství se zabývají především sociologické a psychologické publikace či odborná literatura, jež se konkrétně specializuje na výše zmíněné téma. V posledních letech je toto téma velmi populární také u publikací pro náctileté a dospívající, v tomto případě se však více než o odbornou, či populárně-naučnou literaturu jedná o beletrii, tento žánr nebude v mé práci využit.

K rešerši literatury v této diplomové práci byly využity především elektronické databáze, konkrétně se jednalo o webový vyhledávač Google Scholar, o online akademickou službu Web of Science a o databázi Web of Knowledge. Při vyhledávání jsem se zaměřila hlavně na zahraniční, ale částečně i na českou literaturu. Nejprve byla zvolena kombinace klíčových slov a sousloví pro vyhledávání, a to jak v anglickém, tak také v českém jazyce.⁸ Podle těchto slov byla již následně vyhledávána vhodná literatura pro mou práci. Její adekvátnost byla posuzována nejprve dle názvu, a poté dle abstraktu daného článku, či dle úvodu a obsahu konkrétní knihy. Tímto způsobem byla nalezena klíčová literatura, která sloužila také jako zdroj pro další možnou relevantní literaturu. Neboť jsem zkoumala, s jakými zdroji daní autoři pracovali, popřípadě kým byla daná literatura dále citována, na základě toho se mi objevila další potenciální literatura vhodná pro mou práci. Jako poslední byla vybraná literatura setříděna dle témat a oblastí.

Prvním krokem v rámci rešerše tak bylo zjistit, jaké jsou dosavadní poznatky v oblasti stejnopohlavního manželství v rámci ČR. Nejprve jsem se zaměřila na samotné manželství a jeho vývoj, následně na postupné prosazování práv homosexuálů a jako poslední mě zajímala oblast týkající se forem soužití stejnopohlavních párů. Kombinace klíčových slov mě dovedla ke dvěma následujícím publikacím, jež považuji pro mou práci za nejrelevantnější. Jedná se o zahraniční knihu od Rimmermana a Wilcoxe (2007) a o český článek od Waaldijka (2002). Jelikož se v mé práci soustředím konkrétně na ČR, následně byly vyhledávány informace

⁸ Kombinace klíčových slov a sousloví v českém jazyce: registrované partnerství, stejnopohlavní manželství, soužití osob stejného pohlaví, gay manželství, LGBT manželství, manželství pro všechny, vývoj manželství, formy soužití homosexuálních párů, prosazování práv homosexuálů, práva homosexuálů vývoj. Kombinace klíčových slov a sousloví v anglickém jazyce: advocacy coalition theory, ACF theoretical framework, ACF policy change, ACF policy-oriented learning, ACF advocacy coalition system, policy core beliefs, secondary beliefs, public policy subsystems ACF, civil partnership, same-sex marriage, same-sex couples, same-sex cohabitation, gay marriage, LGBT marriage, development of marriage, forms of marriage, forms of homosexual couples, gay rights, homosexual rights development.

týkající se současné situace soužití stejnopohlavních párů na našem území. Neboť se jednalo o informace v rámci ČR, byla zde vybrána jako relevantní především česká literatura a české zákony. Posledním cílem v rámci rešerše bylo zjistit dosavadní poznatky zaměřené na teoretický rámec ACF. Zde se ukázali jako klíčoví následující zahraniční autoři: Cairney; Jenkins-Smith; McCool; Sabatier a Weible, kteří se na studium rámce ACF úzce specializují. Výsledná literatura týkající se poznatků o ACF, jež byla ve výsledku považována za relevantní, tak pochází pouze od zahraničních zdrojů. Finální výběr literatury tak představuje základní a stěžejní informace o daném tématu. Rešerše je klíčová pro stanovení výzkumného problému, výzkumných cílů, tak také pro formulování osnovy, jež byla následně využita pro provedení polo-strukturovaných rozhovorů.

Na základě rešerše bylo zjištěno, že bylo napsáno již několik prací, které se týkají podobného, avšak nikoliv stejného, tématu. Ve většině případů se jedná o práce zaměřené především na RP, rodičovství stejnopohlavních párů, či adopce dětí homosexuály apod., nikoliv však o práce pojednávající o uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR, jako v mém případě. V roce 2020 byla napsána diplomová práce na téma „*Manželství gay a lesbických párů v perspektivě Multiple Stream Framework*“. Na první pohled se může zdát, že se bude ve výsledku jednat o velmi podobné práce, avšak nikoliv. Práce se budou diametrálně odlišovat, a to především v uplatněném teoretickém rámci, v metodě sběru dat, ve zkoumaném časovém horizontu, dále také v cílech a záměrech konkrétní diplomové práce a v řadě dalších aspektech.

5.3.2 Primární data výzkumu

Za primární data pro tuto diplomovou práci byla označena následující (tabulka 2):

Tabulka 2: Primární data pro výzkum méj diplomové práce

Zdroje primárních dat
Stenozáznamy z jednání z PS PČR
Výstupy jednotlivých aktérů na sociálních sítích
Sněmovní tisky, zákony a jiné politické dokumenty

(Zdroj: autorka)

Diplomová práce bude pracovat s těmito výše zmíněnými daty. Pro potřebu diplomové práce by nebylo možné především z časových důvodů sesbírat takto rozsáhlé množství relevantních dat pouze prostřednictvím rozhovorů či dotazníků. Stenozáznamy, či například výstupy aktérů na sociálních sítích lze v rámci kontextu této diplomové práce identifikovat jako

primární data, a to z toho důvodu, že se jedná pouze o písemnou formu projevu jednotlivých aktérů, jež nebyla nikým nijak analyticky zpracovávána. Tato data budou sloužit jako hlavní zdroj informací pro mnou provedený výzkum, rozhovory popsané v následující podkapitole (5.3.3) mají pouze doplňkovou funkci.

V práci byla využita data především z konkrétního stenozáznamu, a to záznamu 100. schůze PS PČR. Další stenozáznamy byly použity spíše okrajově pro doplnění informací. Zaměříme-li se na výstupy aktérů na sociálních sítích, bylo zkoumáno 23 zúčastněných aktérů a jejich výstupy na Twitteru a Facebooku. Detailněji jsem se soustředila na data z časového období od roku 2018, tedy od podání návrhu na uzákonění stejnopohlavního manželství do současnosti, tedy roku 2023. Jako poslední jsem v diplomové práci pracovala hlavně s daty z několika sněmovních tisků,⁹ z dvou zákonů a to zákonu č. 89/2012 Sb. a zákonu č. 115/2006 Sb., využity byly například také články z Všeobecné deklarace lidských práv a další dokumenty.

5.3.3 Rozhovory

Diplomová práce je doplněna čtyřmi polo-strukturovanými rozhovory s aktéry, jež se jakýmkoliv způsobem pohybují v tématice stejnopohlavního manželství. Polo-strukturovaný rozhovor je definován jako konverzace mezi tazatelem a respondentem. Tazatel má stanovené téma a plán rozhovoru, celá konverzace a pořadí otázek se může v průběhu rozhovoru volně měnit. Otázky jsou obvykle v rámci polo-strukturovaného rozhovoru poněkud obecnějšího rázu. Tazatel má také větší volnost a možnost klást další, doplňující otázky v reakci na odpovědi respondenta. Jednotlivé polo-strukturované rozhovory se však mohou velmi lišit, použitá struktura závisí především na samotném tazateli a na definovaných výzkumných otázkách (Bryman, 2012); (Miles a Gilbert, 2005).

Mým záměrem bylo prostřednictvím rozhovorů získat informace z trochu odlišných úhlů pohledu, které celou práci doplní o zajímavější a detailnější údaje týkající se současné situace. Původním cílem bylo provést rozhovory s respondenty ze tří zcela odlišných oblastí působení – s respondentem působícím v organizaci, jež se zabývá danou tematikou, s politickým aktérem, který je v současné době aktivní v oblasti veřejné politiky, a jako poslední s respondentem, který se sám ztotožňuje s homosexuální orientací. V konečném důsledku jsem musela od rozhovoru s politickým aktérem upustit. Po oslovení několika

⁹ Přesný počet využitých sněmovních tisků pro tuto práci je zmíněn na konci dokumentu v kapitole 10.3.

politických aktérů se mi nedostalo žádné zpětné vazby, pravděpodobně v důsledky jejich časové vytíženosti. Zdrojem primárních dat v této diplomové práci tak byly ve finále čtyři polostrukturované rozhovory (tabulka 3). Rozhovory byly uskutečněny v časovém období mezi říjnem a prosincem roku 2022.

První dva rozhovory byly provedeny s respondenty z dvou naprosto odlišných organizací, které se přímo zabývají mnou rozebíranou tématiku stejnopohlavního manželství. Tyto organizace byly zvoleny záměrně, neboť každá organizace zastává zcela opačný názor na danou problematiku. První rozhovor byl proveden s člověkem (R1) působícím v organizaci Jsme fér, která veřejně podporuje uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR. Druhý z rozhovorů byl proveden s respondentem (R2), jež působí v organizaci Aliance pro rodinu. Tato organizace se naopak staví k zavedení stejnopohlavních manželství značně odmítavě, a naopak podporuje tradiční zakotvení manželství, tedy svazek jednoho muže a jedné ženy. Kontaktování těchto dvou respondentů probíhalo skrze e-mailovou adresu, která byla veřejně dostupná na webových stránkách dané organizace. Následně jsem byla přesměrována na e-mailovou adresu již konkrétního člověka, který se této oblasti přímo věnuje, tito lidé se pak stali mými respondenty. Zbylé dva rozhovory byly uskutečněny s respondenty, kterých se daná tematika přímo dotýká v osobním životě. Konkrétně byl v rámci třetího rozhovoru dotázán respondent (R3) homosexuální orientace, který žije v současné době v ČR v RP s partnerem a společně vychovávají již 6 let jejich dvě dcery, dvojčata, které jim v USA odnosiла náhradní matka. Každý z partnerů je biologickým otcem jedné z holčiček. Poslední, tedy čtvrtý rozhovor, byl proveden opět s respondentem (R4) homosexuální orientace, který žije již nějakou dobu společně s přítelem v ČR a společně by v budoucnu rádi stvrdili svůj vztah manželstvím, pokud zákon dovolí, či alespoň RP. Tito dva respondenti byli osloveni skrze sociální síť Instagram, na které oba aktivně působí. Původně jsem preferovala osobní setkání s respondenty, ale vzhledem k nynější situaci po covidové době, kdy velká většina lidí preferuje online prostředí, jsem na žádost respondentů provedla rozhovory online prostřednictvím videohovoru. Tato možnost se následně ukázala jako vhodně zvolená, především co se týče časové vytíženosti jednotlivých respondentů, ale také mě samotné. Délka rozhovorů se pohybovala mezi 20 až 45 minutami. Při vedení rozhovorů jsem postupovala podle předem připravených scénářů (Příloha 2). Jednotlivé scénáře rozhovorů byly nepatrně odlišné pro každého z respondentů, to zajistilo získání těch nejvýstižnějších informací od každého z nich.

Tabulka 3: Seznam provedených rozhovorů

Kód respondenta	Organizace/instituce	Forma rozhovoru	Způsob oslovení	Délka rozhovoru
R1	Jsme fér	online	e-mail	33 minut
R2	Aliance pro rodinu	online	e-mail	45 minut
R3	žádná	online	sociální síť	36 minut
R4	žádná	online	sociální síť	20 minut

(Zdroj: autorka)

Data získaná z těchto čtyř rozhovorů slouží pouze jako doplňková k již získaným informacím. Celou problematiku tak pouze obohacují o konkrétnější a zajímavější fakta. Nejedná se tedy o hlavní a stěžejní metodu sběru dat pro výzkum mé diplomové práce. Z tohoto důvodu také nebyla provedena žádná hloubková analýza těchto získaných dat. Na začátku rozhovoru byl nejprve každému respondentovi předložen informovaný souhlas s účastí ve výzkumu, po podepsání, či vyjádření souhlasu ze strany respondenta, byl teprve samotný rozhovor zahájen. Jednotlivé rozhovory byly nahrány na mobilní telefon, poté přepsány do písemné podoby a následně v nich byly vyhledávány a zvýrazňovány poutavé, nevšední či něčím zajímavé pasáže. Tyto informace byly následně využity ve výzkumné části, ať už v rámci parafráze, či citování, a to například pro potvrzení, či naopak vyvrácení určité domněnky, či získané informace z literatury.

5.4 Metody analýzy dat

Tato kapitola se soustředí na teoretické popsání metod, pomocí nichž byla analyzována data ve výzkumné části diplomové práce. První podkapitola (5.4.1) je věnována obsahové analýze a v druhé podkapitole (5.4.2) je popsána analýza mediální.

5.4.1 Obsahová analýza

Sesbíraná data byla následně analyzována prostřednictvím obsahové analýzy. Disman (2011) definoval ve své knize obsahovou analýzu jako: „*sdělení jakéhokoliv druhu. Může se zabývat právě tak obsahem sdělení jako jeho formou, autorem i adresátem takového sdělení*“ (Disman, 2011, s. 168). Zaměření a následné uplatnění obsahové analýzy je nesmírně široké a obsáhlé, jedná se tak o velmi flexibilní metodu, která může být aplikována na řadu různých médií. A právě to se ve své knize snažil zdůraznit také Reichel (2009). „*Každé sdělení je tvořeno řadou atributů, jako je např. komunikátor, komunikant, kód, kanál, efekt komunikace*

apod. ... Tyto atributy se všechny mohou stát předmětem obsahové analýzy“ (Reichel, 2009, s. 127-128). Každý výzkumník si poté na základě svého konkrétního tématu upravuje a zaměřuje obsahovou analýzu směrem jemu vyhovujícím a k tomu si následně hledá adekvátní dokumenty, které bude analyzovat. Obsahovou analýzu lze zpracovávat jak ve variantě kvantitativní, tak také ve variantě kvalitativní. Pro zpracování mé diplomové práce byla využita metoda kvalitativní obsahové analýzy. Důraz byl kladen především na interpretaci obsahu daných dokumentů, kdy jsem se soustředila obzvláště na implicitní významy zkoumaných sdělení. Kvalitativní obsahovou analýzu definoval například Mayring: „*přístup empirické, metodologicky řízené analýzy textů v rámci jejich komunikačního kontextu, dodržující obsahová analytická pravidla a krok za krokem modely, bez unáhlené kvantifikace*“ (Mayring, 2000, s. 2, vlastní překlad). Předmětem kvalitativní obsahové analýzy mohou být různé druhy zaznamenané komunikace, jako například přepisy rozhovorů, diskurzů, protokoly z pozorování, videokazety, dokumenty apod. (Mayring, 2000). Postup při realizaci kvalitativní obsahové analýzy je identifikován následovně: „*subjektivní interpretace obsahu textových dat prostřednictvím systematického procesu kódování a identifikování témat nebo vzorů.*“ (Hsieh a Shannon, 2005, s. 1277).

Obsahová analýza, jako každá z metod, v sobě skrývá řadu pozitiv, ale také výčet negativ. Jako první budou identifikována některá z pozitiv obsahové analýzy. Tato analýza je považována za velmi transparentní výzkumnou metodu. Umožňuje také provést výzkumníkovi longitudinální studii. Obsahová analýza je často označována jako nenápadná, či decentní metoda, kdy se jako hlavní výhodou rozumí fakt, že nevyžaduje tak vysokou úroveň etické kontroly, jako je nutné u jiných metod. Velkým pozitivem, jak bylo zmíněno již výše, je flexibilita této metody. Jako poslední bych zmínila schopnost této analýzy generovat informace o skupinách, ke kterým je běžně obtížné získat přístup. Tato výzkumná metoda však sčítá i určitá negativa a omezení. První značný limit nalezneme přímo v dokumentech, které jsou analyzovány, jinak řečeno, kvalita obsahové analýzy úzce a přímo závisí na reprezentativnosti, důvěryhodnosti, či autenticitě zvolených dokumentů. Zadruhé, kódovací manuály téměř vždy obsahují nějakou část subjektivního výkladu ze strany kodérů, což může následně vést k neshodě v interpretaci. Pomocí obsahové analýzy je také poměrně obtížné odpovědět na otázku „proč?“, často se následně při snaze odpovědět jedná pouze o spekulace. Tato metoda je také některými autory obviňována z nezájmu o teorii, tedy z toho, že nedostatečně vychází z teorie, či se jí ani nezabývá (Bryman, 2012).

V případě této předložené diplomové práce byla prostřednictvím obsahové analýzy analyzována především data k určení zdrojů a přesvědčení zkoumaných aktérů a koalic. Analýza se soustředila na obsah řady dokumentů, kdy se jedná zejména o dokumenty publikované PS PČR, tedy o stenoprotokoly, sněmovní tisky a důvodové zprávy. V těchto zmíněných dokumentech byla vyhledávána, prostřednictvím dílčích výroků, konkrétní přesvědčení jednotlivých aktérů a koalic. Tato metoda byla zvolena, neboť je naprosto adekvátní pro získání dat potřebných pro zodpovězení výzkumných otázek a následné dosažení cílů této diplomové práce.

Postup obsahové analýzy se řídil dle předem připravené struktury, jež se skládala z následujících čtyř kroků (Sedláková, 2014; Škodová a spol., 2008):

1. Formulace výzkumných otázek/hypotéz – na začátku každého výzkumu musí být jasně stanoven cíl zkoumání. K tomu se neodmyslitelně váže jednoznačné definování výzkumných otázek, či hypotéz. Musí být tedy zcela jasné, co chceme zjistit, tedy co budeme ve vybraných dokumentech hledat.
2. Definice výběrového souboru (korpusu) pro účel obsahové analýzy – dalším klíčovým krokem je identifikace výběrového souboru zkoumaného materiálu. Zvolení výběrového souboru blízce souvisí s definovanou výzkumnou otázkou, či hypotézou. Zkoumání kompletně celého výběrového souboru přesahuje rámec mé diplomové práce. Z tohoto důvodu jsem definovala pouze vzorek výběrového souboru, jež bude podroben analýze.
3. Realizace samotné obsahové analýzy – ta byla v mém případě zaměřena na vyhledávání výroků jednotlivých aktérů, jež vyjadřují jejich přesvědčení v tématice stejnopohlavního soužití. Tyto výroky byly vyhledávány ve vzorku výběrového souboru. Následně probíhalo třídění získaných informací na základě různorodých přesvědčení zkoumaných aktérů a koalic. Jednotlivá přesvědčení byla následně roztržena do stanovených kategorií, poté byla popsána, byla určena jejich četnost a související vztahy.
4. Vyvození závěrů a vyhodnocení – zde se jedná již o konečnou fázi, kdy proběhla analýza sesbíraných dat a jejich následná interpretace.

5.4.2 Mediální analýza

Jako poslední jsem se rozhodla využít mediální analýzu. Mediální analýza je nástroj, který umožní uživateli získat odpověď na otázku, jak je daná osoba, firma, organizace nebo fenomén prezentován a popisován v médiích, či jak velký prostor je danému objektu v médiích věnován. Pomocí mediální analýzy lze také zjistit, jaké aspekty daného tématu se v médiích

vyskytují a s jakou intenzitou, či jaké naopak nikoliv. Jinak řečeno: „*mediální analýza odpovídá na otázky týkající se mediálního obrazu organizace, osob, managementu, konkurence, opozice, a to jak v jednotlivých typech, tak i v konkrétních médiích*“ (Nový, Surynek a kol., 2006, s. 189). Mediální analýza se obvykle zpracovává na základě individuálních požadavků daného klienta. Lze ji provádět pouze jednorázově, ale také pravidelně. Tato analýza pracuje jak s kvalitativními, tak také s kvantitativními daty. Co se týče kvalitativního hlediska zaměřuje se na hodnoty či paradigma, ve kterých je daný objekt prezentován nejčastěji. Z kvantitativního pohledu je pozornost soustředěována především na intenzitu mediálních příspěvků, sílu médií či prostor, jež je věnován danému objektu. Jak již výše zmíněné informace napovídají, mediální analýzu lze využít pro celou řadu účelů, například pro analýzu dat v oblasti Public Relations (dále jen „PR“), kde se tato analýza hojně využívá, a to především u otázek týkajících se PR strategie klienta, stylu komunikace konkurentů apod. Mediální analýzu lze však využít také pro analýzu informací týkajících se např. trendů témat a kauz, dosahu médií, hodnocení a reakcí na určitý obsah, konkrétních autorů věnující se dané problematice. Mediální analýza se používá právě také v politickém marketingu, nebo politickém PR (Jurášková, Hornák a kol., 2012); (Nový, Surynek a kol., 2006).

Jak bylo popsáno již výše, v mojí práci budu pracovat nejen s daty, jež byla získána z výše zmíněných stenoáznamů, či jiných dokumentů, ale také s daty, která byla zúčastněnými aktéry publikována na sociálních sítích. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla využít právě mediální analýzu, pomocí které budou tyto informace analyzovány. Rozhodla jsem se zaměřit především na nejvyužívanější sociální platformy dnešní doby, tedy na Facebook a Twitter. Takto kontroverzní téma, jako je právě soužití stejnopohlavních párů, je velmi často diskutováno a rozebíráno právě na sociálních sítích, proto jsem se domnívala, že analýza těchto dat přinese zajímavé a cenné informace pro můj výzkum. Analytická část této práce byla soustředěna především na politické aktéry, kteří se aktivně účastnili procesu projednávání návrhu zákona na uzákonění manželství pro všechny v PS PČR. Mediální analýza tak byla zaměřena právě na tyto politické aktéry a jejich výroky, či diskuse k tématu soužití stejnopohlavních párů na sociálních sítích. Při analýze mě tedy již konkrétně zajímalo 23 aktérů z PS PČR, kdy mým cílem bylo zjistit následující:

- Jak se konkrétní aktéři vyjadřují k danému tématu na sociálních sítích?
 - styl vyjádření
 - frekvence vyjádření
 - obsah vyjádření

- nové informace k tématu

- Jak se měnily postoje aktérů v průběhu nastolování agendy?

Pro uskutečnění mediální analýzy byla využita česká webová aplikace NewtonOne. Jak bylo řečeno již výše, soustředila jsem se pouze na analýzu nových médií, tedy webových služeb, kdy jsem se konkrétně zaměřila na sociální sítě. Právě tato aplikace mi umožnila monitoring sociálních sítí. U sociálních sítích jsem se detailněji zaměřila na sociální platformy Facebook a Twitter. Zde mě zajímala komunikace, diskuse, komentáře a výroky jednotlivých 23 aktérů k danému tématu. Pomocí aplikace jsem tak získala komplexní mediální obrazy mnou zkoumaných politických aktérů. Při analýze byli nejprve vybráni jednotliví aktéři, jejichž výroky jsem chtěla v daný moment analyzovat. Následně byla zadána klíčová slova pro danou problematiku, popřípadě specifikováno časové období, poté již aplikace NewtonOne shromáždila veškeré výroky analyzovaných aktérů, které se týkaly tematiky stejnopohlavního manželství.¹⁰ Výroky byly následně přečteny a dle adekvátnosti, tzn. dle zajímavosti, důležitosti a relevantnosti, popřípadě dále využity v diplomové práci. Mediální analýza ukázala velmi rozsáhlé množství různých komentářů a výroků na sociálních sítích aktérů, což pouze potvrdilo diskutovanost tématu stejnopohlavního manželství na Twitteru a Facebooku. Během analýzy byl také využit rozsáhlý, online dostupný, mediální archiv obsahující historii ČR od roku 1996. Tento archiv mi posloužil především k zjištění přehledu vývoje daného tématu na sociálních sítích. Informace, jež byly získány skrze mediální analýzu, byly následně v analytické části méj diplomové práce propojeny s informacemi, jež byly získány skrze obsahovou analýzu.

5.5 Etika výzkumu

Tato diplomová práce byla zpracována dle etických zásad platných pro výzkumnou práci. Rolí etiky se zabýval ve svém článku např. Rosnow a Rosenthal (2013, s. 21-24), tito autoři zde popisují obecné etické standardy. Prvním definovaným etickým standardem je *dobročinnost*, v rámci etiky je tento pojem chápán jako konání dobra. Druhým standardem je *neškodlivost*. Právě tyto dva standardy jsou chápány jako povinnosti, jež dosahují dvou základních odpovědností, a to neubližovat a zadruhé maximalizovat přínosy a minimalizovat škody. Třetím standardem je *spravedlnost*, tímto se rozumí především spravedlnost v rozdělování. Předposledním standardem je *integrita*, jež reprezentuje čestnost a pravdivost,

¹⁰ Zadaná klíčová slova, pomocí nichž byla prováděna mediální analýza v aplikaci NewtonOne: Manželství, stejnopohlavní manželství, registrované partnerství, LGBT, homosexuální pár, sňatek homosexuálů, gay.

tento standard v sobě zahrnuje například obezřetné využívání finančních prostředků na výzkum, zveřejňování střetů zájmů apod. A jako poslední *respekt*, ten představuje dodržování především dvou povinností, tedy zacházení s jednotlivci jako s autonomními činiteli, a za druhé nárok osob se sníženou autonomií na ochranu.

Tato diplomová práce se také řídí dle stanovených etických norem v sociálním výzkumu, jež ve své knize shrnul Babbie (2014, s. 62-70). Prvním bodem je *dobrovolná účast*, nikdo by neměl být nucen k účasti ve výzkumu. Právě tuto normu je však v praxi v mnoha případech velmi těžké dodržet. Druhým bodem je *neublížit účastníkům*, jedná se o prakticky o jednu z nejdůležitějších z norem. Výzkum nesmí způsobit psychickou, ani fyzickou újmu účastníkům. Etické normy dobrovolné účasti a nepoškozování účastníků se řeší pomocí podepsání informovaného souhlasu, tedy že jsou si účastníci vědomi všech možných rizik, podmínek a celkově všeho, co daná studie obnáší. Podepsání informovaného souhlasu s účastí ve výzkumu od jednotlivých respondentů nebylo opominuto ani v méj diplomové práci. Informovaný souhlas je k nalezení v seznamu příloh na konci dokumentu (Příloha 1). Třetí normou je *anonymita a důvěrnost*. Zde je kladen důraz především na ochranu identity daných respondentů, jinak řečeno, zajistit, že informace vyjádřené respondenty si s ním nikdo nespojí. Čtvrtým etickým bodem je *klamání*, které ač je neetické, pro dosažení určitých cílů ve výzkumech častokrát nezbytné. Mnohdy se jedná o situace jako je zatajení cílů výzkumu, zkreslení dané situace, zatajení prováděného pozorování atd. Klamání však musí být odůvodněno přesvědčivými argumenty. Klamání nebude pro mou práci nezbytné, proto nebude vůbec využito. Poslední etickou normou je *analýza a zpráva*, zde se jedná spíše o etické závazky vůči kolegům ve vědecké komunitě. Mluvíme o normách, jež se týkají analýzy údajů, způsobu vykazování výsledků, či obeznámení s limity studie. Je zde kladen důraz především na poctivost, otevřenost, a především na pravdu o průběhu daného výzkumu. Veškeré výše zmíněné etické standardy a normy byly následovány a dodrženy v mnou provedeném výzkumu pro tuto diplomovou práci.

5.6 Limity výzkumu

Jsem si vědoma toho, že mnou provedený výzkum čítá několik limitů, ty budou představeny v následující podkapitole.

Za první limit lze považovat značně zúžené zaměření tématu této diplomové práce. Práce se v analytické části detailněji zabývá především aktéry, jež se účastnili procesu projednávání návrhu zákona v PS PČR. Při psaní práce však byla identifikována řada dalších

aktérů, kteří se v dané problematice angažují. Tito aktéři rozhodně nejsou považováni v dané problematice za méně důležité, avšak nebylo možné se jimi z kapacitních a časových důvodů již detailněji v rámci analýzy zabývat.

Teoretický rámec ACF usiluje o popsání vývoje veřejné politiky v delším časovém období, za což je považován horizont nejméně deseti let. A právě zde shledávám další z limitů své práce. S tématem stejnopohlavních manželství se setkáváme v české společnosti už od počátku 21. století. Větší pozornost byla tomuto tématu udělena od roku 2006, kdy bylo uzákoněno RP. Teprve v roce 2018 byl podán návrh na změnu zákona, tedy na zrušení RP a uzákonění stejnopohlavního manželství v ČR a teprve od této doby se dostává tomuto tématu mnohem významnější a čtenější pozornosti, a to především na poli veřejné politiky. Mnou zkoumané téma tak lze považovat za relativně nový problém, kdy zkoumání jeho delšího časového vývoje v oblasti veřejné politiky bylo poněkud náročnější a v řadě faktorů značně limitováno.

Dalším limitem je nedostupnost kompletních materiálů a omezený přístup k datům, jež se týkají procesu schvalování daného návrhu zákona. Informace pro diplomovou práci byly získávány částečně z dat, jež byly publikovány PS PČR. Jsem si vědoma toho, že ne všechny existující informace jsou dostupné pro širokou veřejnost. S tímto úzce souvisí další z limitů práce. Jednotliví aktéři na půdě PS PČR se při svých projevech velmi často opakovali, či mluvili mimo téma. Z tohoto důvodu byla identifikace, jak hlavních, tak především vedlejších přesvědčení z výroků daných aktérů poměrně obtížná. Tento fakt také do určité míry negativně ovlivnil schopnost rozčlenění aktérů do advokačních koalic. Velmi přínosné by bylo doplnit informace získané z daných dokumentů rozhovory s jednotlivými aktéry. Jelikož však bylo ze stenografického záznamu detailněji analyzováno 23 aktérů z PS PČR, bylo by provedení rozhovorů se všemi těmito aktéry, především kvůli jejich pracovní vytíženosti, časově velmi obtížné.

6. Výzkumná část

Ve výzkumné části této diplomové práce jsem se nejprve soustředila na detailní popsání návrhu na změnu zákona č. 89/2012 Sb., tedy návrhu na právní uzákonění manželství pro stejnopohlavní páry. Právě tomuto návrhu zákona bude totiž v samotné analýze věnována značná pozornost. Poté již následovala samotná analýza. Nejprve jsem se zaměřila na analýzu jednotlivých aktérů a na následné určení jejich *policy core beliefs*. Jak bylo řečeno již výše, bude mě zajímat především samotné projednávání návrhu daného zákona v PS PČR, proto jsem

se následně věnovala definování vytvořených koalic právě v PS PČR. Poté následovalo určení *secondary beliefs* aktérů v jednotlivých vzniklých advokačních koalicích. Soustředila jsem se také na změny v postojích, názorech a přesvědčeních zúčastněných aktérů na danou problematiku v průběhu času. Poslední bod této kapitoly se zabývá čtyřmi provedenými rozhovory na téma stejnopohlavních manželství.

6.1 Projednávání legislativy návrhu na změnu zákona č. 89/2012 Sb.

První krok ke změně učinila 12. června v roce 2018 skupina poslanců v čele s R. Maxovou, která předložila PS PČR návrh zákona, jež deklaruje zrušení RP a následné zavedení manželství pro páry stejného pohlaví. V důvodové zprávě je nejprve zhodnocen aktuální právní stav včetně požadavku zákazu diskriminace. „*Stávající právní úprava vylučuje, aby manželství vzniklo a existovalo mezi osobami stejného pohlaví*“ (Sněmovní tisk 201/0). Právě zákaz diskriminace byl často zmiňován jako důvod k uzákonění manželství pro všechny řadou poslanců při projednávání. Velká část je následně věnována rozdílům mezi manželstvím a RP. „*Mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím existuje řada rozdílů ... Existujících rozdílů jsou desítky a nacházejí se ve více jak sto právních předpisech*“ (Sněmovní tisk 201/0). Jsou zde dopodrobna popsány jak symbolické a praktické rozdíly, tak také rozdíly v rodinných vztazích, a to především co se týče dětí.¹¹ V dalším odstavci jsou odůvodněny hlavní principy navrhované právní úpravy, což je pro tuto diplomovou práci klíčové, neboť právě na téma změny současného stavu týkajícího se soužití stejnopohlavních párů se můj výzkum soustředí. „*Základním principem navrhované právní úpravy je poskytnout stejnopohlavním párům a jejich dětem stejnou důstojnost a stejnou ochranu rodinného života, jako je zákonem poskytována manželům a jejich dětem a zajistit jim tak rovné postavení nejen ve společnosti, ale i v právu* (Sněmovní tisk 201/0). Jakožto odůvodnění návrhu zákona je v tomto odstavci uvedena také řada výzkumů, a to jak českých, tak zahraničních, jež ukazují, že zavedení manželství pro stejnopohlavní páry by bylo tím správným rozhodnutím. Velký důraz je kladen také na výchovu dětí v stejnopohlavních rodinách. Opět jsou zde zmíněna vyjádření odborných institucí a specialistů, jako například Americké asociace psychologů, Profesní komory sociálních pracovníků ČR, či řady psychologů a sexuologů, jež v konečné verzi deklarují následující: „*Existuje dostatek důkazů o tom, že děti vychovávané rodiči stejného pohlaví si vedou stejně dobře jako děti vychovávané heterosexuálními rodiči*“ (Sněmovní tisk 201/0). Právě názorům odborníků na problematiku stejnopohlavního manželství je v analytické části této práce

¹¹ Rozdíly v zákonech upravujících vstup do manželství a vstup do RP jsou blíže popsány v tabulce 1.

věnována bližší pozornost. Další odstavce důvodové zprávy se zabývají především nezbytnými právními úpravami a náležitostmi či předpokládanými dopady návrhu zákona na oblasti české společnosti.

Následně projednala a posoudila poslanecký návrh na své schůzi 22. června 2018 vláda, kdy nakonec vyjádřila s tímto návrhem zákona souhlas. Návrh tak putoval do PS PČR. Tam byl postupně na schůzích v letech 2018, 2019 a 2021 několikrát projednáván, avšak jednání bylo vždy buď přerušeno, či odročeno.

Poslední projednávání se uskutečnilo 29. 4. 2021 na mimořádné 100. schůzi PS PČR. Tato schůze probíhala za tzv. nouzového režimu, což znamená v polovičním obsazení poslanců. Této schůze se tedy účastnilo celkově pouze 93 poslanců a poslankyň. I přes to se jednalo o poměrně živé a dlouhé jednání, kdy došlo k ostré výměně řady protichůdných názorů z úst jednotlivých poslanců. Po několika hodinách projednávání, debatování a překřikování došlo k závěrečnému hlasování. Při hlasování o zamítnutí předloženého návrhu zákona bylo z 93 poslanců a poslankyň pro 41 a proti 35, návrh na zamítnutí tedy nebyl přijat. Hlasování na základě příslušnosti poslanců a poslankyň do klubů je zobrazeno v tabulce 4 na konci odstavce. Jelikož bylo 107 poslanců a poslankyň z jednání omluveno, je predikce závěrů ohledně shody, či neshody na názory týkající se uzákonění stejnopohlavního manželství napříč jednotlivými kluby značně ztížená. Avšak například členové nejpočetnějšího klubu ANO jeví v rámci finálního hlasování značnou nejednotnost. Návrh zákona byl poté přikázán k projednání garančnímu ústavně-právnímu výboru, ten návrh zákona doposud neprojednal. Dále také k projednání výboru pro sociální politiku, který již návrh zákona projednal a v záznamu z jednání definoval závěrečné stanovisko, kde se vyslovil, že nepřijal žádné usnesení (Sněmovní tisk 201/2). Návrh zákona tedy úspěšně prošel 1. čtením v PS PČR, nyní čeká na projednání ústavně právním výborem a na následné zařazení na pořad další schůze PS PČR ke 2. čtení. Právě této 100. schůzi a konkrétně projednávání tohoto návrhu zákona se budu dopodrobna věnovat v praktické části této diplomové práce.

Tabulka 4: Hlasování o zamítnutí předloženého návrhu zákona dle poslaneckých klubů

Poslanecký klub	Pro zamítnutí	Proti zamítnutí
ANO	12	15
ODS	7	2
Piráti	0	11

SPD	9	0
ČSSD	0	1
KSČM	1	2
KDU-ČSL	5	0
TOP09	1	2
STAN	0	2
Nezařazení	6	0
CELKEM	41	35

(Zdroj: Stenografický zápis 100. schůze)

O odstavce výše byl zmíněn návrh zákona, jež by uzákonil manželství pro homosexuální páry. Názory nejen politiků, ale celé společnosti, jsou však na tuto problematiku diametrálně odlišné, což dokazuje následující skutečnost. Do PS PČR byl 27. 7. 2022 skupinou 54 poslanců z pěti různých politických stran podán návrh na novelu Listiny základních práv a svobod. Konkrétním cílem tohoto předloženého návrhu je výslovná ústavní ochrana manželství pouze jako „svazku muže a ženy“. Poslanci v důvodové zprávě vysvětlují hlavní motivy, jež je vedli k podání tohoto návrhu. Popisují hlavní pozitiva manželství mezi mužem a ženou, jeho důležitost pro fungování společnosti a státu, ale také například přínosy pro výchovu dětí. „Navržená ústavní ochrana manželství zajišťuje vedle ochrany manželského soužití jako takového též ochranu pojmu manželství, a to výlučně jakožto svazku jednoho muže a jedné ženy“ (Sněmovní tisk 276/0). V současné době čeká tento návrh zákona na jednání v PS PČR, kde by se mělo rozhodnout, zda projde 1. čtením, či nikoliv. Projednávání bylo zařazeno na program 35. schůze PS PČR. Tento odstavec je pouze názorná ukázka toho, jak odlišné jsou názory napříč společnostmi, a v důsledku toho, jak komplikovaná celá problematika vůbec je.

6.2 Analýza zúčastněných aktérů a jejich policy core beliefs

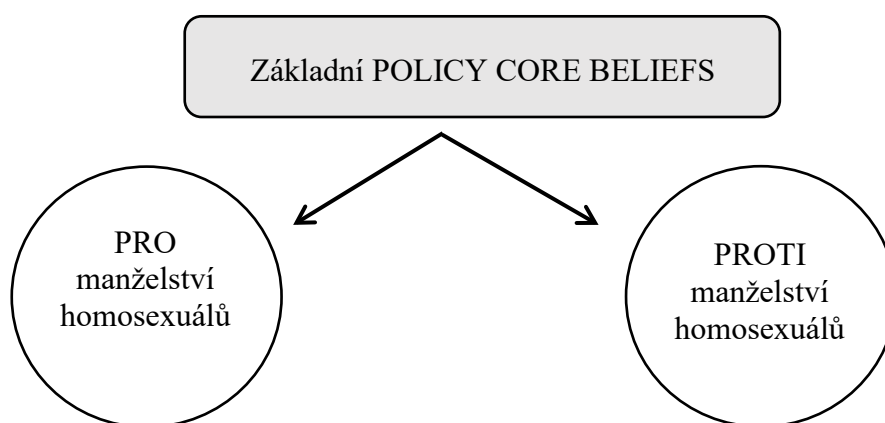
Analýza zúčastněných aktérů byla provedena na základě *stakeholders analysis*, jež popsal ve své knize Weible (2007). Aplikace analýzy aktérů v mé diplomové práci se postupně snaží získat odpovědi na stanovený soubor otázek, které zmiňuje Weible. Weible poukazuje celkem na pět otázek, jimiž se nejčastěji analýzy aktérů zabývají. Pro mou práci bude klíčové

získat odpovědi v pořadí na první tři otázky (Weible, 2007, s. 96). Tyto tři otázky se soustředí na:

- samotné definování zainteresovaných aktérů v dané problematice
- určení zájmů a přesvědčení (*policy core beliefs*) aktérů
- identifikování zdrojů, jimiž daní aktéři disponují

Pro analýzu mojí diplomové práce jsem definovala existenci dvou základních *policy core beliefs* u všech zúčastněných aktérů. Tyto *policy core beliefs* se týkají klíčových postojů zkoumaných aktérů na danou problematiku a veřejnou politiku s níž související. První skupina aktérů hájí *policy core beliefs*, jež byla mnou nazvána „PRO manželství homosexuálů“. Tato skupina lidí, jak je již z názvu patrné, schvaluje soužití stejnopohlavních párů a jejich úsilí o zrovnoprávnění s páry opačného pohlaví. Podporuje tak snahu o zavedení a uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR. Zavedení stejnopohlavních manželství je těmito lidmi chápáno jako správné a potřebné, jako důkaz o demokracii, svobodě a rovných právech v české společnosti. Druhá skupina zúčastněných aktérů zastává na zkoumanou problematiku zcela protichůdný názor a *policy core beliefs* těchto lidí jsou tak označeny jako „PROTI manželství homosexuálů“. Tato skupina lidí je striktně proti zavedení manželství pro stejnopohlavní páry. Většina těchto lidí zastává tradiční formu manželství, tedy svazek mezi mužem a ženou. Tito lidé považují uzákonění stejnopohlavních manželství za nepotřebné, nesprávné a škodlivé s řadou negativních důsledků. Tito lidé se často staví odmítavě celkově ke všem aktivitám, jež jsou jakkoliv spojeny s podporou a propagací LGBT komunity.

Graf 4: Základní definované *policy core beliefs*

(Zdroj: autorka)

Jako poslední jsem se zaměřila na identifikování zdrojů, jimiž jednotliví aktéři disponují. Jednotliví aktéři se neliší pouze na základě svých přesvědčení, tedy dle toho, jaký

názor zaujímají na danou problematiku. Odlišnost aktérů spočívá také ve zdrojích, kterými disponují. Po definování teoretického rámce ACF se velká většina výzkumu soustředila spíše na podobu přesvědčení (*policy core beliefs*) u jednotlivých aktérů, téměř žádný z výzkumů se nezaměřil na zdroje aktérů. Typologií zdrojů relevantních pro veřejnou politiku se však okrajově zabýval Sabatier a především Weible. Mezi jednotlivé zdroje lze zařadit například formální zákonnou pravomoc, veřejný názor, informace, mobilizovatelné jednotky, finanční zdroje a kompetentní a zručné vedení koalice (Weible, 2007, s. 99-100); (Sabatier a Weible, 2007, s. 201-203).

Na základě této analýzy zúčastněných aktérů jsem byla schopna zachytit dynamiku zkoumaného subsystému veřejné politiky a určit jednotlivé, zúčastněné aktéry, jejich přesvědčení a vliv na celou problematiku. Díky tomu jsem mohla identifikovat vzniklé koalice. Získání těchto informací z analýzy aktérů tak bude klíčové pro dosažení cílů stanovených v této diplomové práci. Za zúčastněné aktéry v problematice stejnopohlavního manželství, jež byli v následujících podkapitolách podrobeni analýze, byli identifikováni:

- Veřejnost
- Odborníci
- Zájmové skupiny a nevládní organizace
- Političtí aktéři
- Média

6.2.1 Veřejnost

Prvním aktérem, ne kterého jsem se při analýze zaměřila, je veřejnost. Veřejnost hraje zásadní roli v současné situaci týkající se uzákonění manželství pro páry stejného pohlaví. Názor veřejnosti na tuto tematiku je však diametrálně odlišný a rozděluje tak veřejnost na dvě zcela protichůdné skupiny. První skupina lidí zastává názor „PRO manželství homosexuálů“. Oproti tomu druhá, zcela odlišná, skupina lidí na veřejnosti naopak podporuje názor „PROTI manželství homosexuálů“.

Toto rozdělení společnosti potvrzuje také řada již provedených výzkumů a studií týkajících se dané tematiky. Dle výzkumu společnosti Median z roku 2020 podporuje manželství pro všechny v ČR 67 % občanů, což jsou přibližně dvě třetiny české společnosti (Median, 2020). Mezi podporovatele stejnopohlavního manželství se řadí také právnička iniciativy Jsme fér A. Horáková, ta svou podporu LGBT komunitě okomentovala v rozhovoru

po iDNES.cz následovně: „*Chtěla bych, abychom my, LGBT lidé, zvedli hlas ... Naše hlasy mají stejnou váhu, daně platíme úplně stejně, přispíváme společnosti jako kdokoliv jiný. Máme stejná práva na to, abychom v České republice žili ve stejné důstojnosti a se stejnými právy jako kdokoli jiný*“ (Vlčková, 2021). Mezi podporovatele z řad veřejnosti se řadí také režisérka B. Chalupová, jež natočila dokument na téma stejnopohlavního manželství a bouřlivé společenské debaty, která ohledně tématu ve společnosti panuje. Jako podporovatelka zmiňuje především značné rozdíly mezi RP a manželstvím – „*Těch rozdílů je snad stovka*“ (Chalupová, 2021). Dále komentuje především současnou situaci v české společnosti, čímž také potvrzuje již výše zmíněný fakt, tedy že téma stejnopohlavního manželství je v dnešní době velmi aktuální. „*Debata kolem stejnopohlavních manželství je bouřlivá a zároveň panuje velká neinformovanost. Chápu, že téma vzbuzuje obrovské vášně. To ale přece není důvod, abychom ho zametli pod koberec*“ (Chalupová, 2021). Chalupová pouze potvrdila rozdvojenost veřejnosti v názorech týkajících se uzákonění stejnopohlavního manželství, když se s touto skupinou občanů setkala. „*Nepřekvapily mě vulgární nadávky neonacistů, kteří proti homosexuálům demonstrovali, ani slovní útoky některých občanů ... jedná se také mnoho diváků, kteří manželství stejnopohlavních párů nepodporují – představitele církve, řadové občany nebo už zmíněné poslance*“ (Chalupová, 2021). Mezi takovéto odpůrce stejnopohlavního manželství z veřejnosti patří například politický komentátor a mediální poradce M. Schmarcz. Ten okomentoval současnou situaci následujícími slovy: „*Změnit definici manželství, aby se do ní vešly stejnopohlavní páry? Není důvod. To mi jako konzervativci stačilo, abych byl proti*“ (Schmarcz, 2020).

Policy core beliefs veřejnosti týkající se stejnopohlavních manželství nejsou stálá a postupem času se mění. Myšlení společnosti se v průběhu času vyvíjí, na povrch k veřejnosti se dostávají nové informace, či probíhají různé výzkumy a studie, které přinášejí řadu dosud neznámých poznatků. Veškeré tyto, a mnohé další dílčí faktory, mají vliv na to, že se *policy core beliefs* veřejnosti postupem času transformují. Toto tvrzení potvrzují například data ze Sociologického ústavu AV ČR z roku 2019, které ukazují, že souhlas s uzavřením sňatku pro stejnopohlavní páry vyjádřilo v té době pouhých 47 % oslovených (Sociologický ústav AV ČR, 2019). Postupem času však toto procento rostlo, a jak bylo zmíněno již výše, data z roku 2020 ukazují, že nyní podporuje manželství pro všechny přibližně 67 % občanů (Median, 2020).

Veřejností, jakožto zúčastněným aktérem v této problematice, jsem se rozhodla zabývat, neboť má neopomenutelný vliv na vývoj celé situace. Je to především hlas veřejnosti, který téma stejnopohlavního manželství dostává do podvědomí lidí ve společnosti. Na základě toho

se následně o tématu diskutuje a debatuje, což má vliv také na samotné tvůrce politiky, jež mají na uzákonění stejnopohlavního manželství rozhodující vliv. Veřejnost má tak vliv na samotné chování a následné rozhodování tvůrců veřejné politiky, svými hlasy také podporuje dané politiky a jejich názory na danou problematiku.

Primárním zdrojem, kterým disponuje tento aktér je veřejný názor. Jak bylo řečeno již výše, veřejnost je právě tím aktérem, který volí své koaliční příznivce do zákonodárných a jiných funkcí zákonné moci. Tímto tak může ovlivnit následnou podobu politického spektra. Tento fakt potvrdil také můj respondent. „*Při každých volbách se snažíme podpořit zástupce, který nás nediskriminuje. Vybírali jsme podle toho stranu do sněmovny, senátora i prezidenta*“ (R3). Právě podpora veřejnosti je díky tomuto zdroji klíčová. Na hlasy veřejnosti se odkazoval ve svém projevu při debatě o uzákonění stejnopohlavního manželství také poslanec J. Dolejš: „*většinová společnost měřeno průzkumy je spíše nakloněná tomu, abychom šli touto cestou spíše těch vyspělejších zemí na západ*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Dalším příkladem je poslanec T. Martínek, který při svém projevu zmínil slova běžného občana, který mu zaslal dopis s prosbou o uzákonění stejnopohlavního manželství. „*Chtěl bych přečíst dopis, který přišel od osoby, které se tato situace přímo týká*“ (Stenografický zápis 100. schůze).

6.2.2 Odborníci

Druhým, avšak neméně důležitým aktérem, jsou odborníci, kteří se specializují na oblasti týkající se dané problematiky. Jedná se především o psychology, psychiatry, sexuology, či lidé jako sociology a odborníky z oboru sociální práce, ale řadu dalších specialistů. Mezi odborníky můžeme najít ve velké části zastánce *policy core beliefs* „PRO manželství homosexuálů“, nalezneme však i takovou skupinu odborníků, kteří zastávají opačné přesvědčení, tedy „PROTI manželství homosexuálů“. Odborníci se u této problematiky orientují především na studie týkající se dětí, jež jsou vychovávány v rodinách s rodiči stejného pohlaví. Často je pak pomocí různých výzkumů zkoumáno, jaký vliv má orientace rodičů na vývoj dítěte.

Zastánci *policy core beliefs* „PRO manželství homosexuálů“ z řad odborníků si zcela jednoznačně stojí za svým přesvědčením, tedy že uzákonění stejnopohlavního manželství je správné rozhodnutí, kdy dítě v rodině nijak nestrádá a jeho řádný vývoj není žádnými faktory ohrožen. Tuto *policy core beliefs* zastává také dětský psycholog V. Mertin a výzkumník J. Kozubík. Tito dva odborníci jsou autoři článku, jež se zabývá právě manželstvím stejnopohlavních párů. Odborné poznatky ukazují, že: „*stejnopohlavní páry tvoří stejně pevné*

vztahy s obdobným emocionálním poutem jako páry heterosexuální“ (Mertin a Kozubík, 2019). Kromě toho se také prokázalo, že uzákonění stejnopohlavního manželství má pozitivní vliv nejen na jedince samotné, ale na celou společnost jako celek. „Legální uznání stejnopohlavního manželství má pozitivní vliv na psychologickou pohodu těchto jedinců ... vytváření nediskriminujícího prostředí má navíc příznivý vliv na celou společnost, nejen na ty jedince, kterých se bezprostředně dotýká“ (Mertin a Kozubík, 2019). Mezi skupinu odborníků, jež se soustřeďuje především na situaci dětí v homosexuálních rodinách patří například sociální pracovnice H. Pazlarová, která okomentovala otázku stejnopohlavních manželství a výchovy dětí následovně: „Každé dítě potřebuje pro svůj zdravý vývoj milující a pečující lidi, kteří jsou tu pro něj, když je potřebuje. Je mu upřímně jedno, jakého jsou pohlaví“ (Pazlarová, 2015). Podobný názor zastává také vedoucí katedry psychologie Masarykovy univerzity Z. Vybíral. „Nemám odborných apriorních pochyb o tom, že by tzv. stejnopohlavní pár nemohl vytvořit stabilní dvojici pro výchovu osvojeného dítěte“ (Vybíral, 2015).

Na druhé straně, i když v jednoznačně menší míře, se setkáme také se skupinou odborníků, jež se staví „PROTI manželství homosexuálů“. Socioložka D. Hamplová po ostré debatě v české společnosti na téma manželství pro všechny napsala článek, který poukazuje na různorodé pohledy odborníků na tuto problematiku. Článek vychází z provedených vědeckých výzkumů a studií. Zde se setkáme právě s těmi odborníky, kteří se k manželství homosexuálů staví odmítavě. Jedním z nich je například psycholožka Ch. Pattersonová, jež komentuje situaci následovně: „*Teorie psychologického vývoje tradičně zdůrazňovaly charakteristické přínosy matek i otců*“ (Hamplová, 2022). Tento postoj zastává také ekonom D. Ribara, který se soustředí především na výchovu dětí v homosexuálních rodinách. „*Výzkum přesvědčivě ukazuje, že děti, které jsou vychovány svými biologickými sezdanými rodiči, v průměru dosahují lepších fyzických, kognitivních a emočních výsledků než děti vychovávané v jiných podmínkách*“ (Hamplová, 2022). V tomto případě se jedná o americké experty, závěry z jejich studií se však zobecňují a aplikují na problematiku stejnopohlavního manželství celosvětově, tedy i u nás v ČR.

Právě odborníci a specialisté na tuto problematiku mají častokrát velmi silný vliv na chápání a vnímání celé problematiky. Lidé, jež se v dané oboru tolik neorientují a nevyznají, spoléhají častokrát právě na slova odborníků či na jimi provedené výzkumy a studie, dle kterých si následně utvářejí názor na celou situaci. Odborníci jsou mnohdy zváni také do různých televizních pořadů či debat, kde svůj názor obhajují a pomocí masových médií šíří do

podvědomí diváků. Také tvůrci politiky si nechávají opětovaně radit od odborníků na danou problematiku o níž v současné chvíli debatují.

Rozhodně nejdůležitějším zdroje této skupiny aktérů jsou informace. Odborníci jsou schopni poskytnout vědecké, expertní znalosti a k tomu svůj odborný postoj na problematiku stejnopohlavního manželství. Informace, jež jdou z úst odborníků jsou tak často využívány ať už veřejností při běžných debatách a diskusích, ale také samotnými politiky při procesu utváření veřejné politiky. Informace však nemusí být pouhým zdrojem, kterým odborníci disponují. V řadě případů se setkáme s tím, že tito odborníci působí také v oblasti politiky. Tím pádem lze jako jejich další zdroj identifikovat přístup k moci. Je-li odborník zároveň také politickým aktérem, mohou jeho specializované vědomosti přidat váhu jeho slovům například při debatě v PS PČR, či například v Senátu. Takovýto odborník může využít své znalosti jako jakousi přesvědčovací strategii ve svůj prospěch. Zářným příkladem je například poslanec P. Plzák, ten při jednání o uzákonění stejnopohlavního manželství vystupoval jako poslanec, tak také jako odborník. Jakožto lékař se snažil vyvrátit jeden z argumentů¹², jež byl řečen k právům partnerů v rámci RP.

6.2.3 Zájmové skupiny a nevládní organizace

Třetím aktérem, který bude podroben analýze, jsou zájmové skupiny a nevládní organizace. Mluvíme-li o LGBT záležitostech, potažmo konkrétně o stejnopohlavním manželství, tak se setkáme s řadou zájmových skupin a organizací, které se touto tematikou detailně zabývají. Tyto organizace a zájmové skupiny častokrát vyjadřují své názory pomocí různých řízených pochodů, či demonstrací. Mnohdy sepisují také různorodé petice, jež by pomohly k dosažení jimi stanovených cílů. Cíle jednotlivých organizací jsou však rozmanité, neboť i zde se setkáme se skupinami a organizacemi, jež podporují názor „PRO manželství homosexuálů“, ale také s těmi, kteří zastávají protikladný postoj k problematice a stojí tedy „PROTI manželství homosexuálů“.

Nejprve se zaměříme na skupiny a organizace, jež jsou zastánci *policy core beliefs* „PRO manželství homosexuálů“. Těchto skupin a organizací, kteří podporují práva homosexuálů nalezneme v ČR doopravdy velké množství, bezesporu převládají nad druhou

¹² Přesné znění argumentu: „Tady se stále mluví, že jsou upírána nějaká práva. Já nevím, která všechna práva jsou upírána, ale vím, že často je zmiňováno, že je problém s dědictvím, problém informovat se o zdravotním stavu svého partnera atd. Není to pravda. Jako lékař vám to mohu říct. Pokud někdo z partnerů nebo kdokoliv je přijatý do nemocnice, tak on sám si volí člověka, kterému jsou podávány informace, a nejsou podávány nikomu jinému, i kdyby to byl příbuzný. Pouze tomu, koho uvede, od kterého dostaneme heslo, komu můžeme podat informace. Takže je to zcela falešný argument“ (Stenografický zápis 100. schůze).

skupinou organizací, jež se staví proti manželství homosexuálů. Jedna z nejznámějších je bezpochyby iniciativa Jsme fér, která usiluje o zrovnoprávnění LGBT osob v ČR. Právě tato iniciativa se snaží svou činností posunout a navést společnost k uzákonění stejnopohlavního manželství. Za iniciativou Jsme fér stojí řada organizací, jež mají stejný cíl. Jedná se například o organizaci Amnesty, Prague Pride, Queer Geography, PROUD a řada dalších. Iniciativa Jsme fér je ve svém působení velice aktivní, mimo jiné vytvořila například petici na podporu manželství pro všechny, čímž si klade za cíl informovat veřejnost, ale také samotné politiky o míře podpory uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR. Petice sčítá již přes 165 700 hlasů. Z jednou z osob působících v této iniciativě jsem provedla během svého výzkumu rozhovor. Situaci kolem uzákonění stejnopohlavních manželství okomentoval respondent následovně: *„Pro nás by uzákonění manželství pro všechny znamenalo jedním slovem výhru ... společnost je na tuto změnu připravená a snad se toho jednou, v brzké době, dočkáme ... už to je potřeba“* (R1). Poměrně novou událostí, jež se odehrála v únoru roku 2023, byla výzva mládežnických politických organizací, která měla za cíl vyzvat poslance a poslankyně o co nejdřívější projednání návrhu zákona na zrovnoprávnění manželství. *„Jsme organizace mladých, politicky angažovaných lidí, kterým záleží na světě kolem sebe. Víme, že láska je jen jedna. Prosíme Tě proto, hlasuj“* (Milde, 2023).

Opačným směrem se ubírá například organizace Aliance pro rodinu, jejichž cílem je bojovat o zachování tradiční rodiny založené na manželství jednoho muže a jedné ženy. Stejně jako iniciativa Jsme fér, i tato organizace sepsala petici, jejíž cíle je však přesně opačný. Tato petice má za cíl podpořit ústavní definici manželství jako svazek mezi mužem a ženou. Pod petici se podepsalo již přes 100 000 občanů ČR. V roce 2019 sepsala Aliance pro rodinu podklady adresované poslancům PČR, kde provedli analýzu redefinice manželství. Ve své analýze zmiňují, že: *„Není možné nazývat manželstvím svazky jak heterosexuálních, tak homosexuálních párů. Proti zrovnoprávnění manželství se vymezují těmito slovy: „Cena za redefinici manželství je příliš vysoká. Zvažte prosím následky pro heterosexuální většinovou společnost při jejím uzákonění“* (Aliance pro rodinu, 2019). Jednou z osob, jež je tváří této organizace jsem provedla rozhovor. Jejich snaha zachovat tradiční manželství je jednoznačná. *„Svazek muže a ženy, založený na slibu věrnosti, zůstává stále dle empirických dat nejvhodnějším prostředím pro výchovu dětí. To je důvod, proč by manželství ve své tradiční podobě mělo být chráněno a podporováno“* (R2). Možné uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR okomentoval respondent z Aliance pro rodinu následovně: *„... někomu to ublíží, a to dětem, kterým se tak upře žádoucí vzor“* (R2). Existuje i mnoho dalších organizací

a skupin, jež se ubírají stejným směrem, jako výše zmíněná Aliance pro rodinu. Mezi jedny z nejznámějších patří například spolek Tradiční rodina.

Jak již bylo v diplomové práci zmíněno, diskuse a debaty ohledně uzákonění stejnopohlavních manželství jsou poměrně bouřlivé. Zde vidím velký vliv právě zájmových skupin a nevládních organizací. Lidé v těchto institucích spojili své síly ve snaze dosáhnout stanovených cílů a ideálů pro společnost, a tak také konají. Zrealizování většiny pochodů, demonstrací či protestů je právě jejich dílem. Pro tohoto aktéra jsou typické také již výše zmíněné petice, které následně míří například k samotným tvůrcům politiky. Zájmové skupiny a organizace tak mají značný vliv na současné dění ve společnosti. Poslanci při svých jednání často obohacují své výroky různými analýzami, vyjádřeními či studiemi, jež byly provedeny právě organizacemi či zájmovými skupinami. Jinak tomu nebylo ani na projednávání stejnopohlavního manželství v PS PČR. Jako důkaz je zde vyjádření poslankyně Ožánové: *„Dovolím přednést shrnutí analýzy, kterou udělal spolek Adam Česká republika“* (Stenografický zápis 100. schůze). Nebo projev poslance Bělobrádka: *„... dovolil přečíst vyjádření Národního centra pro rodinu“* (Stenografický zápis 100. schůze). Vliv tohoto aktéra je tak bezpochyby nezanedbatelný.

Hlavním zdrojem těchto aktérů jsou mobilizovatelné jednotky. K zapojení se do různých politických aktivit, do veřejných demonstrací či pochodů a protestů je potřeba klíčový zdroj, kterým jsou mobilizovatelné jednotky. Tohoto často využívají politické elity ve svůj prospěch. Právě mobilní jednotky jsou často využívány jako levný zdroj u koalic s nízkými finančními prostředky. Důkazem je například uspořádání demonstrace v září 2019 za manželství pro všechny iniciativou Jsme fér. Tato demonstrace nabádá lidi ke shromáždění a vyslovení svého postoje týkajícího se stejnopohlavního manželství. *„Ve snaze o manželství pro všechny neustaneme ... pojd'te spolu s námi ukázat, jak důležité téma to je!“* (Jsme fér, 2019).

6.2.4 Političtí aktéři

Zcela klíčovým aktérem v této problematice, jsou političtí aktéři. Mezi politické aktéry můžeme zařadit jak poslance, senátory, vládu, tak také prezidenta ČR, či například politiky působící na úrovni krajů a obcí. Politici rozhodují o směru, kterým se bude veřejná politika ubírat, jinak řečeno se snaží dosáhnout stanovených cílů veřejné politiky prostřednictvím demokratických procesů v ČR. Hrají tak nepochybně ústřední roli při procesu tvorby veřejné politiky. U politických aktérů tomu není jinak, i zde nalezneme ty, kteří podporují názor „PRO manželství homosexuálů“, ale také skupinu těch, jejichž *policy core beliefs* se orientují „PROTI

manželství homosexuálů“. Političtí aktéři jsou častokrát tvářemi různých reklam, či diskusí a debat v televizních pořadech a rádiích. Prostřednictvím těchto médií šíří své názory a postoje ohledně dané problematiky mezi širokou veřejnost. Tito aktéři využívají také v hojném množství sociální sítě, jako je Facebook, Instagram či například Twitter, kde publikují svá stanoviska týkající se dané problematiky, dosah těchto příspěvků je enormní.

Jedním z politických aktérů, jež zastává přesvědčení „PRO manželství homosexuálů“ je současný prezident ČR P. Pavel, ten se v rozhovoru pro iROZHLAS.cz nechal slyšet, že by podpořil zrovnoprávnění sňatků pro stejnopohlavní páry. Situaci okomentoval následovně: „*uznávám princip svobody a rovnosti každého člověka ... není důvod omezovat něčí práva na základě sexuální orientace*“ (iRozhlas, 2023). Stejný názor zastává také například jediná kandidátka na prezidentku D. Nerudová, i ona by stejnopohlavní manželství podpořila. „*Jsem přesvědčena, že by tyto páry daly dětem lásku z celého svého srdce*“ (iRozhlas, 2023).

Naopak tím, kdo zastává *policy core beliefs* „PROTI manželství homosexuálů“ je nyní již bývalý prezident ČR M. Zeman. Ten se nechal, ještě za dob jeho působení ve funkci, slyšet, že: „*pokud takový zákon opravdu dostanu na stůl, budu ho vetovat ... rodina je svazek muže a ženy. Tečka*“ (Pražský hrad, 2022). Dle Zemana je manželství, potažmo následný vznik rodiny spojen s myšlenkou rození dětí, k čemuž u stejnopohlavních párů nedochází a ani dojít nemůže. Za tímto názorem stojí také současný 1. místopředseda Senátu PČR J. Drahoš, ten v průběhu minulé předvolební kampaně na post prezidenta ČR sdělil, že současné RP je dle něj zcela adekvátním řešením pro stejnopohlavní páry. Situaci následně okomentoval slovy: „*Já bych úplně nepřičítal sňatku homosexuálního páru zcela identické postavení, jaké má manželství muže a ženy*“ (Jsme fér, 2018), a to stejně jako výše zmíněný politik především kvůli neschopnosti zachovat funkci rodiny plození dětí.

Klíčovým zdrojem politických aktérů je formální zákonná pravomoc přijímat, či naopak zamítnout politická rozhodnutí. Tito aktéři mají tzv. formální autoritu, a ať už na základě voleb či prostřednictvím politického jmenování se ocitli na pozicích, které jim dávají přístup k moci. Političtí aktéři ve většině případů disponují také bohatými finančními zdroji. Finanční zdroje těchto aktérů jsou pomocí interních a externích zdrojů neopomenutelné, a to ať už se jedná o politického aktéra, jenž je členem určité politické strany, o prezidenta či například o starostu.

Ve své analytické části práce se soustředím především na projednávání návrhu na změnu zákona č. 89/2012 Sb., konkrétně na 100. schůzi PS PČR. Z tohoto důvodu se budu v následujících kapitolách věnovat již pouze poslancům, kteří se přímo zúčastnili procesu

projednávání návrhu zákona v PS PČR. *Policy core beliefs* poslanců tak budou dopodrobna rozebrány v následující kapitole této práce (6.3).

6.2.5 Média

Posledním, trochu odlišným aktérem, jsou média. Média hrají velmi důležitou roli prostředníka mezi jednotlivými aktéry. Také je tento aktér význačným zdrojem informací, a to jak pro veřejnost, tak také pro samotné politiky. Média jsou pro politiky užitečná především k monitorování politické konkurence, ale také k obeznámení se s potřebami a názory široké veřejnosti. Kromě zprostředkovatele hrají mají média roli také samotného aktivního aktéra (Malý, Pavlík a Potůček, 2015). Vliv médií na tvorbu veřejné politiky je popsán následovně: „*Média, ať už přímo nebo nepřímo, ovlivňují představy, přesvědčení, postoje, hodnoty a chování příjemců*“ (Burton a Jiráček, 2001, s. 347). Média mají neodmyslitelný vliv také v kauze uzákonění stejnopohlavních manželství. Například výrok poslance T. Okamury, kdy se ostře vyhradil proti adopci dětí stejnopohlavními páry, byl velmi hojně rozebírán médii a diskutován mezi uživateli sociálních sítí.¹³ „*Skočí z okna? Tak to ho adoptujme. Okamurovým výrokům se vysmívá celý internet*“ (Deník.cz, 2021). Toto je jeden titulků ke článku zaměřeného na Okamurův výrok. Výrokem se zabývala řada dalších médií jako např. iDNES.cz, Novinky.cz, Seznam Zprávy.cz a mnohé další, konkrétní výrok nebyl populárním pouze na internetových portálech, ale také v denních tiscích.

Zásadním zdrojem, kterým disponuje tento aktér, jsou informace. Právě média jakožto hromadné sdělovací prostředky jsou nositeli informací. Velkou roli zde hraje strategie využívání daných informací. Častokrát dochází prostřednictvím médií ke zkreslení informací ve prospěch určitého aktéra, či aktérů, nebo k ovlivnění veřejného mínění. Informace publikované médii jsou mnohdy následně využity v argumentaci politických tvůrců proti svým oponentům, či k přesvědčení jiných aktérů při rozhodování. Především internetové portály se hojně zabývají tematikou stejnopohlavního manželství, jež následně ve většině případů rozproudí bouřlivou diskusi.

¹³ Přesné znění výroku T. Okamury: „*A můžu vám říci, že kdyby mě jako malého kluka, který se nemůže bránit, a nikdo neposlouchá jeho názor, adoptoval stejnopohlavní pár, tak radši skočím z okna – protože jsem vždycky chtěl mít maminku a tatínka*“ (Stenografický zápis 100. schůze).

6.3 Policy core beliefs poslanců a následný vznik koalic

Zákonodárci, tedy poslanci společně se senátory, hrají ústřední roli při otázce uzákonění stejnopohlavního manželství. Právě u těchto aktérů dochází k proměně politické agendy v platné normy. V této kapitole se zaměřuje má analýza již pouze na samotné poslance, neboť právě oni byli těmi, kdo projednávali návrh na změnu zákona č. 89/2012 Sb. Na základě detailního rozboru stenografického zápisu 100. schůze PS PČR z 29. dubna 2021 bude mým cílem definovat *policy core beliefs* jednotlivých zúčastněných poslanců. Konkrétně jsem se zaměřila pouze na sloučenou rozpravu k sněmovním tiskům 201 a 211, které se orientují na mnou zkoumaný návrh zákona. V PS PČR se tohoto projednávání účastnilo celkem 93 poslanců, z toho 23 z nich se aktivně zapojilo do debaty při projednávání. Právě těchto 23 aktérů bylo následně podrobena analýze (tabulka 5).

Jak bylo řečeno již v kapitole 6.4.2, tak také mezi poslanci nalezneme ty, jejichž přesvědčení jsou orientována „PRO manželství homosexuálů“, ale také ty, jejichž *policy core beliefs* se ubírají směrem „PROTI manželství homosexuálů“. V tabulce 3 jsou analyzovaní poslanci a poslankyně rozděleni do dvou skupin na základě svých *policy core beliefs*. Zaměříme-li se na příslušnost jednotlivých aktérů do poslaneckých klubů, je jasně patrné, že především v klubu ANO panuje značná neshoda v rámci *policy core beliefs*. Poměrně zajímavým příkladem je poslanec M. Jurečka, který v době hlasování zastával *policy core beliefs* „PROTI manželství homosexuálů“, hlasoval tedy proti uzákonění stejnopohlavního manželství. Postupem času však své *policy core beliefs* přehodnotil a nyní je stoupencem *policy core beliefs* „PRO manželství homosexuálů“.

Tabulka 5: *Policy core beliefs* poslanců projednávajících změnu zákona č. 89/2012 Sb.

Policy core beliefs „PRO manželství homosexuálů“	Policy core beliefs „PROTI manželství homosexuálů“
J. Dolejš (KSČM)	I. Nevludová (nezařazena)
K. Šlechtová (ANO)	T. Okamura (SPD)
B. Kořanová (ANO)	M. Výborný (KDU-ČSL)
H. Válková (ANO)	P. Nacher (ANO)
M. Melková (ANO)	A. Juchelka (ANO)

M. Pekarová Adamová (TOP09)	M. Benda (ODS)
F. Kopřiva (Piráti)	J. Foldyna (SPD)
T. Martínek (Piráti)	Z. M. Zahradníková (nezařazena)
V. Kovářová (STAN)	P. Bělobrádek (KDU-ČSL)
M. Jurečka (KDU-ČSL)	M. Pour (ANO)
M. Zaorálek (ČSSD)	J. Skopeček (ODS)
	L. Volný (nezařazen)

(Zdroj: autorka)

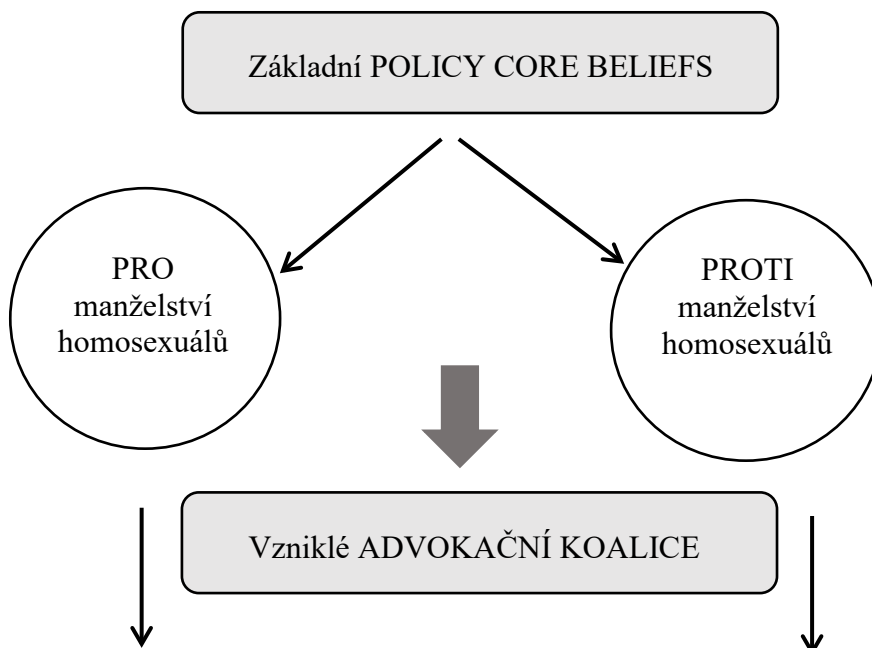
Značným odpůrcem manželství pro všechny je poslankyně I. Nevludová. Ta se ve svém proslavu snaží ukázat a vysvětlit všem přítomným, proč je zavedení stejnopohlavního manželství špatný nápad. „*Ctím hodnotu manželství, které je pro mě svazkem muže a ženy, a případnou změnu této instituce vnímám jako popření zákonů přírody. I kdybychom se snažili sebevíc, nevymyslíme nic lepšího, než je manželství muže a ženy*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Ke zvýšení důvěryhodnosti svých argumentů využívá výsledky různých studií a výzkumů, kterými se snaží doložit nesprávnost uzákonění stejnopohlavního manželství, především z pohledu výchovy dětí. „*Děti se vyvíjejí nejlépe, když vyrůstají se svými biologickými rodiči, kteří jsou sezdaní*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Poměrně ostře vyjádřil svůj odpor k uzákonění stejnopohlavního manželství také tehdejší místopředseda SPD T. Okamura. Jednalo se o velmi dlouhý a poměrně hlasitý a hrubý projev. Svůj nesouhlas s návrhem nejprve podložil historií manželství. „*Manželství je po tisíce let institutem, který ze zákona spojuje muže a ženu za účelem plození dětí*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Poté se zaměřil na adopci a výchovu dětí stejnopohlavními páry. „*Argument, že prý dětem z dětských domovů bude lépe, když budou mít homosexuální rodiče ... to je ta největší a nejsprostější lež, kterou jsem kdy slyšel*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Následně přidal komentář: „*kdyby mě jako malého kluka adoptoval stejnopohlavní pár, tak radši skočím z okna*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Právě tato ostrá slova T. Okamury obletěla následně veškerá internetová a sociální média a stala se tak během chvíle virálními. Do rozpravy T. Okamury musel zasahovat také předseda PS PČR R. Vondráček. „*Nemůžu připustit, abyste tu mezi sebou na sebe pokřikovali*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Tato slova jen potvrzují bouřlivost této diskuse. Stejný názor zastává také jeho kolega poslanec M. Výborný. „*Stavíme na stranu stabilní rodiny postavené a definované jako táta, máma a děti*“ (Stenografický zápis 100.

schůze). Ten se následně ve své také poměrně rozsáhlé rozpravě věnuje především obsahu sněmovního tisku 211, neboť je sám jako předkladatelem. Ostře se proti manželství pro všechny vyjádřila také Z. M. Zahradníková. „*Máte jinou sexuální orientaci? Chápu. Není to příjemné, ale v některých věcech prostě máte smůlu ... Vy, kteří hodláte hlasovat pro tento návrh ohrožuje to nejcennější v celé společnosti a civilizaci: manželství, rodinu, děti.*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Debatu na toto téma následně označila jako nesmyslnou a destruktivní. Poměrně hrubě se vyjádřil také poslanec L. Volný, jenž je řazen mezi odpůrce. Ve své velmi zdlouhavé debatě nejenže slovně útočil na své kolegy poslance, ale také urážel lidi homosexuální orientace. Těm vzkázal následující: „*to je lepší si pořídít čivavu nebo králíka, a ne dítě*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Při projednávání padl v PS dokonce návrh na zamítnutí tisku 201, a to poslancem R. Rozvorem. Mezi další poslance, jež při jednání vyjádřili svůj nesouhlas se stejnopohlavním manželstvím se řadí např. poslanec P. Nacher, A. Juchelka, J. Foldyna, P. Bělobrádek, M. Pour a J. Skopeček.

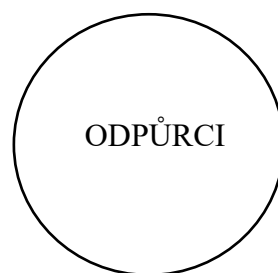
Naopak mezi podporovatele uzákonění stejnopohlavního manželství se staví například poslanec J. Dolejš. Ten ve své rozpravě zmínil, že: „*pozice jsou z velké části dané*“ (Stenografický zápis 100. schůze), tudíž nemá cenu, aby řada podporovatelů návrhu v projednávání vůbec vystupovala. Další podporovatelka, poslankyně K. Šlechtová, pouze vyzvala k urychlení vyjádření a k následnému hlasování. „*Neustále opakujeme první čtení a všichni, co zde vystupují, jen opakují svá stanoviska ... pojďme prosím hlasovat co nejdříve*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Zastánkyně M. Pekarová Adamová poprosila své kolegy ze stran odpůrců, aby si odpustili své řeči vůči homosexuálům, které mohou pouze ublížit těm, kteří naslouchají. Neboť je to zbytečné, každý má dle jejího názoru již jasno a není potřeba se v PS vzájemně přesvědčovat. „*Já jsem si jista, že už stejně každý dávno víme, jak se zachováme při hlasování*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Tehdejší ministr kultury L. Zaorálek, řazen též mezi podporovatele stejnopohlavního manželství, komentoval debatu ohledně návrhu zákona spíše jako debatu a spor kolem slova manželství. Navrhl při jednání jakýsi kompromis dané situace. „*Možná existuje řešení v tom, že ponecháme manželství těm, kteří si ho chtějí ponechat jako cosi specifického ... a vedle toho posílit postavení těch, kteří to možná mohou pojmenovat jinak, ale přitom jim dáme odpovídající důstojné postavení se všemi náležitostmi ... A to pro mě může být kompromis*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Mezi ty, jež se staví za uzákonění manželství pro všechny, řadíme dále např. poslankyni B. Kořanovou, H. Válkovou, M. Melkovu a V. Kovářovou či poslance F. Kopřivu, T. Martínka a M. Jurečku.

Nyní se tak zaměřím na možné vytvoření koalic prostřednictvím teorie ACF. Na základě detailního prostudování stenografického záznamu a následného definování *policy core beliefs* u zúčastněných aktérů, tedy poslanců, jsme schopni identifikovat vzniklé advokační koalice. Právě na základě přesvědčení vytvářejí aktéři výše zmíněné advokační koalice, v nichž jsou sdíleny obdobné názory, postoje a systémy víry týkající se dané veřejné politiky. V PS PČR byly mezi aktéry definovány dva typy *policy core beliefs*, tedy „PRO manželství homosexuálů“ a „PROTI manželství homosexuálů“. Podle toho lze identifikovat dvě vytvořené advokační koalice.¹⁴ První koalice – PŘÍZNIVCŮ, jež je tvořena aktéry, kteří sdílejí *policy core beliefs* podporující manželství pro všechny a druhá koalice – ODPŮRCŮ, kde se shlukují aktéři s *policy core beliefs*, jež se staví proti uzákonění manželství pro všechny. Existenci dvou koalic na základě *policy core beliefs* poslanců při projednávání návrhu zákona v PS ČR potvrdil ve svém projevu také poslanec F. Kopřiva, ten nazval vzniklé koalice tábory. „*A prosím všechny z obou táborů, pojďme o tom dnes hlasovat*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Fakt, že jsou poslanci rozděleni do dvou skupin (koalic) dle svých názorů a přesvědčení, nikoliv dle své příslušnosti k poslaneckému klubu, prokázal ve své řeči poslanec Nacher. Nacher jasně poukázal na názorovou nejednotnost u poslanců napříč jednotlivými poslaneckými kluby. „*To není opozice-koalice. Tohle jde napříč všemi velkými kluby. V těch malých klubech to třeba nějak dopadne jednotně, to hlasování. Takže prosím pěkně, tohleto není spor koalice-opozice*“ (Stenografický zápis 100. schůze).

Graf 5: Identifikace vzniklých advokačních koalic

¹⁴ Vzniklé koalice byly pojmenovány na koalici PŘÍZNIVCŮ a koalici ODPŮRCŮ především z důvodu lepší orientace v analýze, a celkově v celém textu této diplomové práce.

(Zdroj: autorka)

6.4 Secondary beliefs aktérů ve vzniklých koalicích

V předchozí kapitole bylo zjištěno, že se přesvědčení politických aktérů v PS PČR neshodují. U poslanců byly definovány dva typy *policy core beliefs*, na základě kterých byly následně poslanci rozděleni do dvou advokačních koalic. I přes to, že jsou určití aktéři členy jedné koalice a shodují se tak na *policy core beliefs*, jejich sekundární přesvědčení, tedy *secondary beliefs*, mohou být napříč koalicí odlišné. *Secondary beliefs* se týkají spíše určitých konkrétních problémů, či specifické oblasti dané problematiky, jedná se například o rozpočet, financování, distribuci, implementaci a podobně. Díky *secondary beliefs* nemusí být koalice vždy naprosto stabilní, členové se tak i v koalici dostávají mezi sebou do sporů a diskusí. V této kapitole budou identifikovány *secondary beliefs* aktérů ve dvou, již určených, advokačních koalicích. Stejně jako při definování *policy core beliefs* poslanců, i nyní při identifikaci jejich *secondary beliefs* jsem vycházela z detailního rozboru stenografického zápisu 100. schůze PS PČR, kdy pozornost byla zaměřena na sloučenou rozpravu k sněmovním tiskům 201 a 211. Opět bylo analyzováno vyjádření 23 aktérů, kteří se aktivně účastnili daného projednávání v PS. K určení *secondary beliefs* jednotlivých poslanců byla využita také mediální analýza. Prostřednictvím této analýzy byly zkoumány výroky daných aktérů na Twitteru a Facebooku, v současné době dvou nejvyužívanějších sociálních sítích.

Jako první se zaměřím na aktéry v advokační koalici ODPŮRCŮ. Na základě analýzy jsem byla schopná definovat zcela odlišné postoje aktérů v rámci *secondary beliefs* v jedné koalici. Jako první jsem se rozhodla za *secondary beliefs* aktérů definovat jejich **hlavní argumenty, jimiž aktéři hájili**, ať už při jednání v PS PČR či na svých profilech na sociálních sítích, **svůj postoj proti uzákonění stejnopohlavního manželství**. První skupina aktérů v této koalici odmítá stejnopohlavní manželství především z náboženských, tradičních, či symbolických důvodů. Tito aktéři vnímají manželství jako posvátný a tradiční svazek mezi mužem a ženou. Institut manželství chápou jako kulturní symbol, jenž se v průběhu dějin

osvědčil a není potřeba jej měnit a nikterak rozšiřovat. Mezi tuto skupinu aktérů se řadí například poslanec Výborný, Nacher, Skopeček či poslankyně Zahradníková. Právě poslanec Výborný odpovídal na otázku, zda by přijal manželství pro všechny, na svém Facebooku následujícími slovy: „*Manželství pro mě zůstává svazek muže a ženy. Rodina, která je postavena na manželství, je základem státu. Manželství je pro mě HODNOTA, které vychází z křesťanské kultury*“ (Výborný, 2018). Podobně se k manželství staví také poslanec Skopeček: „*tradiční rodina je staletími prověřená základní stavební jednotka společnosti, kterou je potřeba bránit*“ (Skopeček, 2019). Při projednávání tématu uzákonění stejnopohlavního manželství argumentovali poslanci, zastávající výše zmíněné *secondary beliefs*, také velmi často náboženstvím, či církví. „*Církev snad nikdy nepřistoupí na to, aby sezdala pár stejného pohlaví. Symbolicky tak zůstane církevní sňatek jediným skutečným manželstvím*“ (Skopeček, 2021), nechal se na svém twitterovém profilu slyšet poslanec Skopeček.

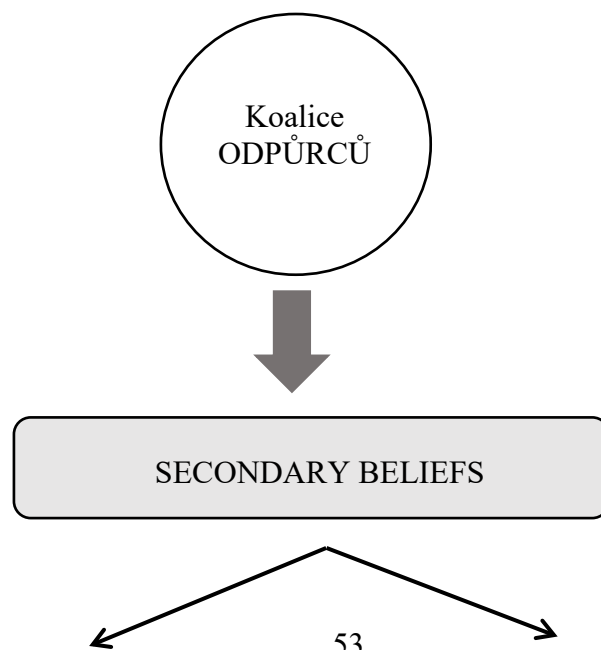
Naopak druhá skupina aktérů odůvodňuje nepřijetí stejnopohlavního manželství především kvůli dětem. Těmto aktérům se v první řadě nezamlouvá skutečnost, že se pro homosexuální páry po uzavření manželství otevírá možnost adopce dětí. Aktéři zastávají názor, že stejnopohlavní páry nemohou dát dětem vše, co potřebují, naopak těmto dětem upírají tradiční, zakotvené hodnoty a symboly rodiny. Rodinu, dle jejich názorů, tvoří otec a matka, tedy mužský a ženský vzor, co se týče výchovy dětí. Přijetí manželství pro všechny odmítá z tohoto důvodu například poslanec Okamura, Juchelka či poslankyně Nevludová. Právě poslanec Okamura je evidentním odpůrcem výchovy dětí v homosexuálních rodinách. Při jednání v PS PČR přirovnal skutečnost, kdy on sám by byl jako dítě adoptován homosexuálním párem raději k vyskočení z okna, tedy k sebevraždě. I na svých sociálních profilech toto téma častokrát rozebírá. „*Manželství a rodinu mohou založit jen muž a žena. Stejnopohlavní svazky nemohou dětem nahradit mužský a ženský vzor a jejich kompatibilitu*“ (Okamura, 2021, b). Například poslanec Juchelka, aktivní podporovatel Aliance pro rodinu, se na svém facebookovém profilu vyjádřil, že: „*manželství je svazek muže a ženy. Každý experiment s manželstvím je v důsledku experimentem s našimi dětmi ... je mi totiž úplně jedno sexuální orientace. Ale jde především o děti*“ (Juchelka, 2019).

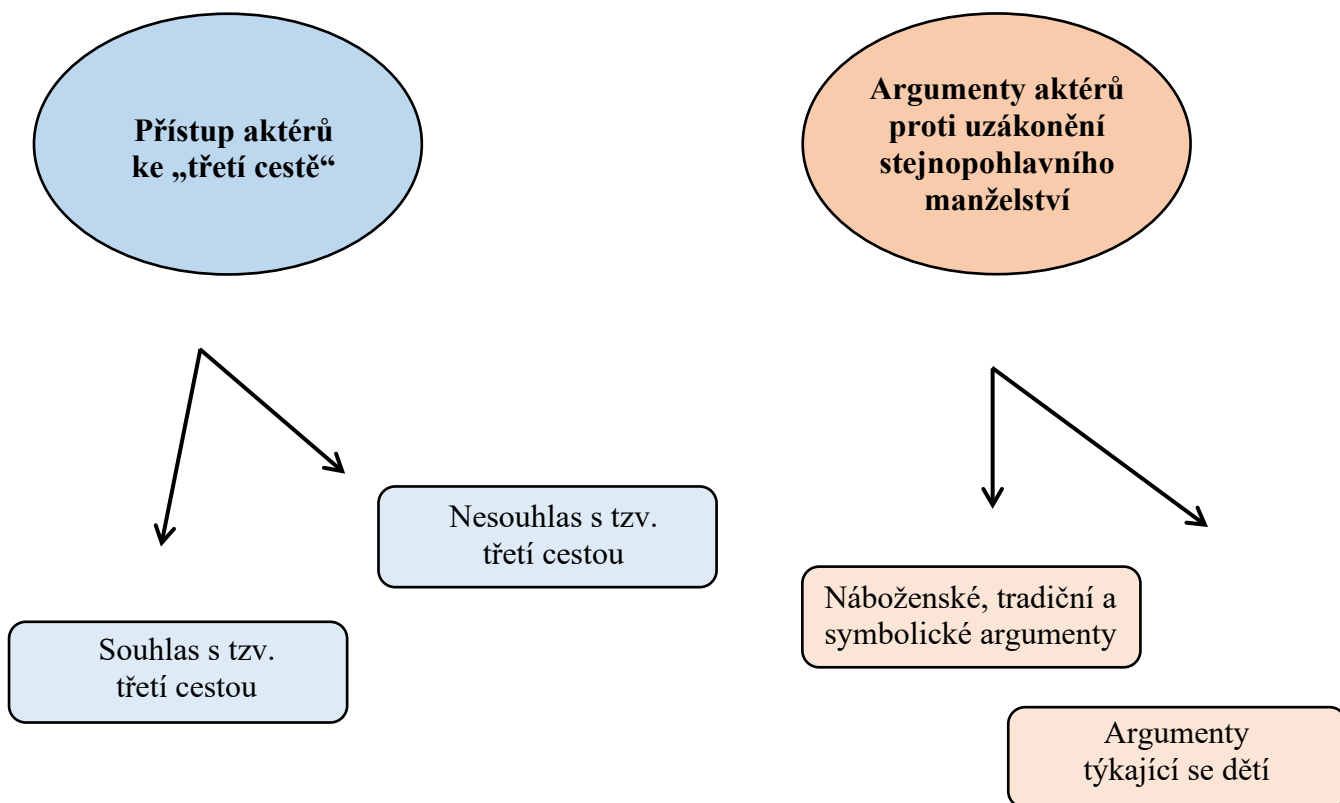
Aktéři v koalici ODPŮRCŮ se však neodlišují pouze jedněmi, výše definovanými, *secondary beliefs*. Jako další *secondary beliefs* byl identifikován **odlišný přístup zúčastněných aktérů k tzv. třetí cestě**. S tzv. třetí cestou přišel poslanec Nacher: „*zorganizoval jsem v parlamentu debatu a snažil se obě strany přesvědčit o třetí cestě – stejná práva všem, ale manželství jen pro muže a ženy. Najít společnou řeč se podařilo jen zčásti.*

Každá strana by musela kus ustoupit“ (Nacher, 2018). Jak bylo již panem poslancem řečeno, jednalo by se o zavedení stejných práv týkajících se manželství pro všechny, avšak svazek pro stejnopohlavní páry by se nenazýval manželstvím, to by zůstalo pouze a výlučně pro muže a ženu. Jedná se o jakýsi kompromis mezi tím, co zastává koalice ODPŮRCŮ a PŘÍZNIVCŮ, proto nazváno třetí cestou. Ohledně návrhu poslance Nachera se však strhla bouřlivá diskuse, Nacher tak kvůli následné kritice z obou stran svůj návrh nakonec stáhl. I přes to, že je tomu již téměř čtyři roky od stažení návrhu, je návrh neustále zmiňován a prodiskutován na jednáních poslanců, či při jejich vyjádřeních na sociálních sítích. Například poslanec Juchelka zmiňoval daný návrh ve svém příspěvku na Facebooku v roce 2019, v té době byl však návrh poslance Nachera již stažen. Ve zkoumané koalici ODPŮRCŮ nalezneme skupinu aktérů, jejichž *secondary beliefs* se s touto tzv. třetí cestou ztotožňují. Tito aktéři se při hlasování v PS PČR sice postavili na stranu zamítnutí návrhu zákona pro stejnopohlavní manželství, avšak možnost zavedení stejných práv pro občany bez ohledu na orientaci, a i přesto zachování manželství jako svazek muže a ženy, se jim zamlouvá. Mezi tuto skupinu poslanců se řadí poslanec Nacher, který sám s touto variantou přišel, dále například poslanec Juchelka či poslankyně Zahradníková.

Ve koalici ODPŮRCŮ však nalezneme i takové aktéry, kteří odmítají jak uzákonění stejnopohlavních manželství, tak také možnost tzv. třetí cesty. *Secondary beliefs* této skupiny aktérů jsou tak vymezeny proti narovnání práv týkajících se uzavírání svazku pro občany. Dle názoru této skupiny je pro homosexuálně orientované jedince dostačující již zavedené RP, kdy práva a povinnosti z něj plynoucí, jsou pro tuto skupinu lidí zcela adekvátní. Mezi stoupence těchto *secondary beliefs* řadíme například poslance Volného či Výborného.

Graf 6: Definované *secondary beliefs* u aktérů koalice ODPŮRCŮ

(Zdroj: autorka)

Graf 6 přehledně znázorňuje naprosto odlišné názory a přesvědčení aktérů tvořících jednu koalici, na konkrétní část problematiky stejnopohlavního manželství. I přes to, že se aktéři shodnou na jádru veřejné politiky, tedy na stanovisku, že stejnopohlavní manželství v ČR uzákonit nechtějí a návrh na změnu zákona tak v PS PČR zamítnou, jejich názory se značně odlišují právě v sekundárních, dílčích aspektech dané problematiky. Tyto neshody v rámci *secondary beliefs* aktérů uvnitř jedné koalice mohou zapříčinit nestabilitu a nestálost koalice, či vznik sporů a hádek, ke kterým může na základě odlišnosti *secondary beliefs* aktéru v koalici docházet.

Nyní se budu soustředit na advokační koalici PŘÍZNIVCŮ. Na základě mnou provedené analýzy bylo zjištěno, že aktéři, jež podporují stejnopohlavní manželství se jak při jednání v PS PČR, tak také v příspěvcích na sociálních sítích, snaží v první řadě podpořit daný návrh zákona a následně přimět své kolegy k hlasování. Aktéři v koalici PŘÍZNIVCŮ se tak vůbec nezabývali svými *secondary beliefs*, tedy nějakými konkrétními problémy či určitou specifickou oblastí dané problematiky. Všechny projevy, komentáře či příspěvky těchto aktérů tak měly vždy jeden jediný cíl a tím bylo uzákonění stejnopohlavního manželství v ČR. Na

základě toho jsem i po velmi důkladné analýze jejich výstupů nebyla schopná definovat *secondary beliefs* týkající se dané tematiky. I přes to, že na základě analýzy byl identifikován pouze jeden společný cíl těchto aktérů, tedy uzákonění stejnopohlavního manželství v ČR, je možné, že v průběhu dalšího projednávání návrhu zákona, či při procesu implementace, vyplynou na povrch právě sekundární přesvědčení, v nichž již mezi aktéry této koalice nemusí panovat jasná shoda, jak je tomu u *policy core beliefs*. Jedná se však o pouhé predikce, jak by tomu mohlo být v budoucnu. *Secondary beliefs* aktérů koalice PŘÍZNIVCŮ by se mohly odlišovat v jejich přístupu a názoru týkajícího se například adopce a následné rozdělení péče o děti či provádění obřadů u homosexuálních párů. Již nyní se objevily otázky, zda by tyto páry mohly mít církevní obřad, či pouze občanský. Aktéři se však k těmto konkrétním záležitostem prozatím nijak obsáhle nevyjadřovali.

6.5 Mediální analýza

V kapitole 5.4.3, která se věnovala mediální analýze, byly stanoveny cíle, kterých jsem se snažila prostřednictvím mediální analýzy dosáhnout. Zajímalo mě, jak se zkoumaní aktéři vyjadřují k tématu stejnopohlavních manželství na svých sociálních sítích. Konkrétně jsem se zaměřila na následující čtyři body, a to na 1) styl vyjádření aktérů 2) frekvenci jejich vyjádření 3) na obsah vyjádření 4) a na objevení nových informací k dané problematice. V následujících odstavcích budou tyto čtyři body na základě provedené mediální analýzy dopodrobna rozebrány. V jednotlivých bodech nejsou zmíněna data sesbíraná pouze prostřednictvím mediální analýzy, ale také data ze stenozáznamu 100. schůze PS PČR. Pro kvalitnější výsledky analýzy byla sesbíraná data pomocí mediální analýzy porovnávána s daty ze stenozáznamu.

1) Styl vyjádření aktérů

Debata, která proběhla v PS PČR, týkající se uzákonění stejnopohlavních párů byla velmi bouřlivá a neukázněná. Poslanci se mnohdy vyjadřovali ve svých projevech k tématu nadměru ostře, řeč řady z nich byla velmi hlasitá. Někteří poslanci také útočili svými slovy na své kolegy. Následující citace projevů jednotlivých poslanců pouze potvrzují výše zmíněná slova. Například poslanec Okamura velmi často ve svých projevech napomínal své kolegy, kteří však mnohdy pouze reagovali na jeho drsná a často také hrubá slova. „*Jinak zase tady výkřiky některých prolhaných poslanců ... Jako a to tykání, ať si tam taky někdo odpustí. Já vám z ČSSD nebo tamhle zleva taky netykám.*“; „*Já bych rád, aby na mě tamhle zleva zoufale nekřičeli*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Křik při jednání dokazují také slova poslankyně Kořanové: „*Ano, nekřičte*

na mě. Děkuji“ (Stenografický zápis 100. schůze). Do projednávání musel mnohdy zasahovat předseda PS PČR Vondráček, který se snažil poslance zmírnit a uklidnit. „*Ale já si zjednám... Nemůžu připustit, abyste tu mezi sebou na sebe pokřikovali*“ (Stenografický zápis 100. schůze). I když se projednávání návrhu zákona vedlo v tomto neklidném duchu, je třeba říct, že styl jednání byl mezi jednotlivými poslanci odlišný. Mezi zúčastněnými aktéry nalezneme i ty, kteří se snažili o poklidnou a slušnou diskusi. Mezi těmito aktéry byly především stoupenci koalice PŘÍZNIVCŮ. Jedním z těchto aktérů je například poslanec Dolejš, který označil celou diskusi a ostrá slova poslance Okamury za zbytečně přehnaná. „*To jsou prostě věci, které se zbytečně dramaturgizují*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Srovnáme-li vyjadřování poslanců na schůzi v PS PČR s jejich vyjadřování na profilech sociálních sítích, je zde viditelná řada rozdílů. Celkově jsou projevy poslanců na sociálních sítích přímočařejší, stručnější, ale výstižnější. Opět se zde nalezne řada aktérů, jejichž příspěvky jsou poněkud hrubší a urážlivější. Na sociálních sítích využívají poslanci poměrně často ne příliš lichotivá přirovnání pro své kolegy z opačné koalice. Tento fakt potvrzuje příspěvek na Facebooku od poslankyně Kovářové: „*paní kolegyně Nytrová, která v Poslanecké sněmovně nevybíravě pranýřovala homosexuály, jako by se vyloupla z devatenáctého století. A není to myšleno jako pochvala*“ (Kovářová, 2016). Dále například poslanec Dolejš, jehož příspěvek je však myšlen spíše obecně než adresován jednomu konkrétnímu člověku. „*Jen bigotní blázen chce narvat do ústavy náboženská dogmata, kterých se dnes drží už jen naprostá menšina společnosti. To jako ženy, co už nejsou plodné, mají skočit do Macochy?*“ (Dolejš, 2022). Na svém facebookovém profilu mnohdy útočí na své kolegy poslance také Okamura, u něhož se však poměrně ostré jednání projevilo i v PS PČR. Na základě provedené analýzy byl shledán ještě jeden značný rozdíl ve stylu vyjadřování aktérů. Vyjádření poslanců na jejich profilech na sociálních sítích znějí mnohem více autenticky a živěji, i když například předávají úplně totožný obsah jako je řečen v PS PČR. I přes to, že byly identifikovány určité rozdíly ve stylu vyjádření poslanců v PS PČR oproti jejich vyjadřování na sociálních sítích, nelze všechny zúčastněné aktéry, co se týče stylu vyjadřování, házet do jedno pytle. Setkáme se s aktéry, kteří se při projevech snaží dodržovat určité morální hodnoty ve vší početnosti, na druhé straně jsou zde tací, kteří se nebojí zvýšit hlas, či použít během řeči sprostý či neslušný výraz.

2) Frekvence vyjádření

Zaměříme-li se na frekvenci vyjádření zúčastněných aktérů, nalezneme značný rozdíl. Ti aktéři, kteří se nejčastěji, prostřednictvím dlouhých projevů, vyjadřovali k tématice v PS PČR, nejsou těmi, kteří dominují v publikování a komentování tematiky stejnopohlavního manželství v online prostoru, na svých osobních profilech. V PS PČR řadíme jednoznačně mezi nejaktivnější poslance Okamuru, Bělobrádka, Výborného, Volného, Nachera a Zaorálka, dále také poslankyni Nevludovou či Válkovou. Většina těchto činných aktérů je z koalice ODPŮRCŮ, právě zástupci této koalice značně převládali v čase stráveném u řečnického pultu. Na druhé straně, na svých profilech na Facebooku či na Twitteru jsou nejvíce aktivními poslanci Kopřiva, Martínek, Dolejš, Skopeček, Okamura a Bělobrádek a poslankyně Pekarová Adamová. Zde převažují naopak poslanci z koalice PŘÍZNIVCŮ. Jedná se o poměrně zásadní rozdíl, kdy v PS PČR zazněly při projednávání především slova od odpůrců manželství pro všechny, kteří se snažili přesvědčit své okolí o zamítnutí návrhu zákona, tedy o tom, proč je tento návrh špatný a pro společnost nevhodný. Naopak na sociálních sítích se prezentují především zastánci daného návrhu zákona, jež svými příspěvky či komentáři podporují uzákonění a povzbuzují komunitu LGBT a veškeré akce s ní spojené. Pouze dva poslanci z 23, a to konkrétně Okamura a Bělobrádek, byly aktivními v obou výše míněných případech.

3) Obsah vyjádření

Z provedené analýzy vyplynulo, že obsah vyjádření poslanců v PS PČR a na sociálních sítích je v určitých aspektech lehce odlišný, a to především u aktérů koalice PŘÍZNIVCŮ. Většina těchto poslanců se při jednání v PS PČR nijak dlouze k dané tématice nevyjadřovala, mnohdy se jednalo spíše o faktické poznámky. Cíl převážné části z nich byl skončit diskusi hlasováním a demokraticky rozhodnout ať tak či onak. To potvrzují například slova poslankyně Šlechtové: *„Mnozí podporovatelé z této Sněmovny nebudou příliš vystupovat, protože ty pozice jsou dané. My bychom velmi rádi, aby se dnes hlasovalo ... zkrátte svá vyjádření a pojďme prosím hlasovat co nejdříve. Děkuji“* (Stenografický zápis 100. schůze). Oproti tomu, na sociálních sítích je tato skupina poslanců poměrně aktivní. Příspěvky na sociálních sítích mnohých z nich se často zaměřují na srovnání s jinými zeměmi, která již stejnopohlavní manželství přijala. *„I ve velmi katolických zemích Evropy byl již zákon přijat“* (Dolejš, 2020). Vyjádření těchto poslanců se opětovaně soustřeďují také na kritiku PS PČR a poslanců z druhé koalice. Důvodem je jejich pasivita v projednávání tohoto návrhu zákona. To potvrzují například slova poslankyně Kořanové: *„Je škoda, že většina kolegů nechce na dané téma*

připustit ani diskusi“ (Kořanová, 2020) či slova Kopřivy: „Hlavním cílem zítra je, aby poslanci přestali strkat hlavu do písku a vyjádřili své stanovisko hlasováním (Kopřiva, 2021). V obsahu vyjádření aktérů z koalice ODPŮRCŮ nebyly nalezeny žádné markantní rozdíly.

4) Objevení nových informací k dané problematice

Mediální analýza přispěla k zjištění řady zajímavých informací pro můj výzkum. Prostřednictvím podrobné mediální analýzy byla odhalena „zběhnutí“ dvou členů jedné koalice do koalice druhé. Konkrétně se jedná o poslance M. Jurečku a poslankyni M. Pekarovou Adamovou, kteří zběhli z koalice ODPŮRCŮ do koalice PŘÍZNIVCŮ. K tomuto zběhnutí došlo kvůli změně základních přesvědčení daných aktérů. Změna základních přesvědčení je u aktérů veřejné politiky poměrně ojedinělá, mnohem častější je změna vedlejších, sekundárních přesvědčení u jednotlivých aktérů. Tito poslanci potvrdili své zběhnutí ve svých vyjádřeních právě na sociálních sítích. Především zběhnutí poslance Jurečky však bylo komentováno řadou dalších poslanců a často bylo hlavním tématem diskuse napříč různými médii. Jurečka v roce 2022 na svém Twitteru prohlásil, následující: *„ve sněmovně jsme se setkali se zástupci Jsme fér ... i když na některé věci máme jiný pohled. Čekají nás další jednání směřující k lepším právům pro stejnopohlavní páry, tak jak jsme si vytyčili ve vládním koaličním programovém prohlášení“ (Jurečka, 2022). Jurečka svojí účastí ve vládě tak přehodnotil a změnil svá přesvědčení, nyní je tak ochoten podpořit uzákonění manželství pro všechny. Toto zběhnutí komentoval na svém Facebooku také poslanec Okamura: „Jurečka opustil křesťanské hodnoty. Kvůli účasti ve vládě je ochoten tolerovat manželství pro homosexuály“ (Okamura, 2021, a). Poměrně překvapivé může být zběhnutí poslankyně M. P. Adamové, která je v současné době velmi aktivní podporovatelkou manželství pro všechny. Pekarová Adamová potvrdila své zběhnutí před pár lety na svém facebookovém profilu. „Byla jsem přesvědčena, že dostačuje registrované partnerství. Šla jsem ale do diskuzí s otevřenou myslí a vyslechla si argumenty pro zrovnoprávnění a musela jsem uznat, že jsou pádné. Proto to nyní podporuji“ (Pekarová Adamová, 2019). Mediální analýza přinesla mnoho dalších pozoruhodných poznatků. Ať se jednalo o informace týkající se přímo daných zúčastněných aktérů, jako například míry zainteresování aktérů v dané problematice, o informace ohledně jejich stylu a typu vyjadřování, o jejich vliv na další aktéry zainteresované v problematice a podobně, či o nové poznatky ohledně tematiky stejnopohlavních manželství. Poslanci často zveřejňovali své názory na*

sociálních sítích prostřednictvím článků, videí, komentář nebo obrázků, mnohdy byly postoje poslanců podloženy výzkumy či praxí ze zahraničí. To přispělo k obohacení zkoumané tematiky.

6.6 Změna postojů aktérů v průběhu nastolování agendy

V rámci mediální analýzy a rozboru stenografického zápisu 100. schůze PS PČR bylo jedním z mých cílů zjistit, jak se měnily postoje, názory a přesvědčení aktérů na danou problematiku v průběhu procesu nastolování agendy. Zde však tkví jeden z limitů této diplomové práce. Problematika stejnopohlavního manželství je napříč českou společností hojně diskutována zejména od roku 2018, kdy byl podán návrh na uzákonění manželství pro všechny. Již před lety 2018 nám nebylo toto téma v ČR cizí, avšak byla mu připisována značně menší pozornost, především v oblasti veřejné politiky, než je tomu v současné době. Problematiku stejnopohlavního manželství v ČR tak lze identifikovat jako relativně novodobý problém. Zkoumání změn postojů jednotlivých politických aktérů na danou problematiku v průběhu delšího časového úseku tak bylo značně zkomplikováno, omezeno a limitováno. I přes to bylo za pomoci analýzy zjištěno pár pozoruhodných informací.

Zprvce, byly zjištěny výrazné změny v přístupu jednotlivých aktérů z koalice PŘÍZNIVCŮ k dané problematice v průběhu času. Mluvíme o časovém horizontu pěti let, tedy od podání návrhu zákona na manželství pro všechny v roce 2018 do současnosti. Jak bylo již výše zmíněno, návrh byl několikrát za pět let PS PČR projednáván, jednání však bylo buď přerušeno, či odročeno, tedy kromě úplně posledního projednávání v dubnu 2021. Po provedení detailní mediální analýzy a analýzy jednotlivých schůzí PS PČR se ukázaly u poslanců z koalice PŘÍZNIVCŮ určité změny v jejich přístup. Při prvních schůzích PS PČR se snažili poslanci, jenž jsou zastánci stejnopohlavního manželství, co nejvíce obhájit a vysvětlit svůj postoj na danou problematiku. Vystoupení poslanců z této koalice byla poměrně dlouhá a obsáhlá. Naopak při posledním projednávání daného návrhu zákona v roce 2021 byly výstupy poslanců z koalice PŘÍZNIVCŮ kratší a strožejší. Z výstupů poslanců bylo jasně patrné, že jejich cílem již není vysvětlit svůj úhel pohledu na danou problematiku, avšak pouze přejít k hlasování a danou situaci tak rozhodnout. Ten samý trend lze zpozorovat u vyjádření jednotlivých poslanců i na sociálních sítích. Výroky poslanců z prvních zkoumaných roků jsou mnohem rozsáhlejší, podrobnější a více vysvětlující než výroky týkající se té stejné tematiky publikované v posledních letech, ty jsou naopak ve velké většině případů stručnější, pouze odkazující na konkrétní problém. V roce 2018 bylo také publikováno na sociálních sítích prostřednictvím

aktérů z koalice PŘÍZNIVCŮ nejvíce příspěvků týkající se tematiky manželství pro stejnopohlavní páry. Jako jeden z příkladů lze uvést poslankyni Melkovou, ta na svém profilu na Facebooku v roce 2019 okomentovala jednání v PS PČR následovně: „*Už podruhé se na mě s mým projevem na podporu LGBT komunity nedostalo. Nevadí, počkáme na příště. Bude to ještě hodně plamenná diskuze*“ (Melková, 2019). Jinak řečeno si tedy stěžovala, že nemohla vyjádřit svůj názor či nestihla okomentovat tehdejší situaci ohledně stejnopohlavních manželství v ČR. O pár let později nahlíželi poslanci z koalice PŘÍZNIVCŮ na projednávání problematiky stejnopohlavního manželství odlišně, jejich cílem bylo především ukončit diskusi hlasováním, nikoliv dané téma detailněji rozebírat. Poslanec Dolejš se v PS PČR vyjádřil následovně: „*Nejsem příznivcem velkého zdržování a zejména u tohoto bodu bych byl rád, abychom ho zbytečně nenatahovali*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Toho samého názoru byla například poslankyně Šlechtová. „*Mnozí podporovatelé z této Sněmovny nebudou již příliš vystupovat, protože ty pozice jsou dané*“ (Stenografický zápis 100. schůze).

Zadruhé, změna byla zpozorována také v chování aktérů z koalice ODPŮRCŮ. Poslanec Nacher přišel v roce 2018 s variantou, kdy se snažil obě koalice přesvědčit o tzv. třetí cestě – stejná práva pro všechny, avšak manželství pouze jako svazek jednoho muže a jedné ženy. Tento návrh, i přes to, že by následně stažen, tak změnil uvažování řady aktérů z koalice ODPŮRCŮ. Před tímto návrhem poslance Nachera byly názory a postoje všech odpůrců zcela jasně a striktně vytyčené. Ať už z jakýchkoliv důvodů, tak manželství pro stejnopohlavní páry jednoznačně zavrhovali a odmítali. Dle slov aktérů z koalice ODPŮRCŮ je diskuse na toto téma zcela zbytečná, považovaly ji za ztrátu času, neboť existuje RP, které musí být pro homosexuální jedince dostačující. Po návrhu tzv. třetí cesty se však postupem času postoje a přesvědčení jednotlivých aktérů v této koalici v určitém směru rozvolňovaly. Zárným příkladem je poslanec Juchelka. Juchelka je jednoznačným odpůrcem manželství pro všechny. Jak při různých jednání v PS PČR, tak na také na sociálních sítích se nechal slyšet, že by raději podpořil návrh poslance Výborného na změnu ústavního zákona a uzákonění manželství jako svazek muže a ženy. I přes své jasně stanovené přesvědčení však dospěl k tomu, že by byl schopen o krok ustoupit a rozšířit práva homosexuálů. „*Jsem ochoten podpořit návrh kolegy Nachera, který v krátkosti říká – práva ano, symbol manželství ne*“ (Juchelka, 2018). K rozšíření práv pro stejnopohlavní páry dospěl také postupem času poslanec Okamura, který je považován za jednoho z nejvíce striktních odpůrců manželství pro všechny. „*Ale přeci nic nikomu nebrání, aby tady novelizoval stávající legislativu o registrovaném partnerství ... se může rozšířit ta legislativa ... v rámci toho registrovaného partnerství*“ (Okamura, 2021, c).

Závěrem určitě nelze výše zmíněnou situaci definovat jako rozvolňování názorů na stejnopohlavní manželství napříč aktéry v koalici ODPŮRCŮ, každopádně u pár z nich došlo v průběhu času k určitým změnám v jejich postojích, kdy jsou ochotny tolerovat větší práva pro homosexuály, než tomu bylo dříve.

6.7 Rozhovory

Jak bylo zmíněno již výše, rozhovory pro tuto diplomovou práci byly prováděny pouze za účelem získání zajímavějších a detailnějších informací týkajících se problematiky stejnopohlavního manželství. Data získaná z rozhovorů tak slouží pouze jako doplňková, nikoliv jako hlavní zdroj informací. V následujícím odstavci bude představeno pár klíčových poznatků a určité zajímavé a neobvyklé informace, jež byly prostřednictvím rozhovorů získány.

Při analýze, kdy jsem detailněji rozbírala návrh na změnu zákona č. 89/2012 Sb., bylo jasně ukázáno, že projednávání návrhu zákona se neustále odkládá, odročuje a nedobírá se k žádnému jasnému cíli. I v současné době, v dubnu roku 2023 není stále jasno ohledně budoucnosti stejnopohlavního manželství zde v ČR. Respondenti měli na současnou situaci, proč se ČR neustále nemůže přiblížit západním zemím, kde je stejnopohlavní manželství již roky uzákoněno, zcela jasnou odpověď. „*Jsmo konzervativní a populistická země, parlament nic netlačí k tomu, aby svazky zrovnoprávnili*“ (R3). Další respondent komentoval situaci následovně: „*Je tady asi spousta konzervativních politiků, takže se to zatím nepodařilo protlačit*“ (R4). Doopravdy je ten zásadní problém především v konzervativnosti naší země ...?

Řada informací, které byly prostřednictvím rozhovorů získány pouze potvrzují a dokládají již zmíněné poznatky, ať už z odborných publikací, ze stenoáznamů či ze sociálních sítí zúčastněných aktérů. Výše provedená analýza ukázala, že ve společnosti existují razantní odpůrci stejnopohlavního manželství. Tito lidé na základě svých hodnot jednájí i v profesní sféře svého života, což následně ovlivňuje zbytek populace. S touto zkušeností se setkali muži v RP, jež společně vychovávají svoje dvě dcery. „*Ano, věřící pediatr nás odmítl zaregistrovat*“ (R3). Dále například respondent homosexuální orientace potvrdil informaci, že řada homosexuálních párů se jednoduše spokojí s nesezdaným žitím ve společné domácnosti.¹⁵ „*Neshledávám v tom (v manželství) pro sebe zas takovou výhodu, ale možná to je daný jenom mým osobním životem*“ (R4).

¹⁵ Bližší informace o současné situaci v ČR týkající se soužití homosexuálních párů je k nalezení v kapitole 4.2

Rozhodně nejobsáhlejší rozhovor byl proveden s aktérem z Aliance pro rodinu, který stojí proti uzákonění manželství pro všechny. Obšírnost rozhovoru odpovídá celému procesu projednávání návrhu zákona poslanci, kdy do diskuse vstupovali a vyjadřovali se především odpůrci návrhu zákona. Právě řeči těchto odpůrců v PS PČR byly jednoznačně nejdelší a nejpodrobnější. Také je z rozhovorů, stejně jako z jednání v PS PČR, patrné, že odpůrci jsou mnohdy mnohem radikálnější a ve svých diskusích ostřejší a útočnější než jejich protějšci. Například respondent z Aliance pro rodinu se při rozhovoru obul do podporovatelů LGBT komunity. „*Překvapuje mne a zaráží, že akce podporující LGBT komunitu nejen že tyto hranice překračují, ale zdá se, že si na tomto překračování – na urážení přirozené cudnosti a studu ostatních – zakládají a jsou na to hrdé*“ (R2). Lidé z LGBT komunity okomentoval následovně: „*Tihle lidé mají evidentně problém se zvládnutím a prezentací vlastní sexuality a jejími hranicemi*“ (R2).

Z provedených rozhovorů tak byla od respondentů zjištěna řada informací, které potvrzují již výše zmíněné údaje. Lze tak doložit, že informace získané z odborných knih, výzkumů, studií či stenozáznamů, které byly použity v mojí diplomové práci tak skutečně odráží realitu současné situace v ČR. Rozhovory také odhalily řadu zajímavých a nových informací týkajících se dané problematiky. Především u respondentů R3 a R4, kterých se daná situace přímo týká, bylo velmi pozoruhodné seznámit se s jejich postoji a osobními zkušenostmi.

7. Diskuse

Na základě analýzy zúčastněných aktérů byli nejprve definováni jednotliví, zainteresovaní aktéři, následně byly určeny jejich *policy core beliefs* a jako poslední byly identifikovány zdroje, jimiž daní aktéři disponují. Analýze bylo podrobeno celkem pět klíčových aktérů problematiky, a to veřejnost, odborníci, zájmové skupiny a nevládní organizace, média a političtí aktéři. Z analýzy vyplynulo, jak významný a silný vliv na zkoumanou veřejnou politiku jednotliví aktéři mají. Každý z aktérů zasahuje do procesu tvorby politiky odlišným způsobem, ke kterému mu napomáhají zdroje, jimiž disponuje. Identifikace hodnot, zájmů a cílů jednotlivých skupin aktérů pomohla k odhalení toho, jakým způsobem se snaží aktéři ovlivňovat politický proces. Analýza ukázala, jak se aktéři zapojují do celého politického procesu a jakým způsobem spolupracují, či naopak konkurují s ostatními. Prostřednictvím analýzy zúčastněných aktérů jsem byla schopna pochopit, proč se politický proces vyvíjí určitým směrem, kdo má vliv na rozhodnutí a jaké jsou překážky a možnosti pro

prosazení dané politiky. Analýza pouze potvrdila teoretické informace, které zmiňuje ve své knize týkající se *stakeholder analysis* Weible. Weible (2007) hovoří o tom, že se aktéři snaží proměnit svá přesvědčení v politiku. To dokazuje například proslov K. Šlechtové při jednání v PS PČR, kdy hlavním cílem řeči bylo přimět kolegy ke hlasování, tudíž rozhodnout danou situaci a postupně vytvářet veřejnou politiku. „*My bychom velmi rádi, aby se dnes hlasovalo ... zkrátte svá vyjádření a pojďme prosím hlasovat*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Tento fakt dále dokazuje také jednání iniciativy Jsme fěr, která se snaží dosáhnout svých přesvědčení, tedy dojít k uzákonění daného návrhu zákona. Weible (2007) dále zmiňuje, že aktéři ochotně přijímají souhlasné informace, a naopak se velmi negativně staví k informacím, které jejich přesvědčení negují. Přijímání souhlasných informací například od svých kolegů a soudržnost s dalšími aktéry v rámci jedné koalice ukazuje proslov poslance Nachera. „*Co mně vadí v této věci, oni o tom mluvili kolegové, například o tom mluvil Marek Výborný a já se k němu v tomhle přidávám, je to nálepkování a paušalizování*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Dle teorie od Weibla (2007) jsou aktéři charakterizováni jako otažití k lidem s opačnými přesvědčeními. Při projednávání návrhu zákona se ve svých projevech vyhrozoval proti svým kolegům z opačné koalice poměrně tvrdě poslanec Okamura. Jasně tak ukázal, ať už mimikou, gesty či svými slovy, že s aktéry z koalice PŘÍZNIVCŮ rozhodně nesympatizuje. „*Jinak zase tady výkřiky některých prolhaných poslanců*“ (Stenografický zápis 100. schůze). Analýza zúčastněných aktérů byla také klíčová k následné identifikaci vzniklých koalic.

Na základě detailní analýzy stenografického zápisu 100. schůze PS PČR z 29. dubna 2021 byly identifikovány *policy core beliefs* poslanců, jež se zúčastnili procesu projednávání návrhu na změnu zákona č. 89/2012 Sb. v PS PČR. Ve spojitosti s procesem projednávání byly následně prostřednictvím *policy core beliefs* poslanců definovány dvě vzniklé advokační koalice. Analýza ukázala dva typy *policy core beliefs* poslanců. Zaprvé ty, jejichž přesvědčení jsou orientována „PRO manželství homosexuálů“ a zadruhé ty, jejichž přesvědčení se ubírají směrem „PROTI manželství homosexuálů“. Za pomoci teorie ACF lze identifikovat možný vznik advokačních koalic mezi aktéry. Data ukazují, že na základě stanovených *policy core beliefs* poslanců lze v rámci PS PČR identifikovat dvě utvořené advokační koalice. První koalice – PŘÍZNIVCI, jejíž aktéři sdílejí *policy core beliefs* podporující manželství pro všechny a druhá kolice – ODPŮRCI, kde se shlukují aktéři, jejichž *policy core beliefs* se staví proti uzákonění manželství pro všechny. Ukázalo se, tak jak tvrdí teorie ACF, že hlavním cílem advokačních koalic je prosadit politické změny, konkrétně buď uzákonit stejnopohlavní manželství nebo naopak zachovat manželství čistě jako svazek muže a ženy. Analýza odhalila,

že obě koalice bojují za to, aby byla politická rozhodnutí v souladu s jejich preferencemi. Dále chtějí mít prostor a čas pro ovlivňování politických procesů a rozhodnutí, v praxi se to projevuje například veřejnými projevy, diskusemi či jednáními, jimiž mají vliv na celkový proces tvorby politiky. Svými výstupy se snaží ovlivnit veřejné mínění a další aktéry, které jsou potencionálními podporovateli jejich priorit a cílů. Obě koalice mají za cíl zaujmout především aktéra veřejnosti, a to prostřednictvím využití všelijakých strategií. Analýza také odhalila, že koalice usilují o spolupráci s jinými zájmovými skupinami za účelem dosažení společného cíle. Například koalice PŘÍZNIVCŮ spolupracuje velmi aktivně s iniciativou Jsme fěr, s jejíž pomocí prosazují uzákonění manželství pro všechny. Naopak koalice ODPŮRCŮ kooperuje například s Aliancí pro rodinu, která prosazuje totožné hodnoty jako aktéři koalice.

Vyšlo však najevo, že aktéři koalice ODPŮRCŮ nejsou zcela jednotní, neboť se do jejich jednání a rozhodování promítají *secondary beliefs*, ve které jednotliví aktéři věří. Analýza tak přispěla k identifikaci *secondary beliefs* aktérů uvnitř koalice. Za *secondary beliefs* byly označeny zaprvé argumenty aktérů proti uzákonění stejnopohlavního manželství a zadruhé přístup aktérů k tzv. třetí cestě. Tyto vedlejší přesvědčení narušují celkovou rovnováhu koalice, členové se dostávají mezi sebou do sporů a diskusí, kdy každý člen zastává a prosazuje své *secondary beliefs*. Data ukázala, že právě *secondary beliefs* týkající se postoje aktérů k tzv. třetí cestě mohou ohrozit stabilitu koalice ODPŮRCŮ. Názory napříč koalicí se v tomto úhlu pohledu značně liší, a i přes to, že byl návrh třetí cesty stažen, je možné, že se postupem času vrátí zpět na pole veřejné politiky. Tento návrat by tak mohl dokonce znamenat rozvrat koalice, či narušení její pevnosti a stálosti. Naopak, na druhé straně bylo dle provedené analýzy zjištěno, že aktéři v rámci koalice PŘÍZNIVCŮ se vůbec nezabývají svými *secondary beliefs* v průběhu diskusí či projevů. Za hlavní cíl těchto aktérů bylo definováno uzákonění stejnopohlavního manželství, kterého se společně, jako koalice, snaží dosáhnout. *Secondary beliefs*, které by mohli aktéry nějakým způsobem rozdělit jsou však při snaze dosáhnout stanoveného cíle odsunuty do pozadí. Ani po detailní analýze výstupů aktérů jsem tak nebyla schopna identifikovat jejich *secondary beliefs* v rámci dané tematiky.

Posledním cílem této práce bylo zjistit, jak se měnily, a zdali se vůbec měnily, postoje aktérů na danou problematiku v průběhu nastolování agendy. Získaná data ukázala, že nejzásadnější změnou byla zběhnutí dvou členů koalice ODPŮRCŮ do koalice PŘÍZNIVCŮ. Jedná se o razantní změnu, která byla zapříčiněna transformací *policy core beliefs* daných aktérů, k čemuž dochází velmi ojediněle. Konkrétně se jedná se o poslance M. Jurečku a poslankyni M. Pekarovou Adamovou. Vzácnost a obtížnost změn *policy core beliefs* aktérů

deklaruje také literatura zabývající se strukturou systému přesvědčení. Sabatier a Weible (2007) popisují skutečnost, kdy *policy core beliefs* jsou svým rozsahem a tématem vázána na subsystém politiky, z toho důvodu je ve většině případů velmi obtížné jej změnit. Dále se ukázaly také změny v chování jednotlivých aktérů z koalice PŘÍZNIVCŮ v průběhu času. Na začátku zkoumaného období, tedy kolem roku 2018, byla vystoupení a vyjádření aktérů delší, obsáhlejší a značně podrobnější, než je tomu u výroků v současné době v roce 2023. Cíl této koalice se tak postupem času lehce proměnil ze snahy vysvětlit a obhájit jejich postoj na problematiku na snahu především dospět k hlasování v PS PČR a definitivně tak rozhodnout o daném návrhu zákona. Změny v postojích aktérů byly zpozorovány také u koalice ODPŮRCŮ. Již zmíněný návrh tzv. třetí cesty postupně změnil uvažování pár z řady poslanců. U radikálních odpůrců stejnopohlavního manželství došlo k změnám jejich postojů, kdy jsou ochotni tolerovat větší práva pro homosexuály, než tomu bylo dříve. I přes to však nadále zastávají *policy core beliefs* „PROTI manželství homosexuálů“.

8. Závěr

Tato diplomová práce se zabývá analýzou procesu tvorby politiky stejnopohlavních manželství v ČR. Na problematiku je nahlíženo prostřednictvím teorie ACF, kdy byl využit koncept advokačních koalic. Zaměřila jsem se především na politické aktéry, u nichž mě zajímalo, jaké postoje k dané problematice zaujímají, jaké hodnoty mezi sebou vzájemně ve vzniklých koalicích sdílejí, jak se v průběhu času jejich přesvědčení vyvíjí a jaké má jejich působení vliv na celý proces tvorby veřejné politiky a rozhodování. Jako zdroje dat byly využity primárně stenografické zápisy z PS PČR a mediální výstupy daných aktérů na sociálních sítích. Tato data byla následně doplněna informacemi z polostrukturovaných rozhovorů.

Na základě získaných informací z analýzy můžeme potvrdit hypotézu č. 1, kterou jsem si stanovila na začátku výzkumu. Ta tvrdí, že aktéři v rámci advokační koalice jeví významnou shodu v otázkách týkajících se jádra dané veřejné politiky, méně shody však projevují v otázkách ohledně sekundárních aspektů dané veřejné politiky (Jenkins-Smith, a kol., 2017, s. 148). Tato hypotéza byla přijata na základě dat týkajících se advokační koalice ODPŮRCŮ, kde je jasně patrné, že se aktéři naprosto shodují v *policy core beliefs*, avšak méně právě ve výše zmíněných *secondary beliefs*. U koalice PŘÍZNIVCŮ jsem nebyla schopna identifikovat žádné *secondary beliefs*, proto byla výše zmíněná hypotéza přijata pouze na základě informací týkajících se jedné ze dvou zkoumaných koalic. Stanovenou hypotézu č. 2, jež tvrdí, že aktéři či koalice se při řešení problému spíše vzdají druhotných aspektů, nežli by uznali nedostatky jejich

veřejně-politických přesvědčení, je možno na základě získaných poznatků také potvrdit. Potvrzení hypotézy č. 2 dokládá řada informací získaných v průběhu analýzy. Je jasné patrné, že pro aktéry jsou rozhodující jejich *policy core beliefs*, tedy buď přijmout, či zavrhnout návrh na změnu zákona ohledně manželství pro všechny. Vzdát se druhotných aspektů je pro aktéry více přijatelné než změnit pohled na *policy core beliefs*. To dokazují například slova poslance Okamury, který je ochoten změnit svá *secondary beliefs*, avšak veřejně-politického přesvědčení se nevzdá. „*Můžeme diskutovat o rozšíření práv v rámci registrovaného partnerství. Ale manželství ponechme manželstvím*“ (Okamura, 2021, c).

Celkově poskytla aplikace ACF ucelený pohled na politický proces související s uzákoněním stejnopohlavního manželství v ČR. Stanovené cíle práce byly splněny a jednotlivé hypotézy byly na základě sesbíraných informací potvrzeny. Po zpracování této diplomové práce jsem se ještě více utvrdila v tom, jak složitý celý proces projednávání určitého návrhu zákona je a jací veškerí aktéři mají na jeho finální podobu vliv. Soužití stejnopohlavních párů je v ČR v současné době velmi aktuálním tématem, které se bude zcela jistě v budoucnu dále vyvíjet, neboť návrh zákona na stejnopohlavní manželství čeká v následujících letech další projednávání v PS PČR. Tato práce zkoumá velmi komplikovanou problematiku stejnopohlavního manželství pouze z jednoho úhlu pohledu. Nabízí se tak řada možností, jak by mohla být tato práce v následujících letech dále rozvíjena, rozpracována a obohacována. Práce by mohla být tak přínosem pro další zkoumání procesu tvorby politiky stejnopohlavního manželství v ČR prostřednictvím jiné, mnou nevyužité, perspektivy. Tato diplomová práce může být také prospěšná pro příští výzkum týkající se zbylých aktérů, či následně vzniklých koalic, kterým jsem se já z časových a kapacitních důvodů nestihla věnovat. Jsem ráda, že jsem se mohla prostřednictvím této diplomové práce detailněji seznámit s procesem tvorby veřejné politiky v ČR a objevit tak jeho komplexnost a spletnost.

9. Summary

This diploma thesis deals with the analysis of the process of creating policies regarding same-sex marriage in the Czech Republic. The issue is viewed through the lens of the Advocacy Coalition Framework (ACF) theory, utilizing the concept of advocacy coalitions. The focus is primarily on political actors, exploring their positions on the issue, the values they share within their coalitions, how their beliefs evolve over time, and how their actions impact the entire process of public policy creation and decision-making. The primary sources of data are

stenographic records from the Czech Parliament and media outputs of the actors on social media. This data is then supplemented with information from semi-structured interviews.

Based on the obtained information from the analysis, we can confirm hypothesis no. 1, which I set at the beginning of the research, stating that actors within an advocacy coalition exhibit significant agreement on issues related to the core of the given public policy, but less agreement on issues regarding its secondary aspects (Jenkins-Smith et al., 2017, p. 148). This hypothesis was accepted based on data concerning the advocacy coalition of OPPONENTS, where it is clear that the actors completely agree on policy core beliefs, but less so on the aforementioned secondary beliefs. I was not able to identify any secondary beliefs for the SUPPORTERS coalition, so the above-mentioned hypothesis was accepted only based on information related to one of the two studied coalitions. The established hypothesis no. 2, which claims that actors or coalitions would rather give up secondary aspects when solving a problem than acknowledge shortcomings in their public policy beliefs, can also be confirmed based on the acquired knowledge. Confirmation of hypothesis no. 2 is supported by a number of pieces of information obtained during the analysis. It is clear that for the actors, their policy core beliefs are decisive, i.e., they either accept or reject the proposal to change the law concerning marriage for all. Giving up secondary aspects is more acceptable for actors than changing their view on policy core beliefs. This is evidenced, for example, by the words of MP Okamura, who is willing to change his secondary beliefs, but will not give up his public policy convictions. *"We can discuss expanding rights within registered partnerships. But let's keep marriage as marriage"* (Okamura, 2021, c).

Overall, the ACF application provided a comprehensive view of the political process related to the legalization of same-sex marriage in the Czech Republic. The set goals of the work were achieved, and individual hypotheses were confirmed based on the collected information. After processing this thesis, I became even more convinced of how complex the entire process of deliberating a specific legislative proposal is and what various actors influence its final form. The cohabitation of same-sex couples is currently a very topical issue in the Czech Republic, which will undoubtedly continue to evolve in the future, as the legislative proposal for same-sex marriage will undergo further deliberation in the Czech Parliament in the coming years. This work explores the very complicated issue of same-sex marriage from only one perspective. There are therefore several opportunities for this work to be further developed and enriched in the coming years. The work could thus be a contribution to further research on the process of creating same-sex marriage policy in the Czech Republic through a different,

unused perspective. This thesis can also be beneficial for future research on other actors or subsequently formed coalitions that I was unable to devote myself to due to time and capacity reasons. I am glad that I was able to get to know the process of public policy creation in the Czech Republic in more detail through this thesis and discover its complexity and intricacy.

10. Použitá literatura

10.1 Literatura a elektronické zdroje

- Aliance pro rodinu. *Analýza redefinice manželství*. 2019. [online]. Dostupné z: https://alipro.cz/wp-content/uploads/2019/07/Aliance_Redefinice-manzelstv%C3%AD-1.pdf
- BABBIE, E. *The Practice of Social Research*. Fourteenth Edition. 2014. ISBN: 978-1-305-10494-5
- BARVÍNKOVÁ, M. *Dějiny Manželství Jsou Plné překvapení*. Jsme fér, 2017. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/dejiny_manzelstvi
- BURTON, G. a JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Barrister & Principal, 2001, 1. vyd. ISBN: 80-85947-67-6
- BRYMAN, A. *Social Research Methods*. Fourth Edition. Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-958805-3
- CAIRNEY, P. *Understanding Public Policy (2nd Edition)*. Red Globe Press, 2019. ISBN: 9781137545213
- ČTK. *Za posledních 16 let uzavřelo registrované partnerství 4460 párů*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2022. [online]. Dostupné z: <https://refresher.cz/119898-Za-poslednich-16-let-uzavrelo-registrovane-partnerstvi-4460-paru>
- Deník.cz. *Skočí z okna? Tak to ho adoptujeme. Okamurovým výročkům se vysmívá celý internet*. Deník.cz, 2021. [online]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/vtipy-homosexualove-tomio-okamura.html
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8
- FEATHER, S. *Blowing the Lid: Gay Liberation, Sexual Revolution and Radical Queens*. John Hunt Publishing, 2016. ISBN 9781785351440
- FIALOVÁ, L. *K některým rysům demografického vývoje v České republice v závěru 20. století*. Gender rovné příležitosti výzkum 01:10-14. 2005. [online]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=196014>.

- FRANKE, K. M. *The Politics of Same-Sex Marriage Politics*, 15 Colum. J. Gender & L. 236, 2006. [online]. Dostupné z: https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/492
- HAMPLOVÁ, D. *Vědecké studie v zajetí kulturní války o manželství*. Echo24.cz, 2022. [online]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SrqEA/heterosexuální-manželství-stejnopohlavní-studie-kulturní-válka>
- HARTINGEROVÁ, E. *Stejnopohlavní manželství*. Právní prostor, 2021. [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavní-manželství>
- HSIEH, H. F. a SHANNON, S. E. *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. Forum: Qualitative Health Research, 15 (9), 1277-88.
- CHALUPOVÁ, B. *Chalupová: Ze sňatků homosexuálů se dělá kulturní válka. Jednání poslanců jsou fraška*. Aktuálně.cz, 2021. [online]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/chalupova-ze-snatku-homosexuálu-se-dela-kulturní-válka-jedna/r~c460f8a8f04211eb8a900cc47ab5f122/>
- iROZHLAS. *Názory prezidentských kandidátů: jmenovali by stíhaného premiéra a jsou pro sňatky homosexuálů?* iROZHLAS.cz, 2023. [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/kandidati-na-prezidenta-snatky-homosexuálu-adopce-prezidentske-volby-2023_2301020500_jgr#pavel
- JENKINS-SMITH, H. C. a kol. *The Advocacy Coalition Framework: An Overview of the Research Program*. Theories of the Policy Process, edited by Weible, Christopher M., and Paul A. Sabatier, Taylor & Francis Group, 2017. ProQuest Ebook Central. [online]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5394287>
- JESSON, J. K., MATHESON L., LACEY, F. M. *Doing Your Literature Review: Traditional and Systematic Techniques*. Sage, 2011. ISBN: 9781848601536
- Jsme fér. *Drahoš vs. Zeman. Jak vidí LGBT práva?* Jsme fér.cz, 2018. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/prezidenti_2018
- Jsme fér. *Demonstrace za manželství pro všechny*. Jsme fér.cz, 2019. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/prezidenti_2018
- JURÁŠKOVÁ, O.; HORŇÁK, P. a kol. *Velký slovník marketingových komunikací*. Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4354-7
- KLAUS, V. *Prezident republiky Václav Klaus vetoval zákon o registrovaném*

- partnerství*. Dokumenty, 2006. [online]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/47>
- KLAUS, V. *Bez názvu*. Dokumenty, 2013. [online]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/3395>
 - LYOTARD, J. F. *The postmodern condition: a report on knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984. ISBN 0-8166-1166-1
 - MALÝ, I.; PAVLÍK, M. a POTŮČEK, M. *Učební text „Veřejná politika“*. 2015. [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2015/BKV_VESP/um/55675758/Verejna_politika_fin_2_9_1_0.pdf
 - MAYRING, P. *Qualitative Content Analysis*. Forum: Qualitative Social Research Sozialforschung, 2000. Volume 1, No. 2, Art. 20. [online]. Dostupné z: <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>
 - MCCOOL, D. *The Subsystem Family of Concepts: A Critique and a Proposal*. Political Research Quarterly, 1998. 51(2), 551. doi:10.2307/449091
 - MEDIAN. *Podpora manželství pro všechny roste, 67 % Čechů a Češek říká ANO. Přijetí podpoří ekonomiku*. V: Jsmefer.cz, 2020. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_roste_67_procent
 - MERTIN, V. a KOZUBÍK, J. *Názory odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci*. Jsme fér.cz, 2019. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku#stanovisko-ceskych-odborniku
 - MILDE, F. *Společná výzva mládežnických politických organizací ke zrovnoprávnění manželství*. Jsme fér, 2023. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/vyzva_mladeznickych_politickych_organizaci
 - MILES, J. a GILBERT, P. *A Handbook of Research Methods for Clinical and Health Psychology*. Oxford: University Press, 2005. ISBN 978-0-19-852756-5
 - NIEDERLE, L. *O právu soukromém u Slovanů v dobách starších*. Slovanské starožitnosti. Díl II., Sv. 2, oddíl kulturní. Praha: Česká akademie věd a umění, 1934.
 - NMS Market Research. *O homosexuálních partnerstvích by se ve společnosti nemělo mluvit, myslí si víc jak třetina Čechů. Jaká další témata jsou pro nás tabu?* NMS Market Research, 2022. [online]. Dostupné z: <https://nms.global/cz/o-homosexuálních-partnerstvích-by-se-ve-společnosti-nemelo-mluvit-mysli-si-víc-jak-třetina-cechu-jaka-dalsi-temata-jsou-pro-nas-tabu/>
 - NOVÝ, I.; SURYNEK, A. a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 2., přepracované

a rozšířené vydání. Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1705-0

- NUNEZ, CH. *Map Shows Where Being LGBT Can Be Punishable by Law*. Červen, 2016. [online]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/history/article/lgbt-laws-gay-rights-world-map>
- PÁLOVÁ, A. *Manželství pro všechny ve sněmovně zatím podpoří 49 poslankyň a poslanců*. V: Jsmefer.cz, 2021. [online]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/vysledek_volby_2021
- PAZLAROVÁ, H. *Postoje odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci*. Jsme fěr.cz, 2015 [online]. Dostupné z: https://assets.nationbuilder.com/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568827/Brozura_Postoje_odborniku_a_odbornic_2020.pdf?1613568827
- PICHLEROVÁ, L. *Registrované partnerství a manželství homosexuálních páru v evropském právu*. Právo a rodina. 2015, č. 12. [online]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/>.
- Pražský hrad. *Zeman odmítá manželství osob stejného pohlaví. 'Takový zákon budu vetovat,' řekl*. iROZHLAS.cz, 2022. [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-zeman-manzelstvi-homosexuvalu-veto_2206071303_elev
- PUDZIANOWSKA, D. *Income, troubles and legal family formats in Poland*. V: K. Waaldijk et al. (eds.). *The Laws and Families Database – Aspects of legal family formats for same-sex and different-sex couples*. Paris: INED, 2017. [online]. Dostupné z: <https://www.ined.fr/Xtradocs/lawsandfamilies/LawsAndFamilies-PL-Section2.pdf>
- QUEER GEOGRAPHY. *Demonstrace za manželství pro všechny*. 2019. [online]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/demonstrace-za-manzelstvi-pro-vsechny/>
- RADVANOVÁ, S. aj. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.
- REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-3006-6
- RIMMERMAN, C. A. a WILCOX, C. *The Politics of Same-Sex Marriage*. The University of Chicago Press, 2007. ISBN 978-0-226-72001-2
- ROSNOW, R. L. a ROSENTHAL, R. *Quantitative Methods and Ethics*. The Oxford Handbook of Quantitative Methods in Psychology Vol. 1, ed. Todd D. Little. New York:

OUP, 2013. [online]. Dostupné z: <https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11718215/OUP%20paper%20water%20marked.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

- RYBÁŘ, R. *Naše postmoderní společnost a její kultura*. In: Marta Goňcová. *Demokracie?* Brno: Masarykova univerzita, 2013. Muni press. ISBN 978-80-210-6487-4
- SABATIER, P. A. a WEIBLE, M. CH. *The Advocacy Coalition Framework, Innovations and Clarifications*. Theories of the Policy Process. University of California, Davis. Westview Press, 2007. [online]. Dostupné z: https://collectivememory.fsv.cuni.cz/CVKP-29-version1-priloha_2_FF.pdf
- SABATIER, P. A. a JENKINS-SMITH, H. C. *The Advocacy Coalition Framework: An Assessment*. 1999. Pp. 117-166 in P. Sabatler, ed., *Theories of the Policy Process*. Boulder, CO: Westview Press.
- SEDLÁKOVÁ, R. *Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing; 2014.
- SCHMARCZ, M. *Proč jsem se stal aktivním odpůrcem manželství homosexuálů*. The Wall Street Journal, 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.info.cz/nazory/proc-jsem-se-stal-aktivnim-odpurcem-manzelstvi-homosexualu>
- Sociologický ústav AV ČR. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 2019. [online]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf
- Sociologický ústav AV ČR. *Známe neznámé registrované partnerství: Statistiky RP v Česku po 14 letech*. Červen, 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>
- SURYNEK, A., KOMÁRKOVÁ, R. a KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN: 80-7261-038-4.
- ŠKODOVÁ, M. a spol. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i. Praha, 2008. ISBN 978-80-7330-151-4

- VLČKOVÁ, T. *Když se LGBT lidé ozvou o svá práva, jsou politici v šoku*. iDNES.cz., 2021. [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/adela-horakova-jsme-fer-manzelstvi-pro-vsechny-zakon-snemovna.A210429_171252_domaci_vlc
- VYBÍRAL, Z. *Postoje odborníků a odbornic k výchově dětí dvěma matkami nebo dvěma otci*. Jsme fěr.cz, 2015 [online]. Dostupné z: https://assets.nationbuilder.com/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568827/Brozura_Postoje_odborniku_a_odbornic_2020.pdf?1613568827
- WAALDIJK, K. *Cestou malých změn: Jak se v Nizozemí prosadilo manželství partnerů téhož pohlaví*. Brno: Sborník prací fakulty sociálních studií brněnské univerzity 7, 2002, 153-172. [online]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/16907966-Cestou-malych-zmen-jak-se-v-nizozemi-prosadilo-manzelstvi-partneru-tehoz-pohlavi.html>
- WEIBLE, CH. M. *An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy*. Journal of Public Administration Research and Theory. *JPART*, 2007, 17(1), 95-117. [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jopart/muj015>
- WEIBLE, C., M., SABATIER, P. A. a MCQUEEN, K. *Themes and Variations: Taking Stock of the Advocacy Coalition Framework*. Policy Studies Journal, 37(1), 121–140. 2009. doi:10.1111/j.1541-0072.2008.00299.x
- WPR, World Population Review. *Same Sex Marriage States 2022*. Březen, 2022. [online]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/state-rankings/same-sex-marriage-states>

10.2 Mediální výstupy

- PEKROVÁ ADAMOVIÁ, P. M. In: Facebook [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.facebook.com/marketa.pekarova.adamova.top09/videos/597532194105197/>
- DOLEJŠ, J. In: Facebook [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.facebook.com/jiridolejs.dosnemovny/posts/pfbid0rmYoZvwQ1b3SRMmHXm8pXvCNCmndFNbuJ2PxxdWWAL15EsejziG6LpCXasaptgWPl>
- DOLEJŠ, J. In: Facebook [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.facebook.com/jiridolejs.dosnemovny/posts/pfbid0RBvtAgs67RKUKdrSkK8U4vY24JZct1RBKj6GuUTcgQx82BV4wqbLnHJE7BN9s9191>
- JUCHELKA, A. In: Facebook [online]. 2018. Dostupné z:

- <https://www.facebook.com/juchelkaales/videos/2162355460651712/>
- JUCHELKA, A. In: Facebook [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.facebook.com/juchelkaales/posts/pfbid0271qP3VTjFf94m1bBQCH2CG6At9aEhZ7rVQ72YfWSV8d9QvR9T8g7pQzfYnmh2gKJl>
 - JUREČKA, M. In: Twitter [online]. 2022. Dostupné z: <https://twitter.com/MJureka/status/1547236104885178369>
 - KOPŘIVA, F. In: Facebook [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.facebook.com/piratFranta/posts/pfbid0QtnR4sNUMZ8bZ8p7R4HPLQ3BTQVr1yaQwMSaro2N3cnm4VQrSSckGnbzLB9dd3Hjl>
 - KOŘANOVÁ, B. In: Facebook [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.facebook.com/koranovaB/posts/pfbid02FXgSunB699NYVC9upmVq6s2bCdxBcp9j4QYETzQgpq4FLhwYRP15Qiq2bEkPebDjl>
 - KOVÁŘOVÁ, V. In: Facebook [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.facebook.com/vera.kovarovazelezna/posts/pfbid02x37oBmneAC6YDAMjryT783Lh5fP68bEkzcz6q4k9gwvhDVzA4TNggo91CU3z2V8Fl>
 - MELKOVÁ, M. In: Facebook [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.facebook.com/marcela.melkova/posts/pfbid0mUnUEQ85eoQ3N3sd9Cb5Azemuez78DDsYuT5xrL8PyZHCQq9Y1jxDoXtkegm2Rn9l>
 - NACHER, P. In: Facebook [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.facebook.com/NacherPatrik/posts/pfbid0hjZXUwZLjNv2fBLxR5CXY1X1g7rchY71XE5P7rbdaegHn6owR1MnbUSAniVEZsobl>
 - OKAMURA, T. In: Facebook [online]. 2021, a. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515/4846091505401626/?type=3>
 - OKAMURA, T. In: Facebook [online]. 2021, b. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/pfbid02CkAJvD7vHFmpo9NkkgmiZCuxkT5QocCJy5uyKBG5QTHffJu2eZWhNHKU6mumnvVRI>
 - OKAMURA, T. In: Facebook [online]. 2021, c. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/pfbid02N4s8yCrCshtVaKdfUZd8GnnDXetkTXXLrXNK8tBxUbPkBxjZEqBQPvYzmmuDEiJWl>
 - SKOPEČEK, J. In: Facebook [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.facebook.com/jan.skopeczek.3/videos/406567346799232/>
 - SKOPEČEK, J. In: Twitter [online]. 2021. Dostupné z: https://twitter.com/Jan_Skopeczek/status/1040944246923165696
 - VÝBORNÝ, M. In: Facebook [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.facebook.com/vybornymarek/videos/414761118996294>

10.3 Zákony, sněmovní tisky, stenoprotokoly a ostatní dokumenty

- Čl. 16 Všeobecné deklarace lidských práv, 10. 12. 1948.
- Čl. 12 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.,
- Důvodová zpráva, zákon č. 89/2010 Sb, Poslanecký návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony. 2022. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/monitor/7393822.htm>
- Sněmovní tisk 124, Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. 1999. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=124>
- Sněmovní tisk 201, Novela z. Občanský zákoník. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=201&O=8>
- Sněmovní tisk 201/0, Novela z. Občanský zákoník. 2018. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135812>
- Sněmovní tisk 201/2, Novela z. Občanský zákoník. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=191933>
- Sněmovní tisk 276/0, N. ústav. z. - Listina základních práv a svobod. 2022. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=215270>
- Sněmovní tisk 359, Návrh zákona o registrovaném partnerství. 1997. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=2&T=359>
- Sněmovní tisk 650, Návrh zákona o registrovaném partnerství. 2004. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=650>
- Sněmovní tisk 969, Návrh zákona o registrovaném partnerství. 2005. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=4&T=969>
- Sněmovní tisk 1075, Vl. zák. o partnerském soužití osob téhož pohlaví. 2001. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=1075>
- Stenografický zápis 100. schůze. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. Duben 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/100schuz/100-1.html#q11>
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89/zneni-20140101#cast2>
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115#cast1>

11. Seznam použitých zkratk

ACF	Advocacy Coalition Framework
ČR	Česká republika
LGBT	Označení leseb, gayů, bisexuálů a transgender osob
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
RP	Registrované partnerství
PR	Public Relations

12. Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka 1: Rozdíly v jednotlivých zákonech upravující manželství a registrované partnerství

Tabulka 2: Primární data pro výzkum mojí diplomové práce

Tabulka 3: Seznam provedených rozhovorů

Tabulka 4: Hlasování o zamítnutí předloženého návrhu zákona dle poslaneckých klubů

Tabulka 5: Policy core beliefs poslanců projednávajících změnu zákona č. 89/2012 Sb.

Grafy

Graf 1: Úspěšnost návrhů zákona o registrovaném partnerství v České republice

Graf 2: Počet vzniklých registrovaných partnerství v České republice v letech 2006-2022

Graf 3: Genderové rozdíly mezi páry vstupujícími do registrovaného partnerství

Graf 4: Základní definované policy core beliefs

Graf 5: Identifikace vzniklých advokačních koalic

Graf 6: Definované secondary beliefs u aktérů koalice ODPŮRCŮ

13. Seznam příloh

13.1 Příloha 1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu

Základní údaje o výzkumu

Téma práce: Stejnopohlavní manželství v kontextu Advocacy Coalition Framework

Autor práce: Bc. Kateřina Srníková, studentka 3. ročníku magisterského studia na ISS FSV UK v Praze

Kontakt: 56645323@fsv.cuni.cz

Cíl výzkumu: Tento výzkum je součástí méj diplomové práce, která se zabývá tématem stejnopohlavních manželství v ČR. Jedna část výzkumu bude probíhat skrze polo-strukturované rozhovory, jejichž cílem je zjistit, jak zvolení respondenti nahlíží na současnou situaci týkající se stejnopohlavních manželství v ČR. Názory respondentů mohou přinést detailní a zcela nové informace ohledně dané problematiky, a následně tak ovlivnit to, jakým způsobem se bude na dané téma nahlížet.

Vaše účast v rozhovoru je dobrovolná, rozhovor můžete kdykoliv přerušit, odmítnout odpovědět na určité otázky, či jej zcela ukončit. Rozhovory budou v průběhu nahrávány na mobilní telefon, následně budou přepsány do písemné formy, některé části rozhovorů mohou být doslovně citovány. Výsledky výzkumu budou využity pouze pro účel této diplomové práce, mimo ni nebudou šířeny. Diplomová práce bude veřejně přístupná v elektronické podobě na stránkách FSV UK.

Souhlas s účastí ve výzkumu

Zvolte prosím jednu z možností, jež uvádí, které Vaše osobní informace mohou být v této diplomové práci v případě citace zveřejněny:

- a) jméno respondenta a organizace
- b) pouze jméno respondenta
- c) pouze jméno organizace
- d) zanechat naprostou anonymitu (kód)

Jméno a příjmení:

Podpis:

V: dne:

13.2 Příloha 2: Scénáře rozhovorů

Scénář rozhovoru pro R1 a R2 (tato podoba rozhovoru byla využita pouze pro respondenty z jednotlivých organizací, tedy pro respondenty označené R1 a R2)

Okruh	Otázky pro R1	Otázky pro R2
--------------	----------------------	----------------------

Pohled na manželství pro všechny	Kdybyste měl/a říci 3 hlavní důvody, proč uzákonit manželství pro všechny ... Které důvody by to byly?	Kdybyste měl/a říct 3 hlavní důvody, proč zachovat tradiční manželství ... Které důvody by to byly? Jakým způsobem podporujete jako organizace tradiční manželství, tradiční rodinu?
	Co by pro Vás, jako pro organizaci, znamenalo uzákonění manželství pro všechny?	Stejně
	Z úst řad odborníků zní, že redefinice manželství nikomu neublíží a mnohým pomůže ... Jaký je Váš názor na tento výrok?	Stejně
Situace v ČR a stejnopohlavní manželství	Ve většině západních zemích platí uzákonění stejnopohlavních manželství, v ČR ne ... Proč tomu podle Vás zde v ČR tak je?	Stejně
	Je podle Vás česká společnost připravená na uzákonění manželství pro všechny? Můžete doložit vlastními zkušenosti z pořádaných akcí, pochodů atd.	Jaký názor máte na řadu veřejných akcí, pochodů aj., jež podporují LGBT komunitu? Myslíte si, že by uzákonění manželství pro všechny způsobilo v české společnosti nějaké změny, nepokoje? Popřípadě jaké a proč?
	Uzákonění manželství pro všechny bylo naposledy projednáváno v Poslanecké sněmovně v dubnu 2021, kdy prošlo prvním čtením ...	Stejně

	Kdy si myslíte, že bude toto téma opět projednáváno? Očekáváte, že manželství pro všechny ne/bude přijmuto?	
Rozdíly mezi stejnopohlavním manželstvím a RP	Existují značné rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím ... Který vnímáte jako ten nejzásadnější? A proč?	Stejně
	Vyřešilo by situaci, kdyby se pouze vyrovnala práva registrovaného partnerství a manželství? Či je dle Vás zásadní zavedení pojmu „manželství“ pro stejnopohlavní páry?	Jak byste reagoval/a na situaci, kdyby se pouze vyrovnala práva registrovaného partnerství a manželství?
Stejnopohlavní manželství a děti	Z úst řad odpůrců zní, že uzákonění manželství pro všechny ohrozí děti ... Jaký je Váš názor na tento výrok?	Stejně

Scénář rozhovoru pro R3 a R4 (tato podoba rozhovoru byla využita pouze pro respondenty označené R3 a R4)

Okruh	Otázky pro R3	Otázky pro R4
Situace v ČR a stejnopohlavní manželství	Ve většině západních zemích platí uzákonění stejnopohlavních manželství, v ČR ne ... Proč tomu podle Vás zde v ČR tak je?	Stejně
	Je podle Vás a Vašich osobních zkušeností česká společnost připravená na uzákonění manželství pro všechny?	Stejně

	Představte si, že je v ČR uzákoněno manželství pro všechny ... co by to pro Vás osobně znamenalo?	Je pro Vás osobně důležité uzákonění stejnopohlavního manželství? Proč?
Rozdíly mezi stejnopohlavním manželstvím a RP	Existují značné rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím ... Který vnímáte jako ten nejzásadnější? A proč?	Stejně
	Vyřešilo by situaci, kdyby se pouze vyrovnala práva registrovaného partnerství a manželství? Či je dle Vás zásadní zavedení pojmu „manželství“ pro stejnopohlavní páry?	Stejně
Vlastní zkušenosti	Z úst řad odpůrců zní, že uzákonění manželství pro všechny ohrozí děti, vy sami máte s výchovou dětí zkušenosti ... Jaký je Váš názor na tento výrok?	Stejně
	Setkali jste se s nějakou negativní zkušeností v běžném životě, jež se výchovy dětí ve stejnopohlavní rodině týká?	Setkal jste se s nějakou negativní zkušeností v běžném životě, jež se týká homosexuální orientace? Plánujete uzavřít RP a založit rodinu? Znáte podmínky a veškeré informace?

	Bylo u Vás toto téma rozhodující při posledních volbách do Poslanecké sněmovny?	Stejně
--	---	--------

14. Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Kateřina Srníková

Název v jazyce práce: Stejnopohlavní manželství v kontextu Advocacy Coalition Framework

Název v anglickém jazyce: Same-sex marriage in the context of the Advocacy Coalition Framework

Klíčová slova: Stejnopohlavní páry, manželství, LGBT, Advocacy Coalition Framework, proces tvorby politik, zákon

Klíčová slova anglicky: Same sex couples, marriage, LGBT, Advocacy Coalition Framework, policy process, law

Akademický rok vypsání: 2022/2023

Jazyk práce: český

Typ práce: Diplomová práce

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: Mgr. Ing. Olga Angelovská, Ph.D.

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. Vymezení výzkumného problému

Má diplomová práce nese název „*Stejnopohlavní manželství v kontextu Advocacy Coalition Framework*“. Na základě rozsáhlé internetové rešerše jsem zjistila, že bylo napsáno již několik bakalářských, či diplomových prací, které se týkají podobného, avšak nikoliv stejného, tématu, ve většině případů se jedná o práce zaměřené především na registrované partnerství, rodičovství stejnopohlavních párů, či adopce dětí homosexuály a podobně, nikoliv o práce pojednávající o uzákonění stejnopohlavních manželství v ČR. V roce 2020 byla napsána práce „*Manželství gay a lesbických párů v perspektivě Multiple Stream Framework*“.

Na první pohled se může zdát, že se bude ve výsledku jednat o velmi podobné práce, avšak nikoliv. Práce se budou lišit především v uplatněném teoretickém rámci, v hlavní metodě sběru dat, ve zkoumaném časovém horizontu, dále také v cílech a záměrech konkrétní diplomové práce a v řadě dalších aspektech.

Téma uzákonění stejnopohlavních manželství je v současné době velmi aktuálním tématem napříč celou českou společností. Již několikrát byla snaha o tomto návrhu zákona debatovat při jednání Poslanecké sněmovny, projednávání však bylo několikrát přerušeno, či odročeno. K nejnovějšímu, nejrozsáhlejšímu a také zároveň nejdelšímu projednávání došlo teprve před rokem (konkrétně 29. 4. 2021), kdy návrh zákona prošel v Poslanecké sněmovně 1. čtením (Sněmovní tisk 201, 2018). Toto téma se objevuje také často v diskusích a debatách různých organizací, iniciativ, televizních pořadů apod., ale také u běžných lidí v každodenním životě.

Má práce se tedy bude zabývat stejnopohlavním manželstvím v ČR, kdy zvláštní pozornost bude věnována návrhu zákona „Sněmovní tisk 201, Novela z. – občanský zákoník“, především stenografickému zápisu 100. schůze z 29. 4. 2021. Jelikož se budu při psaní diplomové práce detailněji zabývat především výše zmíněným stenografickým zápisem, či informacemi a daty, které byly publikovány dříve, či později, avšak se samotným projednáváním úzce souvisí, lze říci, že se jedná o relativně novou, aktuální a nijak neprobádanou oblast veřejné politiky. Na tuto problematiku budu nahlížet pomocí teorie Advocacy Coalition Framework (dále jen “ACF”), která mi pomůže k dosažení stanovených cílů. Jelikož má diplomová práce zkoumá především jeden konkrétní návrh zákona pomocí teoretického rámce ACF, je relevantní v první řadě k oboru veřejné politiky.

Nyní bych se ráda zaměřila na strukturu diplomové práce, tak bude rozdělena na tři hlavní části. Nejprve se bude jednat o teoretickou část práce, kde bude detailněji popsána současná situace týkající se dané problematiky, tedy registrovaného partnerství, potažmo manželství pro stejnopohlavní páry, blíže přiblížen bude také zkoumaný návrh zákona a v neposlední řada bude definován využitý teoretický rámec ACF a řada konceptů s ním souvisejících. V následující metodologické části budou popsány cíle diplomové práce, jednotlivé výzkumné otázky a použité metody sběru dat. Poslední, analytická část bude zaměřena na samotnou analýzu sesbíraných dat. Práce bude ukončena závěrem, nebude opominut ani seznam použité literatury a internetových zdrojů.

B. Cíle diplomové práce

Hlavním výzkumným cílem bude porozumět a následně popsat proces tvorby politiky manželství pro všechny optikou teorie advokačních koalic. Využitá teorie bude nápomocná nejprve k identifikaci toho, jací jednotliví aktéři se účastnili procesu projednávání daného návrhu zákona v Poslanecké sněmovně. Dále se budu soustředit na definování základních přesvědčení aktérů (policy core beliefs), následně stanovím advokační koalice, jež vznikly při procesu projednávání návrhu zákona. Jako poslední se zaměřím také na identifikování vedlejších přesvědčení (secondary beliefs) ve vzniklých koalicích.

C. Výzkumné otázky

Jenkins-Smith a kol. (2017) ve své knize definovali celkem pět hypotéz určených pro studium advokačních koalic. Při psaní své diplomové práce jsem se rozhodla využít dvě hypotézy, a to konkrétně hypotézu č. 2 a hypotézu č. 3. Hypotéza č. 2 říká, že aktéři uvnitř advokační koalice se budou velmi shodovat na problémech na úrovni veřejně-politických přesvědčení, méně však na úrovni druhotných aspektů. Hypotéza č. 3 tvrdí, že aktéři či koalice se při řešení problému spíše vzdají druhotných aspektů, nežli by uznali nedostatky jejich veřejně-politických přesvědčení. Na základě výběru těchto dvou hypotéz byly stanoveny jednotlivé výzkumné otázky. Pro svou práci jsem stanovila pět výzkumných otázek.

Výzkumné otázky:

- Jaké aktéry můžeme definovat ve spojitosti s procesem projednávání návrhu novely zákona o manželství pro všechny?
- Jaká hlavní přesvědčení (policy core beliefs) bychom u těchto aktérů identifikovali?
- Jaké advokační koalice můžeme definovat ve spojitosti s procesem projednávání návrhu novely zákona o manželství pro všechny?
- Jaká hlavní přesvědčení (policy core beliefs) bychom u těchto koalic identifikovali?
- Jaká vedlejší přesvědčení (secondary beliefs) bychom identifikovali u aktérů uvnitř koalic?

D. Teoretická východiska

Jak bylo zmíněno již v části A „*vymezení výzkumného problému*“, v práci bude využit teoretický rámec ACF. Právě tento rámec nám pomáhá objasnit a pochopit změnu politik, ale

také nastavení a změnu hodnot a přesvědčení konkrétních, zúčastněných aktérů v dané problematice (Weible, Sabatier, 2007). ACF se zabývá třemi klíčovými teoretickými koncepty, a to politickou změnou, politicky orientovaným učením a advokačními koalicemi. K těmto konceptům se následně vážou jednotlivé hypotézy. Ve své diplomové práci budu pracovat s konceptem advokačních koalic. Tento koncept je zcela adekvátní pro nalezení odpovědí na mnou zvolené výzkumné otázky, neboť se soustřeďuje především na přesvědčení jednotlivých aktérů a následné utváření koalic a jejich formu (Jenkins-Smith a kol., 2017). Hypotézy, které budu ve své práci využívat jsou definovány již v části C „výzkumné otázky“.

Diplomová práce se bude ve své teoretické části blíže zabývat jak veřejně politickými tématy jako konkrétním návrhem zákona, tak také výše zmíněným teoretickým rámcem ACF, dále také spíše sociologickým tématem, a to problematikou manželství pro stejnopohlavní páry, které se daná politika přímo týká. Právě diskuse týkající se stejnopohlavních manželství jsou ve společnosti v současné době velmi populární. Jedná se také o velmi kontroverzní téma, které rozděluje společnost na dva zcela protichůdné celky.

E. Výzkumný plán

Nyní se zaměříme na metodu zpracování méj díplomové práce. Nejprve bude provedena hluboká rešerše zkoumané problematiky, jak oblastí souvisejících s danou tématikou, tak teoretického proudu ACF, jež bude následně na danou politiku aplikován. K rešerši bude využita především zahraniční, ale z části také česká literatura. Ke sběru dat pro mou práci využiji nejprve analýzu aktérů, která mi pomůže identifikovat jednotlivé zúčastněné aktéry, a také koalice působící v dané problematice. Dále bude využita také obsahová analýza, pomocí níž budou získána především data k určení zdrojů a přesvědčení zkoumaných aktérů a koalic. Prostřednictvím obsahové analýzy bude rozebírán obsah řady dokumentů, bude se jednat jak o dokumenty publikované Poslaneckou sněmovnou ČR (stenoprotokoly, sněmovní tisky, ...), o informace dostupné na internetu či v médiích, ale také o informace publikované na sociálních sítích (Facebook, Twitter, Instagram) jednotlivých zúčastněných aktérů. Práci bych ráda doplnila přibližně dvěma polostrukturovanými rozhovory s aktéry dané politiky, jež se přímo v dané problematice angažují. Jednalo by se například o respondenty z pléna Poslanecké sněmovny ČR, kteří se do debaty při projednávání návrhu zákona o manželství pro stejnopohlavní páry aktivně zapojovali, či například o respondenty působící v organizacích orientovaných na mnou rozebíranou tematiku (např. iniciativa Jsme fér). Data získaná z těchto

dvou rozhovorů by měla sloužit pouze jako doplňková a celou problematiku by tak měla pouze obohatit o konkrétnější a zajímavější informace.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

Teoretické zdroje

1. Amnesty International. 2018. [online]. amnesty.cz. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/stanovisko-manzelstvi-stejnopohlavni-pary>
2. CAIRNEY, P. *Understanding Public Policy (2nd Edition)*. Red Globe Press, 2019. ISBN: 9781137545213
3. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-040-2
4. HUI, L. a kol. *Marriage and Health: The Well-Being of Same-Sex Couples*. Rutgers University Press, 2020. ISBN: 9781978803480
5. JENKINS-SMITH, H. C., SABATIER P. A. *Evaluating the Advocacy Coalition Framework*. Journal of Public Policy. 1994, 14(2), 175. Dostupné z: <https://www.jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/pdf/4007571.pdf?refreqid=excelsior%3A2dd1ac5eac38fd47a0dfb762fe22cc8f>
6. JENKINS-SMITH, H. C. a kol. *The Advocacy Coalition Framework: An Overview of the Research Program*. Theories of the Policy Process, edited by Weible, Christopher M., and Paul A. Sabatier, Taylor & Francis Group, 2017. ProQuest Ebook Central, Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5394287>
7. „Jsme fér“, manželství pro všechny. 2019. [online] jsmefer.cz. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz>
8. MACH, P. *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?* Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. ISBN 8086547515.
9. Mapa uznání soužití osob stejného pohlaví v Evropě. Queer Geography. [online] queergeography.cz. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/mapa-uznani-souziti-osob-stejneho-pohlavi-v-evrope/>
10. SABATIER, P. A. a WEIBLE, M. CH. *The Advocacy Coalition Framework, Innovations and Clarifications*. Theories of the Policy Process. University of California, Davis. Westview Press, 2007. Dostupné z: https://collectivememory.fsv.cuni.cz/CVKP-29-version1-priloha_2_FF.pdf

11. VESELÝ, A. and NEKOLA, M. *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. Studijní texty, 40. ISBN 978-808-6429-755.
12. WEIBLE, C. M., INGOLD, K., NOHRSTEDT, D., HENRY, A. D., JENKINS-SMITH, H. C. *Sharpening Advocacy Coalitions*. Policy Studies Journal. 2019. doi:10.1111/psj.12360

Ostatní zdroje

13. ČSÚ. *Partnerské svazky osob stejného pohlaví v České republice a v Evropě. 2013.* [online]. Dostupné z: www.czso.cz/documents/10180/20533820/csav102413opr.pdf/952872bd-1745-4ce...
14. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Stenoprotokol, 100. schůze. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/100schuz/100-1.html#q11>
15. Sněmovní tisk 201, Novela z. - občanský zákoník. 2018. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=201&O=8>
16. Zákon o registrovaném partnerství. Poslanecká sněmovna. [online] psp.cz. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=115&r=2006>

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

This diploma thesis aims to describe and understand policy-making process of a marriage for all in the Czech Republic. The using of a theoretical framework of advocacy coalitions helps to understand the values, beliefs and actions of the participating actors. The work thus focuses not only on the interactions of the actors themselves, but also on the formation and subsequent functioning of the coalitions that affect the process of public policy. To obtain answers to the set research questions is used an analysis of the actors, then a content analysis, especially of strategic policy documents and last but not least, an analysis of semi-structured interviews with key actors of the policy process.

H. Podpisy studenta a vedoucího práce

Datum:

Podpis vedoucího diplomové práce:

